

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.
Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 34.
Telefon 432-47.

Address kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338.
Jooksev arve Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 543.

Nr. 5 (453)

1. septembril 1932. a.

XI aasta

Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:			
Aastas	Kr. 4.50	1/1 lhk.	Kr. 40.—	1/1 lhk.	Kr. 45.—
Poolaastas	" 2.25	1/2 "	" 20.—	1/2 "	" 22.50
Üksiknumber	" —.75	1/4 "	" 10.—	1/4 "	" 11.25
		1/8 "	" 5.—	1/8 "	" 5.65
		1/16 "	" 2.50		

Politsei ülesanded töökaitse alal.

J. Klesment

Politseiasutuste kujundamise määruse (RT 177/178 — 1925) järgi on politsei ülesandeks muu seas abinõude tarvituselevõtmine korra, seaduste ja määruste rikkumise lõpetamiseks (p. 1), valituse ja omavalitsusasutistele ja -võimudele abiandmine nende peale pandud kohuste täitmise juures (p. 3).

Kr. kp. seaduse järgi tuleb politseil või muudel administratiivvõimudel teatada rahukohtunikule kõigist nende poolt avastatud üleastumisist, mis kuuluvad kohtulikule jälgimisele ilma eraisikute kaebuseta (§ 49), isikud, kes kannud kahjusid üleastumiste tõttu, võivad sellest teatada otse politseile (§ 48), politsei- või muud administratiivvõimud peavad seadma kokku üleastumisist vastava protokolliga ja selle saatma edasi kohtule (§§ 50, 251) ja politsei ülesanne on toimetada esialgset eeluurimist üleastumiste puhul (§§ 253, 254).

Töökaitse alal on järelevalve vastavate seaduste rikkumise üle pandud tööinspektoritele. Määrused töökaitsekomissaride (tööinspektorite) kohta (RT 8 — 1918) § 3 järgi on tööinspektorite ülesanne: üldiste töökaitse seaduste ja eriti tööliste kinnistuse seaduste täitmise järelevalve (p. a); nende seaduste rikkumise üle protokollide tegemine ja viimaste saatmine sellekohaseisse ametiasutisisesse ja kohtusse (p. b); kohtus oma protokollide järgi süüdistamine (p. c); järelevalve selle üle, et ettevõtjad ja töölised täidaksid kõik antud määrused ja eeskirjad (p. e). Samuti leidub peaaegu kõigis Riigikogu poolt vastuvõetud töökaitse seadusis klausel, kus öeldud, et järelevalve seaduse täitmise üle on tööinspektori ülesanne.

Sellest ei saa teha järeldusi, et töökaitse seaduste rikkumise alal politsei oleks vabastatud kohustusist, mis üldreeglina seaduste ja määruste rikkumise alal pandud politseile.

Tööstusliku tööseaduse (VSK XI k. 2 j. 1913. a. v.a) § 2 (milline § meie seadustega osaliselt sisult muudetud ja seal ettenähtud töökaitse ja muud organid asendatud teiste organitega) määrab, et tööstuslikes ja mäetööstuslikes käitisis korra ja julgeoleku järelevalve teostatakse: 1) tööinspektorite ja teiste töökaitse järelevalve organite ja 2) politsei kaudu. Politsei lähemad ülesanded antakse vabrikute ja mäetööstuse peameti juhatuskirjas (§ 29 p. 3). Sama seaduse § 41 järgi teatavad politseiametnikud tööinspektorile kõigist politseile teadaolevaist korra rikkumisist tööstuslikes käitisis ja annavad tööinspektorile vajalikku abi.

Määrused tööinspektorite kohta § 8 järgi on „politseivõimud kohustatud edaspidi kõiki senini vabrikute inspektoritele saadeta- vaid teateid tööinspektoritele saatma“. Sellest tuleb järeldada, et ülalrefereeritud T. t. s. §§-ides (2 ja 41) ettenähtud eeskirjad politseiasutiste koostöö suhtes töökaitse seaduste rikkumise jälgi- mise alal on leidnud otsese kinnituse ka Eesti seadusandja poolt.

Töökaitse seaduste rikkumise eest administratiiv-karistamise seaduse (RT 30 — 1929) alusel koostavad Tööstusliku tööseaduse §§ 212, 213, 214, 570, NS § 1359¹, Tööstusettevõtete nädalapuhke- päevade seaduse (RT 4 — 1926) § 8 ja Tinavalge tarvitamise kohta maalritööstuses käiva seaduse (RT 46 — 1928) § 7 üleastu- miste kohta protokollid ja süüdistavad kohtus tööinspektorid. Sisult samasugune eeskiri leidub ka T. t. s. § 224, mis jäetud paral- leelselt maksuma ülaltähendatud seadusega. Selle §-i järgi võib panna politsei peale kohtus süüdistamist laste ja alaealiste töö kohta käivate eeskirjade rikkumise üle, samuti ka töökaitse järelevalve ning ettevõtjate ja tööliste vahekorjade kohta käivate eeskirjade rikkumise üle. Ka viimane T. t. s. paragrahv (224) on politsei tegevuse suhtes meil maksev, ning ei saa seda lugeda asendatuks töökaitse seaduste rikkumise eest administratiiv-karist- tamise seadusega, kuna see paragrahv (224) sisaldab tööinspektori kõrval ka politsei kohuseid, mida kaotatuks saaks lugeda ainult siis, kui see expressis verbis oleks väljendatud seaduses. See sei- sukoht leiab seda enam kinnitust, et töökaitse seaduste rikkumise eest administratiiv-karistamise seadus muudab otse ära rea §§-e endisist seadusist, muu hulgas ka T. t. s. § 222. § 224 ei ole aga muudetud, seepärast tuleb järeldada, et seadusandja teadlikult jät- tis maksuma nimetatud §-i eeskirja.

T. t. s. § 29 p. 3 ja Vene ministeeriumide korraldam. sead. § 618¹ lisa art. 125 alusel on antud Vene vabrikute ja mäetööstuse peameti poolt 14. aug. 1900 (VSKK art. 2443) juhatuskiri polit- seiametnikele korra järelevalve asjas tööstuslikes käitisis. Vene Ajutise Valitsuse seadusega 22. juunist 1917 (VSKK 182 — 1917, art. 1016) on Vene ministeeriumide korraldamise seaduse § 618¹ lisa art. 125 j. j. antud õigused ja varemni selle alusel antud mää- ruste muutmise ja täiendamine tehtud ülesandeks tööministrile (meil Hariduse- ja Sotsiaalministrile). Juhatuskiri ei ole vastavas korras muudetud, seepärast tuleb ta lugeda maksvaks.

See instruksioon, niivõrd kui see maksev meie oludes ja meil vastavate seaduste ja korraldustega pole muudetud, kõlab järgmiselt:

I. Üldine järelevalve tööstuslikkudes ja mäetööstuslikkudes käitistes heakorra ja korra suhtes kuulub Kohtu- ja Siseministrile, vastavatel juhtudel Hariduse- ja Sotsiaalministrile ja seda tarvitatakse tööinspektorite ja politseiametnikkude kaudu, kusjuures vastavad asutised ja isikud võtavad juhtnööriks vastavaid seadusi ja nende arendamiseks antud juhatuskirju ja eeskirju (T. t. s. § 2, Vene ministeeriumide korrald. sead. § 618¹, lisa art. 125).

II. Politseiametnikkude ülesanne on eriti: 1) abinõude tarvituselevõtmine korra ja rahu jaluleseadmiseks rahutuste, vägivalda tarvitamise, seadusevastaste kooskäimiste, üldise rahu rikkumise j.n.e. korral; 2) abinõude tarvituselevõtmine tööliste keskel seadusevastase sihiga agitatsiooni vältimiseks; 3) Krim. kp. s. § 250 j. j. ettenähtud abinõude tarvituselevõtmine süüdlaste vastu.

III. Politseiametnikud, saanud andmeid tööstuslikes käitistes kavatsetavate või juba asetleidnud sisemise korra ja heakorra rikkumise üle, s. o. tööandjate ja tööliste vahelkordi korraldavate seaduste ja seaduslikkude korralduste rikkumise üle, või tööandjate ja tööliste vahel tekkinud arusaamatuste üle teenistuslepingu alal, teatavad sellest viivitamata vastavale tööinspektorile (T. t. s. § 41), samuti kannavad sellest ette oma ülemusele. Seejuures ei tee politseiametnikud omaltpoolt mingisuguseid korraldusi, kuna lähem järelevalve tööstuslikes käitistes sisemise heakorra üle, nagu järelevalve seaduste ja määruste täpse täitmise üle töökaitselise järelevalve ning tööandjate ja tööliste vahelkordade alal, samuti arusaamatuste ja seaduslike eeskirjade rikkumise alal, mis tekkinud töölepingu täitmisest, poolte vahel kokkuleppe sobitamine, vajalikkudel kordadel seadusega määratud jälgimise algatamine, on eranditult tööinspektori ülesanne (Määrus tööinspekt. kohta § 3 pp. a, b, c, e, f, g).

IV. Politseiametnikud ei asu tööliste avalduste ja kaebuste sisulisele läbivaatamisele, millised puudutavad teenistuslepingut, vaid saadavad töölised tööinspektori juurde.

V. Politseiametnikud ei asu töökaitselise järelevalve ametnikkude tegevuse peale teenistuse alal antud kaebuste läbivaatamisele, vaid seletavad kaebajaile ainult seadusliku kaebamise korra (Määrus tööinsp. kohta § 7).

VI. Teatades tööinspektorile seesugustest seaduste rikkumistest tööstuslikes käitistes, rahutusist tööliste hulgas või muudest juhtudest, mis ähvardavad välist julgeolekut või heakorda, või mis on ilmselt hädaohtlikud kellegi elu või tervisele ja vajavad kiiret abinõude tarvituselevõtmist, tuleb politseil asuda viivitamata vastavate abinõude tarvituselevõtmisele välise rahu ja julgeoleku kaitses (Üld. kub. sead. § 681 p. 5).

VII — muudetud hilisema määrusega.

VIII. Kõigist uuestiavatud ja kinnijäänud tööstuslikest käi-

tisist, samuti politseile teadaolevaist sündmusist käitisist, nagu: tulekahjudest, masinate rikkumisist, õnnetusist inimestega j.n.e. tuleb politseiametnikel viivitamata teatada tööinspektoreile, olene-matult selle ettekandmisest ülemusele.

IX. Politsei ülesandeks on anda tööinspektorile politsei käsu-tuses olevaid teateid olevatest tööstuslikest käitisist (Üld. Kub. s. § 681 p. 30).

X. Politsei peale pannakse tööstuslikesse käitisesse ja seal olevaile isikuile igasuguste kuulutuste, teadaannete ja kutsete edasi-andmine allkirja vastu või ilma selleta, mis saadetud tööinspekto-rite poolt ameti alal.

XI. Tööinspektori kuttsel politsei võtab osa protokollide koos-tamisest tööstuslikes käitises seaduste ja sundmääruste rikkumise alal.

XII. Tööinspektori ülesandel asendab politsei tööinspektorit süüdlaste kohtus süüdistamisel (T. t. s. § 224).

XIII. Politseiametnikud saadavad tööinspektorit viimase kut-sel ametikäikudel käitisist, kui inspektor peab selle vajalikuks.

Juhatuskirja tööinspektorile (VSKK art. 434 — 1900) § 67 järgi võib tööinspektor panna kohtus süüdistamisel T. t. s. § 224 ja ülal-toodud instruksiooni art. XII korras ainult hädakorral ja siis, kui inspektoril on võimatu teiste edasilükkamatute ametialaliste ülesannete tõttu toetada tema poolt algatatud süüdistust kohtus.

Ülaltoodud seaduste ja nende põhjal antud juhatuskirjade põhjal võib politsei ülesandeid töökaitse alal, niivõrd kui need puudutavad töölepingut ja korda tööstuslikes käitises, võtta kokku järgmiselt: 1) abinõude tarvituselevõtmine korratuste puhul käi-tisist; 2) teatamine tööinspektorile kõigest käitisist ettetulnud sea-duste rikkumisist ja arusaamatusist tööandja ja tööliste vahel ilma omaltpoolt korraldusi tegemata; 3) teatamine tööinspektorile uute käitiste avamisest ja olevate seismajäämisest, samuti igasugu-seist sündmusist käitisist; 4) tööinspektorite poolt saadetavate kutsete ja teadaannete kätteandmine; 5) tööinspektori nõudel protokollide koostamisest osavõtmine ja tööinspektori saatmine vajaduse korral ametikäikudel; 6) tööinspektori ülesandel süüd-laste kohtus süüdistamine.

Kuna eesti ajal maksmapandud töökaitse seadused kuuluvad T. t. s. süsteemi ning asendavad ja täiendavad T. t. s. toodud ees-kirju (nagu seda mitmel korral seletanud ka Riigikohus), tuleb järeldada, et politsei kohused laienevad ka neile seadusile ja mää-rusile.

Maksvad seadused, mille kohta politsei ülaltoodud kohused laienevad, on järgmised: 1) Tööstusliku tööseaduse (VSK XI k. 2 j. 1913. a. v. a.) §§ 42, 48—63, 88—103, 114—116; 2) Kollektiiv-lepingute seadus (RT 33 — 1929); 3) Meistrite, õppinud töö-liste ja tööstusõpilaste seadus (RT 38 — 1931); 4) Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes (RT 68 — 1924);

5) Tööstusettevõtete nädalapuhkepäevade seadus (RT 4 — 1926); määrused RT 97 — 1926, 81 — 1931, 78 — 1926; 6) Pagari-tööstuses öötöö keelu seadus (RT 30 — 1929); määrused RT 35 — 1929, 45 — 1929, 42 — 1931; 7) Tööstusliikude käitiste tööaja seadus (RT 61 — 1931); määrused RT 69 — 1931, 71 — 1931, 75 — 1931, 3 — 1932, 43 — 1932; 8) Tööstusliikude käitiste tööliiskonna asutiste seadus (RT 61 — 1931), määrused RT 75 — 1931, 76 — 1931, ja 9) Seadus tinavalge tarvitamise kohta maalri-tööstuses (RT 46 — 1928), määrused RT 32 — 1930, 43 — 1931, 66 — 1930.

Kriminaalseadused näevad ette rea töökaitse seaduste rikku-mise eest kriminaalkaristusi, kuid ka säärastel juhtudel ei tule politseil tõsta süüdistust otse kohtus, vaid saata vajalik materjal tööinspektorile süüdlase vastutusele võtmiseks. See selgub Mää-rusest tööinspektorite kohta § 3 pp. a, b ja c, Seadus laste, ala-ealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes § 22, Tööstus-ettevõtete nädalapuhkep. seaduse § 11 j. t. Süütegude kohta, mis ühenduses avaliku korra ja rahu rikkumisega, Omavalitsuste voli-kogude poolt antud tervishoidlike ja muude sündmääruste rikkumisega jne., koostab loomulikult politsei protokollid ise ja saadab edasi harilikus korras.

Tööliste õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise alal (T. t. s. IV osa) näeb seadus ette alljärgnevad politsei kohused.

a) Käitiste kohta, kus töötab üle viie töölise ja mis T. t. s. § 372 alusel kuuluvad kinnitushisustele alla. T. t. s. § 407 alusel on käitise juhataja (valdaja või valitseja) kohustatud igast õnnetusjuhtumist teatama lähemale politseile. Selle nõude mittetäitmisel võetakse käitise juhataja vastutusele N. s. § 1404⁴ põhjal. Kui kinnitushisuse volinik ei anna õnnetusjuhtumi põhjuse tõendamiseks 48 tunni jooksul välja vastavat tunnistust vigasaanule või tema perekonna liikmeile (§ 410), on politsei kohustatud õnnetusjuhtumist koostama protokoll, vigasaanu või tema perekonna liikmete nõudel ka varem seda täht-aega. Protokoll koostamise juurde kutsub politsei käitise juhataja, vigasaanu, kinnitushisuse esindaja, arsti või velskeri ja õnnetus-juhtumi pealtnägijad. Mõne neist mitteilumine ei takista pro-tokoll koostamist (§ 412). Protokoll kirjutatakse juuresolijate poolt alla (§ 413) ning sellest antakse protokoll koostaja poolt vigasaanule või tema perekonnaliikmeile tasuta ära kirjad (§ 415).

b) Käitises, kus töölisi alla viie, samuti põllu-töös, kus tasumaksmiseks § 541 ja Põllutööl. töö ja palga olude korrald. seaduse (RT 102 — 1921) § 9 kohaselt on kohustatud ettevõtjad. Igast õnnetusjuhtumist peab käitise juhataja viivitamata teatama politseile ja tööinspektorile. Vigasaanu nõudel tuleb teatada igast kehaliiku vigastuse juhust, kuigi nad seaduse alla ei kuulu (§ 560). Politsei seab kokku viivitamata protokoll, samas korras kui eel-poolt tähendatud (§§ 412, 413). Protokollist antakse kaks ära-

kirja, üks käitise juhatajale, teine vigasaanule või tema perekonna liikmele (§ 565).

Vigastuste tõttu tasusaajaile isikuile annavad politseiasutised vastavate isikute nõudel tunnistusi, et abisaaja elus või abisaaja lesk pole abiellunud (§ 583). Kinnituskogud võivad anda vastavaid määrusi käsituseks vastavaile asutisile ja politseile (§ 595). Juhthöörid õnnetusjuhtumite üle teadaannete kohta on avaldatud RT 5—1921.

c) Haigekassa ja kinnitussühisuste maksud. Politsei nõuab sisse vastuvaidlematus korras tasumata haigekassamaksud tööinspektori korraldusel (T. t. s. § 324) ning tasumata kinnitussühisuste osanike maksud kinnitussühisuste juhatuste nõudel (T. t. s. § 470).

Administratiiv-sissenõudmise seadus.*)

E. Kübarsepp

(Lõpp)

Admin.-sissenõudmise toimetuse viimast osa käsitlevad §§ 53 kuni 67. Sissenõudmisel nõudja-eraisiku kasuks Ts. kp. s. järgi on nõudjal õigus võlgnikuga kokku leppides määrata müügi koht ja aeg, ning alles siis, kui tema seda õigust ei ole kasutanud, teeb tarvilikud korraldused kohtupristav. Admin.-sissenõudmise korras seadus ei näe ette kokkulepet müügi aja ja koha kohta võlgniku ja sissenõudmise korralduse teinud asutise vahel. Säärast kokkulepet ei ole ka vaja, sest sissenõudmist toimetav administratiiv-ametnik on iseenesest kohustatud toimima niisugusel viisil, et varanduse müük läheks korda kõige soodsamalt, mis on nii maksumääraja asutise kui ka võlgniku huvides. Admin.-s. s. § 53 ise juba osalt määrab müügi koha, nimelt „vara asupaigas või hoiukohas“; hoiukohaks aga, nagu selgub samast § 53, võib sissenõudev ametnik määrata prefektuuri, politseijaoskonna, vallamaja või eraldi selleks määratud ruumi. Müügi aja määrab sissenõudev ametnik Tsiv. kohtup. sead. §§ 1027—1028 ettenähtud korras, s. o. määrab selle, arvestades müüdava vara tähtsust ja omadust, aja jooksul seitsmest päevast kuni kuue nädalani arvates üleskirjutamise ja lõpetamise päevast, kuna asjad, mis kergesti mükki lähevad või mille hoidmine nõuab suuremaid kulusid, millised ei vasta vara hinnale, võib määrata müügile ka lühema aja jooksul. Oksjoni päeva kindlaksmääramise järel on sissenõudva ametniku kohus sellest avalikult teada anda, kusjuures vara kohta, mille hinnatud väärtus ei ületa 100 krooni, toimub kuulutuste väljapanek avalik-

*) Viimases „Eesti Politsei“ numbris (nr. 4) oli eksikombel märgitud käesolevale artiklile „lõpp“. Tegelikult lõpeb artikkel selle numbriga.

kudesse kohtadesse vähemalt üks nädal enne oksjoni päeva, kiiresti rikkiminevate asjade müügi puhul aga mitte hiljem kui üks päev enne müüki. Kohad, kuhu tingimata kuulutused tuleb välja panna, on: politseimajade juures, turgudel ja teistel seesugustel kohtadel rahukohtu jaoskonnas, kus oksjon toimub, ning selle maja välistel ustel, kus müük toimub. Lotjade, paatide ja teiste veesõidukite müügi kuulutused pannakse üles samas ning ka müüdaval laeval. Kuulutuses tähendatakse müügi esemed, koht, päev ja tund, vara omaniku nimi ning üleskirjutatud vara hindamise summa. Oksjoni äramuutmise kohta pannakse välja kuulutused samas korras, kuid lühendatud sisuga, et vara müük, mis määratud väljakuulutatud päevaks, muudetakse ära sel ja sel põhjusel.

Kui müügiks määratud vara hinnatud väärtus ületab 100 krooni, siis on kohuslik kuulutamise kohtu kuulutuste jaoks määratud ajalehes, ning juhul, kui vara väärtus ületab 300 krooni, veel peale selle Riigi Teatajas. Samuti toimitakse kuulutuste suhtes oksjoni äramuutmise puhul. Ka võlgnik võib oma kulul mahutada kuulutusi ajalehtedesse müüdava varanduse kohta. Siinjuures peab tähendama, et kohtu kuulutuste jaoks määratud eraajaleheks on 1932. a. kestel „Kaja“ Tallinnas (vt. RT 112 — 1931, art. 795). Kuulutamise ajalehtedes nõuab kulusid, samuti ka asjade transporteerimine mõnel juhul, mida tuleb tasuda puhtas rahas. Kui üleskirjutatud asjade müük ei peaks osaliseltki korda minema ning võlgnikult ei saa kätte kuulutusegi raha, siis tuleb sissenõudmist toimetaval ametnikul muretseda tarvilikud summad pöördudes alluvuse korras esitisega ülemuse poole. Juhul, kui müümata jäänud vara Admin.-s. s. § 63 alusel jätab endale asutis, kes sissenõudmise korraldanud, tuleks viimasel kanda ka kulud.

Oksjoni päeval võivad soovijad vaadelda müüdavaid asju. Müük peab sündima kella 9 ja 6 (18) vahel päeval. Müük loetakse kordaläinuks ainult siis, kui ostjaid (pakkujaid) on ilmunud vähemalt kaks; kui keegi ei ilmu või ilmub ainult üks, siis oodatakse ostjaid vähemalt 2 tundi. Mittekordaläinuks loetakse esimene oksjon ka siis, kui keegi ei tee ülepakkumist hinnatud summast või kui ostja, makstes sisse käsiraha, s. o. mitte vähem kui $\frac{1}{5}$, ei tasu ülejäänud osa kella 12-ni järgneval päeval. Oksjoni äpardumise korral määratakse müügiks uus tähtaeg.

Müügi juures võib omanik nõuda, et ühed või teised asjad müüdaks enne teisi, kuna müügi hõlbustuseks oksjonit toimetav ametnik võib jagada vara müügiosadeks, silmas pidades võimalust soodsamaks müügiks, mis on nii sissenõudja kui ka võlglaste huvides.

Oksjoni või enampakkumise avamisel kuulutab oksjonipidaja ametnik asja hinna, mis hindamisel määratud, küsides: „kes (pakub) rohkem?“, korrates kuuldavalt ülepakkumisi, ja kui need lõppevad, hüüab kolm korda: „kas keegi rohkem?“. Kui ei järgne ülepakkumisi, lõob haamriga lauale ning asi jääb sellele, kes pakkus kõrgema hinna. Asju müüakse ainult nii palju, et saadud summaga kattuksid sissenõue ja täitmise juures tehtud kulud, mille järel

oksjon katkestatakse ja ülejäänud asjad omanikule tagasi antakse. Müügi kohta koostab ametnik protokoll, milles märgitakse müügi päev, müüdava asja number üleskirjutamise akti järgi, oksjonil saadud kõrgeim hind, ostja nimi ja perekonnanimi ning viimase allkiri, ning kas müügi juures viibis võlgnik või tema asemik. Võlgnik ise ega tema volinik või tema eestkostja, samuti vara üleskirjutanud või oksjonit toimetav ametnik ei või osa võtta enampakkumisest.

Oksjoni tagajärgedest tuleks nimetada järgmist. Avalikul enampakkumisel müüdud asjad jäävad igal juhul ostja omanduseks, kuid erandina loetakse müük oksjonil tühiseks, kui asjad on ostnud vara üleskirjutaja või müüja, samuti võlgnik ise või ta eestkostja või volinik, kes nagu ülalpool tähendatud, ei või võtta osa enampakkumisest. Kirjandusliku, muusikalise või päevapiltliku teose omandamine oksjonil ei anna ostjale autoriõigust selle teose peale; käsikirju, mis on omandatud kirjastamiseks, samuti ka õigus nende trükkimiseks, müüakse ainult kohustusega täita kõik tingimused, mis nende endise omaniku poolt sõlmitud. Teosed ja tõlked käsikirjas ja trükil, mis ei ole pööratud müügile autori või tõlkija enese poolt, ei kuulu avalikule müügile ei autori ega tõlkija eluajal tema enda loata ega pärast tema surma tema pärijate loata.

Müügist saadud summast kaetakse kõigepealt vara aresti, hoiu ja müügi kulud, ülejäänud osa läheb esitatud sissenõude rahuldamiseks. Võla katteks lähevad ka ostjate poolt sisse makstud käsi-rahad (s. o. $\frac{1}{3}$ pakutud hinnast), kui ostja ei tasu ülejäänud osa, ja ka terve ostusumma, kui osutub, et asjad on ostnud ülalpool tähendatud isikud, kellele seadus keelab osa võtta enampakkumisest (Admin.-s. s. §§ 57, 60—62).

Asjad, millele ei leidu ostjat kahel enampakkumisel, antakse võlgnikule tagasi, kui maksunõudev asutis ei soovi neid jätta endale hinnatud summa eest. Kuna Riigikogu, ühel ning samal ajal arutades ja vastu võttes Admin.-s. s. eelnõu ja Ts. kp. s. § 1070 muutmise seaduse eelnõu (viimase järgi teine enampakkumine algab poolest hinnatud hinnast — RT 105 — 1931, art. 745), jättis Admin.-s. s. § 63 alles redaktsiooni, mis vastab endisele Ts. kp. s. § 1070, siis tuleb ka järeldada, et admin.-korras sissenõudmisel teiskordset enampakkumist tuleb alata pakutavast summast.

Kui müümata jäänud vara on üles kirjutatud ja hinnatud mitme asutise nõudel, siis, arvesse võttes Adm.-s. s. § 41 ettenähtud jagamise viisi, tuleks pakkuda neile asutistele asju hinnatud väärtuse alusel proportsionaalselt sissenõutavale summale, ning mõne asutise keeldumise korral asju endale jätmast läheksid need teiste kasuks, muidugi ainult võla suuruses.

§§ 64 ja 65 näevad ette väärtpaberite müügi korda enampakkumisel. Kuna seesuguste paberite hind on sagedasti väga kõikumav ja oksjonil kõrvalises kohas, kus ei leidu huvitatud isikuid, neid võidakse müüa liiga madala hinna eest võlgniku kahjuks, teeb seadus kitsenduse, et neid ei või müüa harilikul oksjonil alla 75% nende

nimeshinnast, või hinnast, mis Majandusminister „R. T.“ välja kuulutanud nende paberite pantimiseks. Kui enampakkumisel ei peaks leiduma ostjaid selle hinnaga, siis saadetakse need väärtpaberid Tallinna börsikomiteele müümiseks vaba hinnaga. Väärtpaberite omanikul-võlgnikul on õigus neid võõrandada ise kuni enampakkumisel müümiseni ülalpool tähendatud hinnaga ja sel tingimusel, et müügist saadud summa enne paberite väljaandmist deponeeritaks Eesti Panga osakonda. Väärtpaberite müümisel üldse annavad sissenõudvad ametnikud ostjale tarvilikud tunnistused nende paberite uue omaniku nimele ümberkirjutamiseks, kui see on vajalik.

Selleks juhuks, kui kõigi abinõude peale vaatamata korda ei lähe maksuvõlga sisse nõuda või kui võlgnik hoidub maksmisest kõrvale või varjab maksuvahendeid, ning kui võlg ületab 200 krooni, võetakse temalt, kui maksu sissenõudmist korraldab asutis seda nõuab, allkiri Vabariigi piirest mittelahkumise kohta. Allkirja võtab sissenõudmist toimetanud ametnik või politsei (kui võlgnik oma elukoha on muutnud) ja saadab selle Kohtu- ja Siseministeriumile võlgnikule piiri sulgemiseks ja välispassi mittemandmiseks. Seesugusel juhul võib maksumääraja asutis ka esitada kohtule nõude võlgniku maksujõuetuks tunnustamise kohta, kui on olemas seaduses ettenähtud maksujõuetuse tunnused.

Kui on tarvilik kinnis- või vallasvara üleskirjutamine või hindamine nende pantimiseks riigile või administratiiv-sissenõudmiste kindlustamiseks või kautsjoniks, nagu tollitrahvide, aktsiisimaksude jne. õiendamisel, siis toimetatakse üleskirjutamist ja arestimist Admin.-s. s. kohaselt (§ 68). Siinjuures peab tähelepanu juhtima sellele, et maksvuse kaotanud endine Riigi vastuvaidlematute sissenõuete seadus, mille asendab Admin.-s. s., tegi varanduste hindamise suhtes vahet selle järgi, kas varandust hinnati müügi otstarbel või pantimiseks ja nõuete kindlustamiseks. See vahetegemine on nüüd Adm.-s. s. § 68 kaotatud. Riigi vastuvaidl. s. s. §§ 165—166 selles küsimuses ei olnud niikuinii enam kohaldatavad, kuna neis olid ette nähtud varanduste pantimiseks kroonule eeskirjad, mis meil ei ole enam maksvad, näiteks majade hindamiseks vallasvaradena, nagu seda lubab Vene tsiviilseadus, kuna meil Eestis on maksev hüpoteegisüsteem, mille järgi kinnisvara panditakse obligatsioonide näol või märkuste tegemisega kinnistusraamatutes ning seaduslik hind tehakse kindlaks pärandusmaksu ja krepostimaksu seaduste alusel (RT nr 67/68 — 1920, nr. 89 — 1922 ja nr. 1/2 — 1923). Riigi v. s. s. § 167 juhtis eriseaduste juurde krediidasutiste suhtes, nagu seda teeb ka Admin.-s. s. § 7.

Maksvuse kaotanud seaduse §§ 168—170 käsitlesid varanduste hindamist „kroonu vastuvaidlematute nõuete kindlustamiseks“, s. o. juhtudel, kui vastuvaidlematu nõue oli juba tekkinud, kuid asutis ei asunud sissenõudmise teostamisele ja võis seda, kummagi poole huvides, võlgniku palvel lükata edasi, andes seega temale võimaluse ja soodustuse õiendada kohustust kas jaokaupa või teatava tähtaja jooksul, kuna üleskirjutatud ja hinnatud varandus oli tagatiseks,

et riigikassa kahju ei kannataks. Näiteks, kui oli kellelegi määratud tollitrahv, siis võis ta selle vastuvaidlematu nõude kindlustuseks panna ette tagatis nii kinnis- kui ka vallasvara näol, millest võis katta tekkinud võlga, kui tähtajal trahvi ei makstud. Viinapõletaja esitas temale määratud aktsiisimaksu kindlustuseks oma varanduse tagatiseks jne.

Riigi v. s. s. § 168 nõudis, et kinnisvarade pantimiseks toimetataks hindamist nende reeglite järgi, mis nähtud ette Aktsiisimaksude seaduses varanduse pantimise kohta aktsiisimaksude kindlustamiseks; kui aga hinnatavad varandused olid seesugused, mis ei olnud nähtud ette nimetatud reeglites, siis nende reeglite järgi, mis nähtud ette varanduse müügile laskmise juhuks. Kui vaatleme Aktsiisimaksude seaduse § 339 lisa varanduse pantimise kohta aktsiisimaksude kindlustamiseks, mille juurde meid juhtis § 168 kinnisvarade suhtes, siis leiame, et siin räägitakse §§ 9—19, millistes ligi 30 punkti, hoonete pantimisest ning nende hindamise viisidest asutiste ja ametnikkude poolt, keda praegu osalt ei ole enam olemas. Maade pantimist käsitlesid §§ 20—28. Siin räägiti sellest, et maad võetakse pandiks mõisnikkude või maarahva pankade normaalhindamiste põhjal või Lõivude seaduse § 230 juurde lisatud hindamistabelite alusel ja ainult 60% suuruses hindamisväärtusest, kuna maad, mis panditud krediitiasutistes, võetakse hinnaga, mis jääb järele pärast panga võla ja teiste nõuete mahaarvutust.

Samuti ülevalpool tsiteeritud Aktsiisi s. § 339 lisa nägi ette kõiksuguste väärtpaberite pantimist, milliseid praegu Eestis ei ole käimas, samuti ka seltside ja ühingute aktsiaid; viimaste nimekirja ja hinnad määras riigile pantimise otstarbeks rahaminister. Seejärel võivad meil riigiasutised tagatiseks võtta vastu aktsiisimaksude ja tollitrahvide ning maksude kindlustuseks, samuti ka hangete ja töövõtete puhul ainult neid protsent- või väärtpabereid, mille nimekirja ja hinnad avaldab rahaminister „R. Teatajas“ iga poole aasta kohta. Protsentpaberite pantimist ei nimetatud R. v. s. s. üldse.

Kõik need maksvuse kaotanud seaduse määrused pantimise ja hindamise kohta tuleb nüüd lugeda asendatuks Adm.-s. seaduse määrustega ja teiste Eesti Vabariigi kestel antud seaduslike korraldustega. Adm.-s. s. § 69 teeb ka korralduse, et riigiasutistele panditud vallas- või kinnisvara, kautsjonid või paberid pööratakse võlgnikkude kohustuste katteks nende asutiste eneste korraldusel, mille hulka kuulub ka nende varade ja väärtuste müük Adm.-s. s. kohaselt.

Lõpuks korraldab Adm.-s. s. § 70, et riigi ja omavalitsustele võlguolevatele summadele arvutatakse juurde 6% aastas, kui vastavas seaduses ei ole nähtud ette eriprotsendimäära. Protsent arvatakse maksu tähtpäevast kuni maksmise päevani, kusjuures põolikud kuud arvatakse terveteks.

Tuleb arvata lihtprotsendid, kuna seadus ei nimeta liitprotsente. Selle paragrahvi määrus oli olemas ka maksvuse kaotanud

Riigi v. s. s. (§ 13), kuid nagu nähtub asutiste asjaajamisest, oli see paljudel juhtudel jäetud kohaldamata. Kuna Admin.-s. s. § 9 järgi peab sissenõudmist korraldav asutis oma nõudmises ära märkima sissenõutava summa ühes viivitusprotsendiga, siis järelikult peab nimetatud asutis ka teatama sissenõudvale ametnikule, kas ja mis-suguse aja eest tuleb sisse nõuda protsente maksuvõlalt, määrates neid eriseaduste põhjal, kui neis protsent kindlaks määratud, vastasel korral aga 6% Admin.-s. s. § 70 alusel.

Otsimiskirjade koostamisest ja isikute ettenäitamisest.

A. Liit

Kes annab tabavaid isikukirjelduslikke andmeid? Kas mehed või naised, täiskasvanud või lapsed, intelligentsed isikud või harimatud?

1908. aastal korraldas tuntud saksa kriminalist dr. Robert Heindl Baieris sel alal laialdasi katseid, kusjuures ühtekokku 20.000 isikul lasti kirjeldada neile modellina näidatud võõraid isikuid ning katsete lõpul võrreldi katsealuste kirjeldusi nähtud modellide tõelise kehapiikkuse, vanuse ja näovormidega. Katsete üldtagajärgedest leidub ülevaade „Kriminoloogia arhiivi“ 89. vihus 1931, ja nende põhjal antud vastused alul esitatud küsimusile on paiguti otse üllatavad.

Tegelikud kriminalistid on pannud tähele, et naised, kui nad kord juba on otsustanud hakata tunnistajaks, annavad ilma küsimuste ettepanemiseta ülekuulaja poolt — omatahteliselt — märksa üksikasjalisemaid seletusi, resp. isikukirjelduslikke andmeid nähtud isikust kui mehed. Sedasama võib öelda haritud, intelligentsete isikute suhtes võrrelduna harimatutega. Mis puutub aga laste avaldusisse, siis asutakse nende suhtes üldiselt umbusklikul seisukohal.

Dr. Heindli katsetest selgus, et laste (12—14 eluaastas) poolt koostatud isikukirjeldused olid üldiselt tabavamad kui täiskasvanute omad, edasi — naiste omad olid tunduvalt nõrgemad kui meestel, ja lõpuks — kõige rääbamad isikukirjeldused koostati n. n. intellektuaalsete (kirjanikud, kunstnikud ja muud vaimsete teaduste kandjad) isikute poolt, kuna seevastu käsitöölise andmed olid märksa täpsemad, veel paremad aga talumeeste omad.

Näit. selgus terves reas katsetes, kus katsealuseiks olid kooliõpilased, et rahvakoolides peaaegu alati, kõrgemates koolides aga eranditult parim õpilane klassis koostas igas suhtes (piikkus, vanus, näovormid, juuksevärv) kõige halvema isikukirjelduse, kuna seevastu parima kirjelduse autoriks osutus sageli õpilane, keda õpetajad kui halvemat edasi jõudjat atesteerisid. Muuseas olgu tähendatud, et juudisoost õpilased osutasid isikukirjelduses teistest nõrge-

mateks. Aga ka täiskasvanute poolt koostatud kirjeldusis tuli ette otse uskumaid vigu. Nii hindas keegi proua (olles ise maalikunstnik, seega juba oma elukutse tõttu „harjunud pilguga“ ning selle juures veel hirmus kindla esinemisviisiga) 1,68 sm. pikkuse isiku 1,25 sentimeetrile; keegi filoloog (seega noorsoo kasvataja ning ekspert laste avalduste usaldatavuse hindamises) andis kirjelduse, milles pikkuse hindamisel eksis tervelt 60 sentimeetri võrra, kuna õpilaste eksimused samal ajal piirdusid läbiseigi 9 sentimeetriga.

Et tunnistajate poolt antavaid hinnanguid ja isikukirjelduslikke andmeid tuleb võtta suurima ettevaatusega, see on kriminalistidele juba ammutuntud tõde, kuid paljudele tohiks olla üllatuseks, et lapsed tähendatud katsetel andsid paremaid andmeid kui täiskasvanud, mehed paremaid kui naised ja hariduseta isikud paremaid kui haritud.

Mis võiks olla selle põhjuseks? Dr. Heindli arvates laps näeb koheldatavas isikus eelkõige eset, millel teatavad mõõdud, kuju jne. Täiskasvanu sellevastu ei vaatle mitte nõnda väga teise inimese välimuse üksikasju; tihti keelab teda paljas sündsustunne oma kaasinimese välist kesta sellise põhjalikkusega uurimast nagu see omame lastele. Eriti on selles takistatud täiskasvanud naisterahvas. Täiskasvanu tunneb enam huvi isiku kui terviku vastu, paneb tähele tema käitumist, hindab temast saadud kogumuljet. Haritud inimesel pealegi on enamasti seevõrra tegemist oma mõtetega, et ei jatku aega ümbruse silmitsemiseks uudishimuliku lapse silmadega.

Mida peaks sellest praktikas ettetuleva üksikjuhu puhuks õppima?

Nagu juba tähendatud, oli siin tegemist 20.000 katsealusega. Katsete tulemusi ei saa pidada milgi tingimusel juhuslikuks. Mis siin üksikute inimgruppide (lapsed, noorealised, mehed, naised, mitmesugused elukutsed) võimetest öeldud, see tohiks olla üldiselt paikapidav. Kuid praktikas ettetuleva üksikjuhu puhuks ei tõenda see veel midagi. Isegi siis, kui kontrolliksime 100.000 otsimiskirja nende täpsuse suhtes, jõuaksime ainult teoreetiliselt edasi, ja vaatamata sellele ei teaks meie ikkagi praktikas ettetuleval juhul otsustada, kuipalju võib usaldada tunnistajat, keda just praegu kuulame üle.

Siin jääb üle ainult üks abinõu: peame proovima igal üksikjuhul tunnistaja individuaalseid võimeid nähtud isikute kirjeldamises. Laseme teda näit. kirjeldada isikut, kes meie korraldusel, kuid tunnistaja arvates juhuslikult, viibis lühikest aega ülekuulamisruumis. Osutuvad tunnistaja andmed selle isiku kirjeldusest tabavaks, siis tohime alles tema poolt nähtud ja edasi antud kurjategija kirjelduse paigutada otsimiskirja.

Mis veel sel alal tunnistajate seletuste proovimisse puutub, seda vaatame kordamise vältimiseks koos järgmise küsimusega, nimelt isikute äratundmisega ettenäitamisel, mida käsitab samas arhiivis prantsuse kohtunik F. Gorphe.

Ettenäitamine identifitseerimise eesmärgiga ei ole midagi

muud kui sihilikult esile kutsutud kord juba nähtud isiku uuesti äratundmine. Tunnistajat palutakse öelda, kas ta tunneb ära teatava isiku, keda talle näidatakse. Tavaliselt aga näidatakse ette isik, keda kahtlustatakse mõnesuguse kuriteo kordasaatmises ning küsitakse tunnistajalt, kas ettenäidatud isik on sama, keda tema nägi teoga ühenduses teatavas kohas. See jälgimistalitus võib saada mõõduandvaks kogu protsessis; ta võib viia kaebealuse süüdimõistmisele, võrdues asjaolude kohaselt värskelt teolt tabamisele, mille vastu vaevalt osatakse vaielda; tema tulemused jäävad tihti lõplikult püsima, ta on õieti ainukordne — ei saa kustutada maha ebaõnnestunud ettenäitamise tagajärge ja võtta seda uuesti ette.

Väliste tingimuste poolest on ettenäitamise toiming kahtlemata lihtsamaid: laseme tunnistajat vaadata parajast kaugusest, anname talle küllaldaselt valgust, aega ning rahu. Kuid paljalt soodsate väliste tingimuste loomine ettenäitamise silmapilguks igakord ei kindlusta tagajärgede tõepärasust; tuleb arvestada tunnistaja meeletuletamise võimega, mis mitte alati ei ole ühtviisi truu ja täpne. Õigupoolest peab jõudma eelkõige selgusele, kuivõrd tunnistaja oma meeletuletusvõimelt on usaldatav.

Eespoolöeldust väljudes tuleks asetada tunnistaja enne ettenäitamist ja sellega ühenduses olevaid ülekuulamisi proovile, et jõuda selgusele, missugune on tema meeletuletamisvõime, millele see käesoleval juhul toetub ning millega oleks võimalik värskendada tema mälu. Ta peab avaldama, millisel kombel sai ta seda isikut tundma. Mida lühem ja pealiskaudsem oli tundmaõppimise aeg, seda ettevaatlikumalt tuleb võtta äratundmist. On tunnistaja isikut ainult lühikese silmapilgu kestes näinud, siis tuleb selgitada:

1) millistel asjaoludel ta nägi või kuulis teda, et otsustada, kas ta võis küllaldaselt silmitseda, kus seisis keegi, milline oli valgustus, kas ta vaatas tähelepanelikult jne. Sedaviisi saadud andmetel võib otsustada, kas see pilt, mille tunnistaja nähtud isikust omandas, võiks olla õige. Tekib selles kahtlus, siis võib korraldada katse, kuivõrd tunnistaja kirjeldatud olukorras nähtud isikut suudab tunda hiljem uuesti;

2) kas sellest on palju aega möödunud ja kas tunnistaja vahepeal enam või vähem sellele tagasi mõtles või teistega sellest kõneles, et jõuda selgusele, kuivõrd tunnistaja mälu võib olla moonutatud;

3) missuguseis seisanguis oli nähtud isik, et oleks võimalik asetada ettenäidatav isik samasse seisangusse. Kindlasti ei või isik, keda nähti seljatagant, jätta samasugust muljet, nagu sel juhul, kui teda oleks nähtud eest, samuti pole see ükskõik, kas võõrast inimest nähakse püstiseisvana või istuvana.

On soovitatav lasta tunnistajat enne ettenäitamist kirjeldada nähtud isiku väliseid tundemärke. „Et veenduda, kas tunnistaja mälestused on võltsimatud, peaksime teda laskma neid reprodutseerida, näit. joonestamise, maalimise või modelleerimise teel, kui on tegemist nähtavate asjadega,“ ütleb prof. Claparède. Kuid praktikas ei lase see end hästi teostada, ja seepärast lepime sellega, mis

veel enam-vähem kättesaadav — võimalikult täpse välimuse kirjeldusega. Ja üksikasjaline kirjeldus näitab, et tunnistaja on hoidnud nähtud isikut ometi ära ei tunne, kuna äratundmine ei käi igakord igas suhtes veatu. On isegi võimalik, et ta pärast head kirjeldust nähtud isikut ometi ära ei tunne, kuna äratundmine ei käi igakord käsikäes mälu täpsusega: on inimesi, kes omavad hea kirjeldava mälu, kuid tunnevad isikuid halvasti ära, ja on ka seesuguseid, kes üldiselt halva mälu juures omavad tähelepandavalt terase mälu isikutele ja nägudele. Äratundmine on nähtus, mis baseerub affektil, ja paljast ennenähtu ja tuttava muljest jätkub tema esilekutsumiseks, kuigi sealjuures peaksid puuduma muidu tavalised intellektuaalsed tegurid.

Kirjeldatud ettevalmistusile järgneb siis tegelik ettenäitamine: tunnistaja viiakse ettenäidatavaga kokku. Kuigi ettenäitamine kuulub lihtsamate talituste hulka, tehakse siin kas teadmatuses või hoolimatusest ränk viga, mida enamasti pole võimalik heaks teha. Mõeldud on ettenäitamine sel teel, et tunnistaja ette tuuakse v a h i s t a t u d isik. See ettenäitamise viis on aga äärmiselt suggestiivne. Kuigi kaebelusest ühesuguse õigusega peaks oletama nii süütust kui ka süüdiolikut, kaalub viimane oletus esimese tegelikult ikka üle, ja mida sinna parata — vastutusele võtmiseks ja eriti veel vahistamiseks nõutakse tavaliselt tugevaid põhjendusi. Loomulik siis, et massi arvates iga kuriteos vahistatud isik on ka teo kordasatja, ja juba enne ettenäitamist on tunnistajas võtnud aset see eelarvamus ja kallutab teda äratundmist uskuma. Suggestiooni mõju suurendab veel ettenäidatava rõhutat meeleolu, raudus käed ning juuresolevad vangivahid või politseiametnikud. Arvamusest — see võiks olla teopaigal nähtud tõeline kurjategija, arvamusest — see on sama mees, on sel puhul tihti üpris lühike tee. Ja on ta kord juba oma otsuse annud, siis jääb ta ka enamasti edaspidi selle juurde kindlaks, nähtus, mida peab seletama autosuggestiooniga. Paljude ekslikkude äratundmistepõhjus peitubki siin.

Edasi tuleb hoolitseda selle eest, et isikud, kes ühes ja samas asjas tunnistajateks, ei saaks enne ülekuulamist ega ülekuulamise ajal mõjutada üksteist. Ainus sõna või liigutus teiselt võiks parajal silmapilgul muuta antava vastuse mõtte. Samuti hoidugu ülekuulajad mõjutamast äratundmist omapoolsete suggestiivküsimuste ettepanemisega. Nii siis küsida: „Kas tunnete selle isiku ära või ei tunne?“ aga mitte: „Kas teie ei tunne temas ära seda ja seda isikut või teie poolt nähtud isikut?“ Kõige parem on lasta tunnistaja avaldada oma otsus äratundmisest või mittetundmisest täitsa omatahteliselt.

Mis puutub küsimusse, kas on otstarbekohasem näidata ettenäitamisele kuuluv isik üksikult või teiste hulgas ette, siis katsed on tõestanud, et teiste hulgas ehk n. n. valikettenäitamisel on kindlaid paremusi. Valik sunnib tunnistajat intensiivsemalt pingutama oma mälu ja kõrvaldab suures määras eespoolmainitud suggestiooni hädaohtu. Prof. Warendonck tegi järgmise katse: loengu ajal tõi

käskjalg talle kirja; kahe nädala pärast näitas ta sama käskjala ühes kolme teise käskjalaga üliõpilasile ette, kusjuures 18 tunnistajast 4 tunnistas ebaõige isiku kirjatoojaks. Sellest järgneb, et ka valikettenäitamine ei kõrvalda eksimisvõimalusi. Valikettenäidatavad peaksid olema väliselt ilma teravate erinevusteta, kuna vastasel korral keegi neist, kellel juhuslikult olemas mingisugune ühine tunnus tunnistajalt nähtud isikuga, võiks viia tunnistaja segadusse. Samuti peetakse ebasoovitavaks valikettenäitamisel isikuid üksteise järel ette tuua, vaid näidatagu kõik ühel hoobil ette.

Ei ole ükskõik, kus ettenäitamine toimub. On teada, et tunnistajad kohtusaali pidulikus õhkkonnas hoopis puudulikumat vältenduvad kui näit. lihtsas kohtu-uuri ja või politsei töötoas. Dr. Locard ja prof. Reiss, kes selle küsimusega põhjalikumalt tegemist teinud, soovivad toimetada ettenäitamisi võimalikult sündmuskohas ja võimalikult samades tingimustes, mis valitsesid teo kordasaatmise puhul. Eriti tähtis on valgustus. Loomulikes raames paistab kogu toiming hoopis elavam ja selgem kui kunstlikult loodud ümbruses, ja on seega rohkem väljavaateid, et tunnistaja saab ettenäidatavast õige mulje. Väga tähtis on, et ettenäidatav asetataks sama vaatenurga alla, samasse asendisse ja samataolisse ülikonda, milles nägi teda tunnistaja. Nähti teda põgenemisel, siis peab laskma teda joosta (muidugi mitte ära põgeneda). Liikuv inimene annab endast hoopis teise pildi kui liikumatu, ja liigutuste omapärasused jäävad tunnistajale tihti kõige selgemini meele (on kõigile tuttav tõsiasi, et *tunneme tuttava inimese tema kõnnakust juba eemalt*). See on ühtlasi meeletuletamine nii silma kui kõrva kaudu. Prof. Reiss annab suure tähtsuse kõnnakule ja sammu kõlale. Et kuulmismeele ärakasutamine oleks täielik, siis lastagu ettenäidatavat ka kõnelda, muidugi juhul, kui tunnistaja kuulis teopaigal ta kõnelemist.

Midagi eriti tähtsat ettenäitamisel on pilk ehk vaade, ainsam, nagu ütleb dr. Locard, mida kahtlusalune ei saa moonutada. Ta võib olla püüab oma pilku varjata või näo pöörda ära, kuid selles peab teda takistama.

On ettenäitamine viidud lõpule, siis koostatagu sellest kohe protokoll. See sündigu äärmise objektiivsusega. Oleks kõige parem, kui tunnistaja avaldused sellesse protokollis võetakse sõnasõnalt. Peale tunnistaja avalduste tuleb anda protokollis täpne ülevaade ettenäitamise ajast, kohast, valgustusest, viisist, muust olukorrast, ettevõetud katsetest jne. Kui aga tunnistaja juures tulevad ilmsiks iseäralised asjaolud, mis võivad iseloomustada ettenäitamise tagajärgi, nagu meeleanite puudused, tervislik seisukord, väljapaistvad hingeelised nähtused, silmatorkav kõhklemine või otsustavus jne., siis kirjeldatagu neid protokollile järgnevas õiendises.

Nägematud sõrmejäljed, nende nähtavaks-tegemine ja fikseerimine.

Dipl. ins. K. Anton

Sõrmejälgedel on suur tähtsus kriminalistikas. Alati mängib just sõrmejalg otsustavat osa suurtes ja tähtsates kriminaalprotsessides. Nähtavad sõrmejäljed fotografeeritakse ja hoitakse alal võrdlemisotstarbeks.

Raskeks osutub juhtum, kui kogenud roimar asub tööle äärmise ettevaatusega. Lõpuks peab ta puudutama asju siiski. Ta käed võivad olla vägagi puhtad, kuid sõrmejäljed tekivad ikkagi. Need võivad jääda silmale nägematuks.

Kui peaks aset leidma selline juhtum, siis on ka siin leidnud daktyoskoopia, teaduseharu, mis tegeleb sõrmejälgede uurimisega, abinõu, osalt mehaaniliselt, osalt keemilisel teel, et teha kindlaks sellised nägematud jäljed ja kasutada neid kriminalistlisteks otsarveteks.

Mis puutub mehaanilisse toimingusse, siis väljutakse siin tõsi-asjast, et ühes sõrmejälgedega kantakse üle vastavale pinnale ained, mis hoiavad kinni peenikest pulbrit kergemini kui pind ise. Vastavale pinnale tõmmatakse juuspintsliga õhuke kord alumiiniumpulbrit, nõge, indigot või suurikut. Tihti ilmnevad siis sõrmejäljed. *Pulbri abil nähtavaks tehtud sõrmejälgede joontekogu* laseb end kanda üle kleepuvatele lehtedele ja sel viisil otsekohe kasutada võrdluse otstarbeks. Kuid see toimimisviis on kasutatav ainult piiratult.

Mis puutub nägematute sõrmejälgede nähtavakstegemisse keemiliste meetodite abil, siis põhjenevad mõningad neist lihtsalt rasvaolluse kindlaksmääramisel keemilisel teel. On nimelt tuntud tõsiasi, et suurem osa inimesi, harjumusest, puudutavad oma nägu, või ühe käega teist kätt ja sel viisil sõrmed kattuvad rasvaga, sest nahaosad eristavad alaliselt rasva. Sõrmejälje juures saab sel viisil sõrmeotsa joontekogu paberil rasvaseks, kuid sellisel määral, et jääb nägematuks paljale silmale. Rasva isegi mikroskoopiliselt väikeste hulkade olemasolul saavutatakse osmiumhappe mõjutamisega must ja sudanlahuga punane värving. Sel viisil võibki joontekogu teha nähtavaks. Teised meetodid töötavad pörgukivilahuga või lahundatud tindiga.

Kuid need meetodid pole suutnud läbi lüüa praktikas; osalt seepärast, et jäljed ei tule nähtavale eriti selgesti, siis aga ka seetõttu, et jäljed kaovad uuesti, või keemilised ained mõjutavad tugevasti eset, mis kannab sõrmejälge, ja sel viisil teevad neid ebaselgeks.

Kõigist keemilisist meetodeist on osutunud parimaks prantsuse õpetlase Aubert'i poolt juba 1877. a. soovitatud viis: Lamedale alustassile asetatakse mõned joodikristallid (mida võib saada igas

apteegis hallikaspruunide läikivate lestade kujul). Sellele jooti sisaldavale alustassile pannakse paber või ese, mis kannab sõrmejälgi, ja jäetakse mõneks ajaks. Joodikristallid tekitavad seejuures aeglaselt jooti auru näol. Toimimisviis baseerub sellel, et sõrmedest mahajäetud jäljed võtavad enda külge jooti palju kiiremini kui sõrmejälgi kandev materjal. Need jäljed värvuvad intensiivselt kollaseks või pruuniks, sellal kui sõrmejälgi kandev pinnamaterjal võtab omaks väga nõrga värvingu. Sel momendil, kui ese hakkab värvuma, peab katkestama toimingu, s. t. ese eemaldatakse alustassilt. Ennemalt nägematud sõrmejäljed on nüüd selgesti nähtavad! Toimingu kiirendamist saavutatakse, kui algusest peale veidi soendada alustassi.

Sel viisil nähtavaks tehtud sõrmejälgi peab ruttu päevapildistama, kuna „joodipildid“ joodi äraauramise tõttu kiiresti haihtuvad, umbes 3—5 minuti vältel.

Et takistada joodi haihtumist ja seega nähtavaks tehtud sõrmejälgedele ärakadumist, paigutatakse dr. Robert Heindl'i toimimisviisi järgi joodi abil nähtavaks tehtud sõrmejäljed klaasplaatide vahele. Sõrmejälgi võib sel kujul väga hästi kasutada võrdlusotstarbeks. Ka võib selle meetodi järgi esilekutsutud sõrmejälgi anonüümkirjades, dokumentidel j.n.e. pärast kindlakstegemist jälle kaduda lasta. Joot lastakse jälle aurata, mis juba nii-kui-nii kaob. Viimased jäljed võib eemaldada veel täielikult ammoniaakaurude abil (salmiakpiiritus).

Kuid hiljuti on tuntud keemik prof. dr. G. Popp, Frankfurtis M./ä., töötanud välja teissuguse meetodi joodi abil esiletoodud peidetud sõrmejälgedele kindlakstegemiseks: „Kui niisutada jodeeritud sõrmejälge lahjendatud palladiumchlorüri lahuga (lahjendus 1:1000-le; kasutatakse neutraal palladiumchlorüri lahu 1:500 ja lahjendatakse seda destilleeritud veega ülalmainitud suhteni 1:1000-ni), siis omistavad jäljed tumepruuni värvingu ja pärast loputust üleliigsest reaktiivist ja pärast aeglast kuivatamist jäävad püsima kauemaks ajaks. On otstarbekohane eset, näiteks paberilehte, lasta ujuda palladiumchlorüri lahu pinnal, kasta sisse ja siis kohe tublisti loputada vees. Väga hea on, kui lisada palladiumchlorürile veidi alauni.“ Kui soovitakse esilekutsutud sõrmejälgi jälle eemaldada, siis saavutatakse seda nõrga ammoniaaklahu mõjutamisega.

Selle prof. Popp'i uue viisi abil võib valmistada nägematutest sõrmejälgedest püsivalt alalhoiduvaid, hästinähtavaid, tumepruune sõrmejälgi. Ka on võimalus pärast vajaduse möödumist nähtavaks tehtud sõrmejäljed jälle kaduda lasta.

Eriti soodus on uus toimimisviis, kui nägematuid sõrmejälgi peab tegema nähtavaks tumedalt värvitud pakkimispaberil, jalutuskeppidel ja igasugustel käepidemetel.

Nägematud sõrmejäljed, nende nähtavaks-tegemine ja fikseerimine.

Dipl. ins. K. Anton

Sõrmejälgedel on suur tähtsus kriminalistikas. Alati mängib just sõrmejalg otsustavat osa suurtes ja tähtsates kriminaalprotsessides. Nähtavad sõrmejäljed fotografeeritakse ja hoitakse alal võrdlemisotstarbeks.

Raskeks osutub juhtum, kui kogenud roimar asub tööle äärmise ettevaatusega. Lõpuks peab ta puudutama asju siiski. Ta käed võivad olla vägagi puhtad, kuid sõrmejäljed tekivad ikkagi. Need võivad jääda silmale nägematuks.

Kui peaks aset leidma selline juhtum, siis on ka siin leidnud daktyloskoopia, teaduseharu, mis tegeleb sõrmejälgede uurimisega, abinõu, osalt mehaaniliselt, osalt keemilisel teel, et teha kindlaks sellised nägematud jäljed ja kasutada neid kriminalistlisteks otsarveteks.

Mis puutub mehaanilisse toimingusse, siis väljutakse siin tõsiasi, et ühes sõrmejälgedega kantakse üle vastavale pinnale ained, mis hoiavad kinni peenikest pulbrit kergemini kui pind ise. Vastavale pinnale tõmmatakse juuspintsliga õhuke kord alumiiniumpulbrit, nõge, indigot või suurikut. Tihti ilmnevad siis sõrmejäljed. Pulbri abil nähtavaks tehtud sõrmejälgede joontekogu laseb end kanda üle kleepuvatele lehtedele ja sel viisil otsekohe kasutada võrdluse otstarbeks. Kuid see toimimisviis on kasutatav ainult piiratult.

Mis puutub nägematute sõrmejälgede nähtavakstegemisse keemiliste meetodite abil, siis põhjenevad mõningad neist lihtsalt rasvaolluse kindlaksmääramisel keemilisel teel. On nimelt tuntud tõsiasi, et suurem osa inimesi, harjumusest, puudutavad oma nägu, või ühe käega teist kätt ja sel viisil sõrmed kattuvad rasvaga, sest nahaosad eristavad alaliselt rasva. Sõrmejälje juures saab sel viisil sõrmeotsa joontekogu paberil rasvaseks, kuid sellisel määral, et jääb nägematuks paljale silmale. Rasva isegi mikroskoopiliselt väikeste hulkade olemasolul saavutatakse osmiumhappe mõjutamisega must ja sudanlahuga punane värving. Sel viisil võibki joontekogu teha nähtavaks. Teised meetodid töötavad pörgukivilahuga või lahundatud tindiga.

Kuid need meetodid pole suutnud läbi lüüa praktikas; osalt seepärast, et jäljed ei tule nähtavale eriti selgesti, siis aga ka seetõttu, et jäljed kaovad uuesti, või keemilised ained mõjutavad tugevasti eset, mis kannab sõrmejälge, ja sel viisil teevad neid ebaselgeks.

Kõigist keemilisist meetodeist on osutunud parimaks prantsuse õpetlase Aubert'i poolt juba 1877. a. soovitatud viis: Lamedale alustassile asetatakse mõned joodikristallid (mida võib saada igas

apteegis hallikaspruunide läikivate lestade (kujul). Sellele jooti sisaldavale alustassile pannakse paber või ese, mis kannab sõrmejälgi, ja jäetakse mõneks ajaks. Joodikristallid tekitavad seejuures aeglaselt jooti auru näol. Toimimisviis baseerub sellel, et sõrmedest mahajäetud jäljed võtavad enda külge jooti palju kiiremini kui sõrmejälgi kandev materjal. Need jäljed värvuvad intensiivselt kollaseks või pruuniks, sellal kui sõrmejälgi kandev pinnamaterjal võtab omaks väga nõrga värvingu. Sel momendil, kui ese hakkab värvuma, peab katkestama toimingut, s. t. ese eemaldatakse alustassilt. Ennemalt nägematud sõrmejäljed on nüüd selgesti nähtavad! Toimingu kiirendamist saavutatakse, kui algusest peale veidi soendada alustassi.

Sel viisil nähtavaks tehtud sõrmejälgi peab ruttu päevapildistama, kuna „joodipildid“ joodi äraauramise tõttu kiiresti haihtuvad, umbes 3—5 minuti vältel.

Et takistada joodi haihtumist ja seega nähtavaks tehtud sõrmejälgedele ärakadumist, paigutatakse dr. Robert Heindl'i toimimisviisi järgi joodi abil nähtavaks tehtud sõrmejäljed klaasplaatide vahele. Sõrmejälgi võib sel kujul väga hästi kasutada võrdlusotstarbeks. Ka võib selle meetodi järgi esilekutsutud sõrmejälgi anonüümkirjades, dokumentidel j.n.e. pärast kindlakstegemist jälle kaduda lasta. Joot lastakse jälle aurata, mis juba nii-kui-nii kaob. Viimased jäljed võib eemaldada veel täielikult ammoniaakaurude abil (salmiakpiiritus).

Kuid hiljuti on tuntud keemik prof. dr. G. Popp, Frankfurtis M./ä., töötanud välja teissuguse meetodi joodi abil esiletoodud peidetud sõrmejälgedele kindlakstegemiseks: „Kui niisutada jodeeritud sõrmejälge lahjendatud palladiumchlorüri lahuga (lahjendus 1:1000-le; kasutatakse neutraal palladiumchlorüri lahu 1:500 ja lahjendatakse seda destilleeritud veega ülalmainitud suhteni 1:1000-ni), siis omistavad jäljed tumepruuni värvingu ja pärast loputust üleliigsest reaktiivist ja pärast aeglast kuivatamist jäävad püsima kauemaks ajaks. On otstarbekohane eset, näiteks paberilehte, lasta ujuda palladiumchlorüri lahu pinnal, kasta sisse ja siis kohe tublisti loputada vees. Väga hea on, kui lisada palladiumchlorürile veidi alauni.“ Kui soovitakse esilekutsutud sõrmejälgi jälle eemaldada, siis saavutatakse seda nõrga ammoniaaklahu mõjutamisega.

Selle prof. Popp'i uue viisi abil võib valmistada nägematutest sõrmejälgedest püsivalt alalhoiduvaid, hästinähtavaid, tumepruune sõrmejälgi. Ka on võimalus pärast vajaduse möödumist nähtavaks tehtud sõrmejäljed jälle kaduda lasta.

Eriti soodus on uus toimimisviis, kui nägematuid sõrmejälgi peab tegema nähtavaks tumedalt värvitud pakkimis-paberil, jalutuskeppidel ja igasugustel käepidemel.

„Raadiojäneste“ karistamisest.

J. Klesment

Raadio saate- ja vastuvõtuseadete loata ülesseadmise ja kasutamise kohta käivate karistuseeskirjade muutmise seadusega (RT 17 — 1932) täiendati Rahukohtu nuhtlusseadust §-ga 101⁴, mille järgi karistatakse rahatrahviga mitte üle viiekümne krooni süüdlast, kes loata seadis üles raadio vastuvõtuseade või selle kasutamislõata pidajana kasutas raadio vastuvõtuseadet. Peale selle mõistetakse süüdlaselt raadioringhäälingu pidaja kasuks raadio vastuvõtuseade kasutamismaks ühe aasta eest.

Posti-, telegraafi-, telefoni- ja raadioseaduse (RT 24 — 1930) § 12 p. 1 ja 77 alusel määratakse raadio vastuvõtuseadete ülesseadmise kord Teedeministri määrusega. Raadiomäärustiku (RT 14 — 1932) §§ 8, 148 ja 149 põhjal tuleb vastuvõtuseade esmakordse loatunnistuse nõutajal pöörduda vastava postiametkonna asutise ülema poole ning kui sealt poolt pole takistusi, lunastada loatunnistus, milleks on raadioringhäälingu kviitung raadioringhäälingu kasutamise maksude tasumise kohta. Edaspidiseks loatunnistuseks on raadioringhäälingu kviitung. Teedeminister määrab Posti-, telegr.-, telef.- ja raadioseaduse § 89 alusel ringhäälingu kasutamismaksu. Sama seaduse § 97 korras nõutakse ringhäälingu kasutamismaksud nende tasumata jätmisel maksukohuslasilt sisse vastuvaidlematus korras, s. o. Administratiiv-sissenõudmise seaduse eeskirjade kohaselt. Säärasel korral täidab raadiomäärustiku § 147 põhjal loatunnistuse aset politsei kviitung.

Ringhäälingu abonendid on kohustatud tasuma raadio kasutamismaksu esialgsel loasaamisel kohe, pärast iga kalendri poolaasta esimese kuu jooksul otse ringhäälingule või eelmise maksu kviitungi ettenäitamisel postiametkonna asutisse (määrustiku § 161¹, RT nr. 25 — 1932. a.).

Määrustiku (RT 25 — 1932) § 161 järgi loetakse vastuvõtuseadete loata ülesseadjaiks või kasutajaiks isikud, kes ei oma eelpooltähendatud korras omandatud ja maksvat loatunnistust, kuid siiski on seadnud üles vastuvõtuseade või selle pidajana kasutavad ülesseadnud vastuvõtuseadet.

Kokkuvõttes raadioringhäälingu vastuvõtuseadete pidajad on kohustatud: 1) esialgselt ülesseadmiseks nõutama loa postiametkonnalt ning tasuma loatunnistuse saamiseks ringhäälingu kasutamismaksu; 2) tasuma iga poolaasta eest ette ringhäälingu kasutamismaksu, millise maksu tasumise kviitung on kasutamislõoaks järgneval poolaastal.

Kui nüüd asuda RNS § 101⁴ (RT 17 — 1932) analüüsimisele, siis on selge, et selle §-i koosseis on olemas kindlasti süüdlaste suhtes, kes vastuvõtuseade seadnud üles ilma loata.

Kas on aga selle §-i koosseis olemas igal juhul ka siis, kui pärastised kasutamismaksud pole tasutud?

Riigikogu üldkomisjoni seletuskirjas selle seaduse juurde, millega Riigikogu ühinenud (Riigikogu kantselei paljund. 18. dets. 1931, nr. 612/323), öeldakse:

„Posti-, telegr.-, telef.- ja raadioseaduse § 89 alusel määrab raadio kasutamise maksu Teedeminister. Järelikult tuleb oletada, et Teedeminister võib oma määrusega ka teatavate maa-alade suhtes, kes ei kuule Tallinna või Tartu ringhäälingut, maksma panna nii loa nõutamise kui ka maksumäärade suhtes teised normid, kui nende maa-alade suhtes, kus Eesti ringhäälingut kuulatakse. Kasutamismaksud määratakse Eesti ringhäälingu kasutamise eest.“

Edasi öeldakse: „Ka ei saa kohus karistada „kasutamissoola“ pidamise eest neid raadiokuulajaid, kes saavad tõestada, et nemad ei kuule Eesti ringhäälingut, sest ta ei „kasuta“ siis seda ringhäälingut. On aga selge, et onus probandi lasub täiel määral kuulaja peal.“

Üldiselt on teada, et mitmes raioonis (Virumaa, Narva jne.) Eesti ringhäälingut kuulda ei saa, vähemalt kõikide aparaatidega mitte. Seepärast oli see küsimus Riigikogu komisjonis teravalt kõne all ning Riigikogu seisukoht leiab väljenduse seletuskirjas. Vaatamata sellele ei ole Teedeminister oma määrustega küsimust siiski korraldanud vastavalt Riigikogu taatele, vaid otse vastupidiselt, 5. apr. 1932 antud Määrus raadioringhäälingu kasutamismaksude kohta (RT 33 — 1932) § 4 ütleb: „Ringhäälingu kasutamismaksu võetakse olenematult Eesti ringhäälingu kuulamisest või kuulmisest.“

Tekib küsimus, kuidas on RNS § 101⁴ kohaldamisega nende raadioaparaatide pidajate suhtes, kes saavad tõendada, et nad ei kuule Eesti ringhäälingut.

Seadusandja tahe on selles küsimuses väljendatud seletuskirjas kindlalt — karistust sel korral ei saa olla. Hilisemad Teedeministri määrused seda seisukohta ei kõiguta, sest seadus kui ka määrused kõnelevad „ringhäälingu kasutamismaksust.“ Presumtsioon on, et igaüks, kel raadioaparaat üles seatud, „kasutab“ Eesti ringhäälingut. Teeb tema aga tõeks, et ta seda „kasutada“ ei saa, kuna aparaadiga ei kuule, ehk vähemalt suuremal osal ajal ei kuule Eesti ringhäälingut, ei „kasuta“ ta ringhäälingut ega saa talt nõuda „kasutamismaksu.“ RNS § 101⁴ ütleb: „vastuvõtuseade pidajana kasutamissoola kasutab raadio vastuvõtuseadet...“ „Kasutamise“ moment langeb aga ära, kui ta tõendab, et ta ei kuule seda ringhäälingut, mille kasutamise eest ta peab maksma. Edasi võib tekkida küsimus, kas tuleb süüdimõistva otsuse tegemisel igal juhul mõista välja RNS § 101⁴ teises lõikes ettenähtud kasutamismaks. Siin ei ole tegemist mitte lisakaristusega, vaid ringhäälingule on tahetud kindlustada maksu kättesaamine süüdlaselt. On süüdlane aga enne kohtuotsust tasunud maksu või see talt nõutud sisse politsei kaudu, ei tule süüdlaselt nõuda maksu teiskordselt. Säärasel korral on üldse küsitav ka karistuse määramine sama §-i esimese lõike korras, kuna ta maksu tasumisega Raadiomäärustiku § 147 korras omanud kasutamissoola ka möödunud aja eest ja ta ei ole enam „kasutamissoola pidaja“.

Teede koormatusest.

E. Dolf

I.

Enne kui lähemalt peatuda teede koormatuse juures Maanteede seaduse normide alusel, pean tarvilikuks anda lühikese ajaloolise ülevaate teede koormatusest end. Liivi- ja Eestimaa kubermangudes, kui ka nendest normidest, mis olid maksvad teede koormatuse täitmise alal vene ja eesti ajal kuni Maanteede seaduse mahakkamiseni.

Kogukondlike koormatuste täitmine Balti kubermangudes toimus mitmesuguseil aluseil, tingitud sellest, kuidas kusagil tekkis ja arenes maaomavalitsuse majapidamine. Liivi- ja Eestimaa kubermangudes jäid kaua aega peaaegu muutumatult püsima rootsiaegsed korraldused.

Teede koormatuse korraldus oli koondatud kohaliku rüütelkonna kollegiaalsete asutiste kätte.

Riigivõim segas harva maaomavalitsuse asjadesse, ta ei pidanud seda tarvilikuks. Kindralkuberner parun Pahlen oma esitises siseministrile 1837 teede koormatuse täitmise alal väljendas väga kujukalt, „et riigivalitsusele on üksipuha missugusel viisil koormatus täidetakse, kui see aga korralikult sünnib, ilma et ühtpoolt üleliigselt koormataks võrreldes teisega“ (Kõigekõrgemalt 9. sept. 1837. a. kinnitatud ministrite komitee otsus, VSTK, § 10541). Et riigivõim hoidus segamast kohaliku omavalitsuse asjadesse, siis seetõttu peaaegu igas üksikus mõisas kujunes välja omapärane kord ja oma erimäärused ning korraldused kogukondlike koormatuste täitmise alal, nagu seda naelutab Liivimaa kubermanguvalitsus oma esitises kindralkubernerile 26. veebr. 1857 nr. 731 all, milles kubermanguvalitsus tunnustab, et „kohalike sundnormide kogu (svod mestnõh pravil) koostamisel tuleks see kogu jagada nii mitmesse üksikusse ossa, kuipalju on kohustuste täitjaid kogukondi.“

See on täiesti selge ja arusaadav, kui panna tähele, et kogukondlike koormatuste organisatsioon ja täitmise kord Liivi- ja Eestimaal tekkisid seoses kohaliku maaomanduse süsteemiga ja juurdusid ammust ajast nendes kubermangudes maksvusele pääsenud mõisamajapidamise korras ja aadliseisuse omapärasel omavalitsuses. Liivi- ja Eestimaa kubermangudes oli maa ammust ajast peaaegu ainult mõisnikkude, evang.-lut. koguduste ja linnakogukondade omandus; riigimõisaid ei olnud peaaegu olemaski Eestimaa kubermangus, kuna Liivimaal nende arv oli võrdlemisi väike ja neid kasutasid kuni hilisema ajani rendi alusel ainult aadlisoost isikud. Sellest selgub, et ainsaks vastutajaks nii riigi kui ka maa ees nii riiklike kui ka kohaliku maaomavalitsuse tarviduste rahuldamise ja koormatuste täitmise alal oli mõisnike omanduses olev maa, ja et seetõttu mõisnike seisus omistas enesele faktilise eesõigustatud seisukoha omavalitsuse asjade ja koormatuste valitsemise alal.

See sobis täiesti pärisorjuse ajajärguga, kus talupoeg ühes maaga loeti mõisniku omanduseks ja seisis täiesti tema käsutuses. Seetõttu ei võinud tol ajal suuremat juttu olla kogukondlike koormatuste panemisest talupojale, sest et talupoegade äratõmbamine teoorjusest naturaalkoormatuste täitmise otstarbel oleks kõigepealt toonud kahju mõisnikule, sest et tema oleks jäänud talupoja tööst osalt ilma. Talupoegade vabastamisega 1816. a. hakkasid olud muutuma ja sellest ajast peale pääses maksvusele kord, et rahalised maamaksud peavad kandma mõisnikud, naturaalkoormatused — talupojad. Tolleaegse naturaalmajapidamise juures oli raha vähe ja see oli kallis, ainsaks tööjooks olid talupojad. Viimastele loomulikult veeretati kohustus täita koormatusi natuuras, esimesed aga hakkasid ennast pidama õigustatuks nõudma talupoegadelt koormatuste täitmist ja valvama koormatuste korralliku teostamise üle, samuti ka võtma tarvitusele sunduslikke abinõusid. Kõigist kogukondlikest koormatusist terve aja jooksul moodustas tähtsama teede koormatus.

19. sajandi teisel poolel algas talupoegade poolt maa ostmine omanduseks, koormatuste täitmine jäi aga muutmata, ja talumaa kandis endist viisi õige tunduval määral maaomavalitsuse majapidamise koormat, olgugi et tol ajal mõisamaad ei seisnud enam tühjad ja tulu toomata ja seetõttu oleksid pidanud kuuluma maksustamisele. Maamaksude ja koormatuste ühetaolisest jaotamisest ei võinud olla juttugi. 1849 seaduse ja sellele järgnevate 1856 ja 1860 Talurahva seaduste andmisega hakkasid majanduslikud olud muutuma kiiremas tempos: teoorjus tunnustati kaotatuks; talupojad hakkasid rentnikeks ja pärast ka omanikeks.

Igalpool astub endise teoorjuse ja naturaalmajapidamise asemele rahamajapidamine.

Samal ajal antud seadusandlised aktid ja administratiivsed korraldused laiendasid märksa kohaliku maaomavalitsuse majapidamise piire, mis omakorda mitmekordselt suurendas rahaliste maamaksude üldsummat ja teede naturaalkoormatust. Aegapidi kujunes niisugune teede koormatuse täitmise kord, et teede ehitamise ja remondi alal mõisnikud andsid tarviliku materjali ja kandsid rahalised kulud, vallad aga toimetasid selle kohale ja täitsid üldse kõik tööd, mis tarvitasid tööjõudu. Niisugune olukord tekitas ammust ajast talupoegade keskel suurt rahulolematust ja andis põhjust Vene valitsuse poole pöördumiseks palvetega, et teede koormatuse täitmine jaotataks ühtlaselt mõisate ja valdade vahel.

Nendel palvetel ei olnud reaalseid tagajärgi ja endine olukord jäi püsima kuni 1917. aastani. Kuni tolle ajani olid Eesti- ja Liivimaa kubermangudes maksvad teede ja sildade ehitamise, korrahoidmise ja järelevalve alal järgmised seadused, määrused ja korraldused: 1) Teedeseaduse vastavad paragrahvid, 2) Kogukondliste koormatuste seaduse vastavad paragrahvid, 3) B. Eraseadus (§§ 1004 ja 1005), 4) Teede kapitalide seadus 1. juunist 1895, 5) Vallakogukonna valitsemise seadus, 6) Eestimaa järjekorralise

1905. a. maapäeva otsuse kohaselt väljaantud ja Eestimaa kubeneri poolt kinnitatud määrused teede ja sildade ehitamise ja korrashoidmise asjas Eestimaa kubermangus, 7) Liivimaa teede instruksioon, mis Liivimaa kubermangu valitsuse ukaasiga 18. septembrist 1859 nr. 145 all on kuulutatud välja üldiseks teadmiseks ja täitmiseks, 8) Eeskirjad kiriku- ja külavaheliste teede korrashoidmise kohta, mis avaldatud Liivimaa kubermangu trükikoja poolt 1888 väljaantud sundnormide kogus, 9) Eestimaa 1896 järjekorralise maapäeva otsuse kohaselt väljaantud ja rüütelkonna komitee otsustega 19., 20. ja 24. juunist 1897 heaks kiidetud ning Eestimaa kubeneri poolt kinnitatud määrused talveteede korrashoidmise kohta, 10) Määrused kogukondliste teede korrashoiu järelevalve kohta Liivimaa kubermangus, Saaremaa hulka arvatud (Liivimaa kubermangu valitsuse käsukiri, Kubermangu Teataja 18. okt. 1891 nr. 116).

30. märts. 1917 Vene Ajutiselt valitsuselt antud Eestimaa kubermangu administratiivse valitsemise ja kohaliku omavalitsuse ajutine korraldus (VSKK 1917 nr. 173, art 952) ja selle viimase Elluviimise määruste (sealsamas, art. 953) III osa p.p. 1—3 seadsid teede koormatuse täitmise meie juures koguni uuele pinnale, nimelt pidid loetletud määruste järgi tee naturaalkohustust täitma 1917 alates ühesugustel alustel kõik väljaspool linna piire asuvate kinnisvarade valdajad, vastavalt maamaksude võtmiseks nende varade kindlaksmääratud tuludele. *Ajutise kubermangu maanõukogu ülesandeks jäeti ära määrata, missugusel viisil kõik teised kinnisvarade valdajad, peale maavaldajate, seda kohustust peavad kandma. Teede naturaalkohustust võis viia üle rahaliste kohustuste peale Ajutise kubermangu maanõukogu otsusega. Teede kohustuse jaotust ei ole lubatud muuta erakokkulepete alusel, ja kõik lepingud, mis veeretavad maa peal lasuva teede kohustuse täitmise ühelt isikult teisele, kuigi need lepingud oleksid kantud kinnistusraamatutesse, loetakse tühisteks.*

Maanõukogu sel alal ei astunud mingisuguseid korraldavaid samme ja alles 1920 Vabariigi Valitsuselt 7. septembril antud teede korraldamise määrusega (RT 151/152 — 1920) pandi maksma teede naturaalkohustuse kandmise alal vastavad uued normid. Seda määrust Vabariigi Valitsus 9. nov. 1921 ja 12. apr. 1922 muutis ja täiendas uute määrustega (RT. 102 — 1921, 52 — 1922). Nendele määrustele järgnesid siseministri ringkirjaline korraldus kõigile maavalitsustele ja politseiülematele teede järelevalve alal (RT 175/176 — 1920), sise- ja põllutööministrite ringkiri metsaülematele ja maavalitsustele (RT 36/37 — 1923), teedeministri määrused teede ja sildade ehitamise ja parandamise kohta riigi kulul (RT 83/84 — 1925).

Riigikogu poolt 25. mail 1928 vastuvõetud Maanteede Seadus (RT 48 — 1928), määrates teede ehitamiseks ja korrashoiuks uued normid ja uue korra, tunnustab paragrahviga 89 ühtlasi maksusetuks kõik seni maksvusel olnud seadused, mis käivad maanteede

ehitamise, parandamise ja korrashoiu ning järelevalve kohta; sellega on siis kaotanud maksvuse ka kõik määrused, korraldused ja eeskirjad teede korrashoiu alal, mis olid antud enne Maanteede seaduse maksmahakkamist vastavate seaduste alusel ja piirides.

II.

E e s t i m a a k u b e r m a n g u s pakub teede koormatuse korraldus kuni 1917. aastani järgmist pilti.

Kõik teed jagunesid nende otstarbe ja valitsemise korra kohaselt alljärgnevasse liikidesse: 1) teedekapitali teed (teed, mis ehitati ja peeti korras teedekapitali kulul erilisel alusel); 2) postiteed (teed, mis ühendasid postijaamu omavahel, samuti ka teed, mille kaudu veeti ametlikku posti); 3) ühendusteel (teed, mis ühendasid kubermangulinna Tallinna Eestimaa kubermangu või naaberkubermangude maakonnalinnadega või maakonnalinnu omavahel; peale selle teed, mis rüütelkonnakomitee poolt sellesse liiki arvati); 4) kihelkonnateed (teed, mis võeti kihelkonnakonvendilt teede võrku, millistel sündis tunduv liikumine rahvarikastesse kohadesse, nagu kirikute juurde, raudteejaamadesse, alevikkudesse, vabrikute juurde ja kuurortidesse); 5) pea-kirikuteed (rüütelmõisatest kihelkonna kirikute juurde viivad teed, kõik ühe kiriku juurest teise juurde viivad teed ja teed, mis ühendasid ülalnimetatud teid üksteisega, samuti ka posti- ja ühendusteedega); 6) kõrvalised kirikuteed (teed, mis viisid karjamõisate, üksikute maatükkide ja mõisamaast eraldatud maatükkide juurest kõrgemat liiki teedele, n.n. kõrvalised mõisateed, ja teed, mis ühendasid külasid või üksikuid talusid kõrgemat liiki teega, mis viib kiriku juurde, n.n. kõrvalised vallateed).

Sillad jagunesid järgmistesse liikidesse: 1) teedekapitali sillad, (sillad, mis ehitati ja peeti korras teedekapitali kulul erilisel alusel); 2) kontingentsillad (nende sildade all mõisteti sildu, parvi ja sadamaid, mille ehitamine ja ülalpidamine oli mõisate ja üksikute maatükkide teatud gruppide kohuseks ühes nende juurde kuuluvate talumaadega. Koormatuse jagamise järgi iga silla jaoks arvatud mõisate ja üksikute maatükkide nimed, samuti ka adramaade arv viimase maksustushindamise andmetel, mille järgi nad pidid võtma osa silla ehitamisest ja remondist, olid tähendatud n.n. kontingent-kirjades, mis hoidusid alal rüütelkonna kantseleis); 3) kihelkonna sillad ja truubid (siia kuulusid kõik teised sillad, mis ei käinud 1. ja 2. liigi alla ning mis asusid posti-, ühendus-, kihelkonna- ja pea-kirikuteedel).

Truupide all mõisteti: 1) puusildu mitte üle kahe sülla pikkuse kattega; 2) kivisildu, mis pealt kuni 2 sülda pikad; 3) läbilaske kivitorusid ilma võlvkatteta ja 4) kõrvaliste kirikuteede sildu ja truupe.

Kõrvaliste vallateede sillad ja truubid loeti kõrvaliste kirikuteede sildadeks ja truupideks.

Teede ja sildade ehitamise ja korrashoiu alal tegutsesid: 1)

maapäev ja tema aset täitev rüütelkonnakomitee; 2) kiriku peahoolekogud; 3) kubermangu teede komisjon; 4) kreisi teede ja sildade komisjon; 5) kreisi teede ja sildade komisjonide esimehed; 6) kreisi teede ja sildade komisjonide liikmed; 7) kihelkonnakonvent; 8) kihelkonna teede komisjon; 9) kiriku eestseisjad; 10) mõisavalitsus; 11) vallavalitsused ja 12) vallavanema abid teede alal ehk n.n. valla teede ülevaatajad.

Jättes kõrvale nimetatud valitsemise organite lähemate ülesannete loetlemise, puudutades üksikuid neist ainult teede ja sillaehituse koormatuse jaotamise küsimuse selgitamisel, märgime siin vaid vallavalitsuste ja vallavanema abide lähemad ülesanded teede ja sildade ehitamise ja korrashoiu alal.

Vallavalitsuste ülesanded olid: 1) järelevalve kõrvaliste valla-teede seisukorra üle; 2) teede ja sillaehituse koormatuse jaotamine lahutatud maatükkide ja rentnikkude vahel kõrvalistel kirikuteedel, samuti ka teistel teedel; 3) järelevalve selle üle, et kruusaaukudest kruus tarviliku sügavuseni välja veetaks ja temast midagi kaduma ei läheks. Vallavanema abid teede alal või n.n. valla teede ülevaatajad valiti vallavalitsuse poolt arvult mitte vähem kui üks iga valla kohta ja nendel lasus eelpoolnimetatud vallavalitsuse kohuste ja korralduste täitmine. Eriti nad olid kohustatud valvama teede parandustööde järele ja teede ülevaatusel saatma revideerijaid ametnikke.

Teede ja sillaehituse koormatuse jaotamise alal tuleb märkida neli erinevat liiki: A) postiteed, ühendusteel, kihelkonnateed ja pea-kirikuteed; B) kõrvalised teed; C) kontingentsillad ja D) teedekapitali teed ja sillad.

A. Iga kihelkond Eestimaa kubermangus oli kohustatud hoidma korras kõik tema territooriumil olevad posti-, ühendus-, kihelkonna- ja pea-kirikuteed ühes nendel teedel asuvate sildade ja truupidega. Iga-aastaste remonttööde jaotamiseks kõik teed jagati liikumise suuruse järgi nendel teedel hindamisklassidesse, mida toimetas igas kihelkonnas kihelkonna teedekomisjon.

Kihelkonna poolt jaotatavatel teedel asuvad sillad ja truupid ehitati ja hoiti korras kas terve kihelkonna üldisel kulul või kohustati neid ehitama ja hoidma korras vastavaid maaomanikke. Esimest liiki sildade ja truupide juures tegi kihelkonnakonvent vastavad korraldused nende ehitamiseks ja korrashoidmiseks, materjalide ja tööde jaotamiseks ja tööde teostamiseks, kuna kõigi teiste sildade ja truupide ehitamine ja korrashoid oli kohuseks neile maaomanikele, kelle piiril nad asusid, kusjuures sillad ja truupid võeti arvesse teejaotuse juures teepikkuse määramise suhtes.

Kihelkonna teedekomisjonilt koostatud teede hindamise kava vaadati läbi kihelkonnakonvendilt ja kinnitati rüütelkonnakomiteelt.

Pärast teede hindamise kinnitamist rüütelkonnakomiteelt kihelkonna teedekomisjon jagas kihelkonna peale tuleva atrade üldarvu kõigi teeüksuste üldarvule ja kasvatas ühe adra kohta saadud teeüksuste arvu iga mõisa atrade arvule. Sel teel saadi kätte iga mõisa

peale langev teeüksuste üldsumma. Igale mõisale kuuluva teeüksuste summa jaotas komisjon atrade arvu järgi mõisast lahutatud talukohatade ja peamõisa vahel. Selle teedejaotuse kava kinnitas kihelkonnakonvent pärast seda, kui ta oli kuulanud mõisa- ja vallavalitsuste poolt esitatud vastuseletused. Pärast kava kinnitamist näitas kihelkonna teedekomisjon kohal kätte igale mõisavalitsusele üldise teede kontingendi, mis kuulus remonteerimisele mõisale ja temast lahutamata maaüksustele, samuti näitas komisjon kohal kätte ka igale vallavalitsusele üldise teede kontingendi, mille remonteerimine oli kohuseks mõisast lahutatud taludele.

Mõisavalitsus tegi teatavaks mõisa- ja talumaa rentnikele nende teeosad ja teatas ühtlasi kihelkonna teedekomisjonile ja vallavalitsusele, millised teed kuuluvad rentnike remonteerimisele.

Vallavalitsus jagas mõisast lahutatud taluomanike vahel üldise teekontingendi atrade arvu järgi. Samuti oli vallavalitsus kohustatud mõõtma ja kätte juhatama igale taluomanikule ja talurentnikule nende teeosad.

B. Kõrvalised teed. Kõrvaliste mõisateede ja nendel teedel asuvate sildade ning truupide remont lasus vastavatel mõisatel, kui see ei olnud korraldatud teisiti lepingutega. Kaebused teede ja sildade jaotamise peale anti kiriku eestseisjale, kes kokkuleppe mittesaavutamise korral andis selle lahendada kihelkonna teedekomisjonile. Viimase otsuse peale võis kaevata edasi konvendile.

Kõrvaliste valla- ja kirikuteede ja nendel teedel asuvate sildade ning truupide remondi oli kohustatud tegema kohalik vallakogukond; remont jaotati vallavalitsuse poolt üksikute talumaa osade vahel. Vallavalitsuse kohuseks oli valvata selle järele, et need teed ja sillad korras peetaks.

C. Kontingentsildade remont lasus vastavasse kontingenti kuuluvatel mõisatel ja mõisast lahutatud taludel ühes vallakogukondadega, kusjuures kulude jaotus osavõtjate vahel sündis vastava silla jaoks määratud atrade arvu järgi.

Kohalik sillaehituse inspektor, pidanud ühiselt nõu silla kontingenti kuuluvate mõisaomanikkudega ja talupidajatega, tegi igal üksikul juhul kindlaks, kuipalju vajatakse suuremaks remondiks materjale, kuidas need toimetada kohale, palju läheb tarvis tööpäevi ja rahalisi kulusid, ning jaotas materjalid ja rahasummad vastava silla kontingenti kuuluvate mõisate ja mõisast lahutatud maakohtade vahel, tööpäevad ja materjali kohaletoimetamise ära samasse kontingenti kuuluvate kogukondade vahel, märkides ära ühtlasi hinna, millega võib materjalide muretsemist ja tööpäevi muuta rahamaksuks. Kaebused selle jaotuse peale anti kreisi teedekomisjonile ja edasikaebused viimase otsuste peale — rüütelkonnakomiteele.

Vallavalitsused olid kohustatud teatama kohalikule teedeinspektorile, kas vallakogukond soovib oma silla remondi kohustuse osa täita natuuras või rahaga. Kui määratud tähtajaks ei esitatud

vastavat teadaannet inspektorile, pidi kogukond kohustust kandma raha maksmisega.

D. Teedekapitali teed ja sillad. 1. jaanuarist 1899. a. loodi Liivi- ja Eestimaa kubermangudes igale nendest eraldi eriteedekapital. Sellest kapitalist, mis iga-aastaste maksudega täiendati, kaeti järgmised tarvidused: a) kivi-, prügi- ja teiste teede ehitamine, mis omavad tähtsuse kohalikule põllumajandusele, tööstusele ja kaubandusele, samuti nendel teedel sildade, parvede ja muude teede päraldiste ehitamine; b) nende teede ja viimastele asetatud ehituste edaspidine korrashoidmine; c) naturaalkohustuse alusel korraspeatavate maanteede ümberehitamiseks ja parandamiseks ühekordse kulu tegemine, kui see osutub tarvilikuks teede kordaseadmiseks põllumajanduse, tööstuse ja kaubanduse huvides; d) toetuste ja laenude andmine linnadele, valdadele, kihelkondadele ja üksikutele isikutele naturaalkorras parandatavate ja üldise tähtsuse omandanud teesoste parandamiseks ja korrashoidmiseks.

Teede kapitalist tehtavate kulude eelarvete koostamine ja kinnitatud eelarvete täitmine oli kohalike rüütelkonnaasutiste käes. Eelarvete kinnitamist ja üldist järelevalvet summade tarvitamise üle teostas kubermanguvalitsus.

Posti-, ühendus-, kihelkonna- ja pea-kirikute teede sõidetavat osa pidi prandatama igal aastal vähemalt üks kord, kusjuures see remont pidi toimuma kuni külvi või pärast vilja kokkupanekut. Tähtaeg, millal parandamine pidi lõpule viidama, määrati posti- ja ühendusteede suhtes politsei, kihelkonna- ja pea-kirikute suhtes kiriku eestseisjate poolt. Posti- ja ühendusteel revideeriti määratud päeval maakonna politsei ametniku, kihelkonna- ja pea-kirikuteed — kiriku eestseisja või teda asendava kihelkonna teedekomisjoni liikme poolt. Tarbekorral võisid teede revidendid teede parandamise tähtaega pikendada. Kui teiseks tähtajaks teed osutusid parandamata või nende parandamine tunnustati puudulikuks, siis seati revidentide korraldusel teetükid korda süüdlaste kulul ja nõuti viimastelt vastavad summad sisse. Samuti toimetati ka sildade ja truupide suhtes.

Kõrvaliste (mõisa-, valla- ja kiriku-) teede ja neil asuvate sildade ja truupide parandamise tähtaeg määrati tarviduse järgi vastavate mõisa- ja vallavalitsuste poolt neile alluvate teede suhtes ja teatati isikutele, kes kohustatud olid neid parandama. Juhtumil, kui parandus oli puudulik või oli üldse tegemata, võisid mõisa- ja vallavalitsus selle üle kaebuse anda kiriku eestseisjale, kes määras uue tähtaja ja talitsa teede teiskordse puuduliku seisukorra puhul samas korras, kui see leidis aset posti-, ühendus-, kihelkonna- ja pea-kirikuteede juures.

Kruusaaugud. Mõisate omanikud olid kohustatud oma mõisate piiridest tasuta andma teede remondiks hagu, kruusa ja liiva, milleks avati võimalikult lähedal parandatavatest teedest n.n. erakruusaaugud. Ei juhtunud mõisa piirkonnas leiduma kõlvulikku materjali, siis kihelkonna teedekomisjon oli kohustatud otsima kohta,

kus kruusa tarvilikul mõõdul oli saada, ja kruusaaugu omanikuga hinna suhtes leppima kokku. Kui mõisaomanik ilma põhjendusega loobus hagu, kruusa ja liiva andmast, siis rüütelkonna esimees esitas B. Eraseaduse § 1005 alusel asja rüütelkonnakomiteele otsustamiseks, kes tarbekorral tegi korralduse võtta tarvitusele seaduslikud abinõud loobuja sundimiseks oma kohuseid täitma nimetatud seaduse paragrahvi põhjal. Rüütelkonnakomitee otsustas ka kruusaaukude sundusliku võõrandamise, kusjuures hindamist toimetas erikomisjon.

T e e n ä i t a j a d j a k a i t s e t ö k k e d seati üles ja peeti korras iga vastavasse teesse puutuva maatüki omaniku poolt, v e r s t a p o s t i d j a t e e o s a d e t u l b a d a g a — isikute poolt, kes olid kohustatud parandama vastavat teesosa.

T a l v e t e e d. Posti-, ühendus- ja pea-kirikuteed tulid talvel märkida tähistega ja heas korras hoida saanisõidu jaoks. Talvete lõppemisel tulid need teed puhastada lumest niivõrd, et neil võimalik oleks sõita ratastel. Iga mõisa oma üldises koosseisus, sinna arvates tema juurde kuuluvaid üksikult asuvaid maatükke ja temast eraldatud talusid, pidi tema piirides asuvate teede suhtes täitma eelpool tähendatud nõudeid. Talveteede märkimiseks tarvismineva materjali pidi andma talveteede kontingendi omanik ja täide saatma kõik teede tähistega märkimise tööd.

Teede lumest rookimise ja tähistega varustamise kohustuse jaotust mõisate ja valdade vahel toimetas kihelkonna teedekomisjon, *kelle otsuste peale võis kaevata kirikukonvendile.*

L i i v i m a a k u b e r m a n g u s teede koormatuse korralduse alal kuni 1917. aastani tuleb märkida järgmist.

Kõik teed, mille ehitamine ja korraspidamine lasus talupoegadel, jaotati 1859. a. antud teede instruksiooni järgi 5-de klassi nende vähema või suurema liikumise ja tähtsuse järgi: esimene klass — suured traktiteed: kubermangulinna Riia St.-Peterburgiga ühendav tee; teine klass — traktiteed: teed, millel sünnib kõige suurem liikumine ja mis ühendavad omavahel teisi linnu; kolmas klass — väikesed tarktiteed: teed, millel vähem elav liikumine ja mis ühendavad linnu ja alevikke ning enam tähtsaid kaubateid; neljas klass — väikesed maateed: teed, mis ühendavad kirikuid omavahel ja mõisaid kirikutega ja kirikumõisatega, kui neid tarvitab rohkem kui üks mõisa, samuti ka vähem tähtsad kaubateed; viies klass — mõisateed: teed, mis ühendavad üksikuid mõisaid ja kroonu metskondi kirikuga või lähema mõisaga või mõne teise teega esimesest neljast klassist.

Teede jaotamisel ei võetud arvesse niinimetatud erateid, mille ehitamine, korraspidamine ja sulgemine oleneb mõisa piirkonnas mõisnikust, valla piirkonnas aga talupoegade kogukonnast, samuti ka parved ja sillad, mille kohta olid maksvad ülemuse poolt kinnitatud taksid.

Ülalnimetatud klassidele tuli hiljem juurde uus liik: teedekapitali teed, mille ehitamine ja korraspidamine sündis teedekapitali summade arvel (v. Eestimaa kubermangu teede ülevaade).

Viiest teede klassist loeti 1., 2. ja 3. klassi teed kreisiteedeks,

4. ja 5. klassi teed aga kihelkonnateedeks. Kolme esimesesse klassi kuuluvad teed olid kohustatud ehitama ja hoidma korras kreisid, viimase kahe klassi teid — kihelkonnad.

Pärast ülalnimetatud teede instruksiooni maksmahakkamist loodi igasse kreisi erikomisjon, kellele tehti ülesandeks teede koormatus ära jaotada nii kreisides kui ka kihelkondades. Eeskätt komisjon koostas kava nende teede kohta, mis olid tarvilikuks tunnustatud võtta esimesesse kolme klassi, ning esitas selle kava kreisi esinduskogule kinnitamiseks. Kui see oli sündinud, pidid kiriku eestseisjad kutsuma kokku kihelkonnakonvendid, kes määrasid kindlaks 4. ja 5. klassi teed. Konvendi poolt koostatud teedevõrgu kava esitati kreisi komisjonile kontrollimiseks ja kogu kreisi teedevõrgu kava ettekandmiseks kiriku eestseisjate üldkoosolekule heakskiitmiseks. Lahkarvamuste tekkimisel koosolekul anti kogu kreisi teedevõrgu kava rüütelkonnakonvendile kinnitamiseks. Pärast seda, kui kõik teed olid määratud viide klassi, teedekomisjonid jaotasi nad ära nii mitmesse ossa, kuipalju oli mõisaid. Iga mõisa teesosa suurus kujunes selle järgi, kuipalju ühel või teisel mõisal oli adramaad. Iga niisugune mõisa teesosa jaotati omakorda vähematesse tükkidesse talude arvu järgi. Selle jaotuse aluseks oli igale talule kuuluv taalrite arv.

Et aga teede koormatuse raskema või kergema täitmise peale avaldasid mõju peale tee pikkuse veel teised tegurid, nagu maapinna omadused, kaugus mõisast või talust jne., siis oldi sunnitud teede koormatuse ühetaolisema jaotamise otstarbel viima läbi teede hindamine. Kõik teed kubermangus mõõdeti maamõõtjate poolt täpselt ära ja jaotati 5 liiki, pidades silmas suuremat või vähemat liikumist nendel teedel ja teede otstarvet. Selle järel koostati kõigi teede jaoks kadaster, võttes selle aluseks suuremat või vähemat töörohkest, mida nõudis teede korraspidamine. Saadud andmetel valmistati iga kreisi kohta ülevaatlik teedekaart.

Teede parandamist toimetati kaks korda aastas: kevadel ja sügisel. Talvel pidi pärast tuisku teed lahti kaevatama. Reetee algamisega tuli kolme esimese klassi teede madalad kohad varustada teetähistega. Viimase kahe klassi teedel tehti seda ainult siis, kui seda nõudis kiriku eestseisja.

Kõik teed pidid olema varustatud teenäitajatega ja teesade tulpadega, kolme esimese klassi teed aga veel peale selle versta-
postidega.

Kuigi teede koormatuse täitmine lasus ainult talumaa peal, olid kohustatud sellest siiski osa võtma ka mõisad, nimelt pidid mõisad andma tarviliku materjali: palgid, lauad, raua, naelad, kivid jne. ja kandma kõi rahalised kulud tehniliste ehituste tarvis, talumaa aga oli kohustatud need materjalid toimetama kohale ja andma töö-
lised. Kruus võeti lähema omaniku maal asuvatest kruusaaukudest. Kui viie versta kauguses teest ei leidunud maapinnal kruusalademeid, siis võeti kruus põllult või heinamaalt kruusaaugu võõrandamise teel tasu eest, mille määras kindlaks erikomisjon. Pärast kruusa-

augu lõplikku kasutamist anti ta omanikule tasuta tagasi.

Järelevalve suhtes 1., 2. ja 3. klassi kuuluvad teed olid vahenditult maakonna politsei võimkonnas, 4. ja 5. klassi teed — kihelkonna eestseisjate võimkonnas. Üldine järelevalve kõigi teede üle kuulus maakonna politseile.

Järelevalve erateede, mille ehitamine, korrashoid ja sulgemine oli mõisa piirides mõisniku, valla piirides talupoegade kogukonna asjuks, korrasoleku üle lasus mõisamaadel politseilisi ülesandeid täitva maavaldaja või tema asemiku, talumaadel — vallavanema peal. Maakonna politsei peale oli pandud järelevalve kohustus selles suhtes, et need teed üldse oleksid hädaohuta ja läbipääsulises seisukorras.

Nagu juba eelpool tähendasime, olid vallad kohustatud kaks korda aastas toimetama oma teede kontingentide üldist parandamist. Lähem järelevalve teede parandamise järele maavaldajate poolt lasus vastava vallavanema ja tema abide peal, kelle peale ta selle kohuse pani. Vallavanemal oli õigus karistada korratuid teede koormatuse täitjaid, teha vastavate isikute poolt teetüki parandamise kohuse täitmata jätmise korral korraldusi teetüki parandamiseks teiste isikute poolt, määrata viimastele kuuluva tasusumma ja see sisse nõuda isikuilt, kes korratult või sugugi ei olnud täitnud nendel lasuvat teede koormatust.

Teede revideerimist pärast parandamist toimetasid maakonna politsei kolme esimese klassi teedel ja kihelkonna eestseisjad — kate viimase klassi teedel. Neid saatma oli kohustatud vallavanem või tema poolt määratud vallavanema abi.

Kui revidendid leidsid, et parandust ei ole kas sugugi toimetatud või on toimetatud ebakorrapäraselt, siis võeti vastavas korras vallavanem vastutusele ja määrati tähtaeg, mille jooksul pidi parandus täide viidama.

Kirjeldatud olukord teede koormatuse täitmisel valitses tegelikult kuni 1920 teise pooleni, kus Vabariigi Valitsuselt 7. septembril antud teede korraldamise määrusega pandi maksuma teede naturaalkohustuse kandmise alal vastavad uued normid, mis täiendati ja muudeti hilisemate määrustega. Vahepealne Saksa okupatsiooniaeg ei toonud endisse korda nimetamisväärlisi muudatusi.

1920 lõpust kuni Maanteede seaduse maksamahakkamiseni kujunes teede koormatuse täitmise alal olukord järgmiselt.

Et 30. märtsi 1917 seaduse Elluviimise määruste III osa § 1 järgi teede naturaalkohustust pidid täitma ühesugustel alustel kõik väljaspool linna piire asuvate kinnisvarade omanikud nende varanduste maamaksude võtmise jaoks hinnatud tulutoovuse järgi, siis valla teeosad jaotati uuesti ära kõigi maade peale maksurublade, adrasajandikkude, revisjonirublade ning Petserimaal ja Naroova tagusel kõlyuliku maa tiinude arvu järgi. Valla teeosade jaotamist teetegemise kohuslaste vahel toimetasid vallavolikogud.

Vabariigi Valitsuse määruse järgi pidid teetegemise kohustust täitma ka need, kellel ei olnud mingisugust kinnisvara väl-

jaspool linna piire, kuid kellel oli tööstuslik või kaubanduslik ettevõte. Riigikohus leidis, et Valitsuse määrus selles osas ei ole 30. märtsi 1917 seaduse Elluviimise määruste III osa § 1 kooskõlas ja seepärast pole maksev. Teiselt poolt vabastati teede korrashoidmise naturaalkohustusest riigimets ja metsaalune maa. Ka ses asjas leidis Riigikohus, et Vabariigi Valitsuse määrus ei või seadust muuta ja et seepärast ka riigimets ja metsaalune maa peab täitma teede korrashoidmise kohustust.

Puumaterjali parvede, sildade, käsipuude, postide jne. ehitamiseks pidi andma tasuta riigimets. Materjali anti vallavalitsusele akti põhjal kindlaksmääratud arvul sellekohase komisjoni poolt, mis koosnes kohalikust metsaülemast, maa- ehk vallavalitsuse esindajast ja politsei esindajast.

Sildade ja trummide ehitamine, käsipuude, teetähiste, teenäitajate, vahe- ja verstepostide panemine ning nende tarvis materjali vedu, tee täitmised, lumest lahtirookimised ja muud üldised tööd teede korraspidamiseks, mille jaotamine teetegemise kohuslaste vahel tehniliselt raske või otstarbetu oli, tehti kas üldises valla töökorras või lasti teha vallavolikogu korraldusel raha eest, kulu teetegemise kohuslaste peale jaotades ja administratiivkorras sisse nõudes. Samuti tasuti ka teede korraspidamiseks tarviliku materjali muretsemise kulu, peale puumaterjali, mis, nagu tähendatud, anti riigimetsast tasuta.

Ka anti riigi metsaalusest maast kive ja kruusa teede korraspidamise tarbeks maksuta, kui sellekohane komisjon, mis koosnes kohalikust metsaülemast ja politsei ning maavalitsuse esindajaist, pidas kõige kohasemaks võtta kive ja kruusa riigi metsaalusest maast. Vanade kruusaaukude laiendamine ja uute aukude avamine sündis komisjoni poolt määratud kohtades. Kruusaauke võis põllu- ja heinamaal avada ainult maksu eest ja niisugusel korral, kui 5-verstalises piirkonnas, tee sillutamise kohast arvates, ei leidunud sündsaid kohti kruusaaukudeks teistel maa-aladel. Kruusaauke võis avada alles siis, kui kruus endisest august juba lõplikult oli võetud välja. Uutes kruusaaukudes pidi kruusakord vähemalt 18 tolli paks olema. Kruusaaugu alla maksu eest võõrandatud maa-ala hindamist toimetas üldnimetatud komisjon, tasu võõrandatud kruusaaukude eest maksis maaomavalitsus. Kruusaaugud, millest kruus oli võetud välja, anti maaomanikele tasuta tagasi. Kaebused komisjoni tegevusele anti siseministrile.

Klassiteede võrgu ja sihi määras kindlaks maavolikogu; viimasele kuulus ka külavaheliste teede klassiteede võrku ülesvõtmine. Kava vajas riigi keskasutiste kinnitamist.

Küla- ja põlluvaheliste teede korrashoidmise kohustus lasus nende kohaomanike peal, kelle krunte tee läbis.

Teetegemise kohuslased, kes teede tegemiseks ja korrashoidmiseks ei täitnud antud käske ja korraldusi või täitsid neid hooletult või puudulikult, võeti vastutusele R. n. s. § 29 põhjal ja tege mata jäetud või hooletult või puudulikult tehtud tööd lasti maa valitsuse või politsei korraldusel vallavalitsuste poolt nende kulul

ära teha, missugune kulu nõuti neilt sisse administratiivses korras.

Teede ja sildade ehitamist ja parandamist toimetati osalt riigilt saadud summadega, millele omavalitsused pidid lisa määrama oma kassast. Tööd teostas omavalitsus kas ettevõtja kaudu või majanduslikul teel. Kõvem tehniline järelevalve ehituste teostamise järele kuulus teedeministeeriumile, kellele omavalitsused olid kohustatud esitama ka aruande saadud riiklike summade kulutamise kohta.

Mis puutub teede korrashoidmise järelevalvesse, siis siseministri ringkirjalise korralduse järgi 13. okt. 1920. a. oli politsei kohuseks endiselt revideerida kõiki postiteid ja järelevalvet pidada üldse kõigi teede korrashoiu mõttes, maavalitsuste ülesandeks aga — kihelkonna- (kiriku-) teede revideerimine, järelevalve üldises korras vallavalitsuste üle ka teede tegemise suhtes ja esialgsete avansisummade andmine end. Landrati kolleegiumide asemel süüdlaste kulul tehtavate teetükkide parandamiseks. Järelevalvet küla vaheliste teede üle korraldasid vallaomavalitsused.

Et politsei ülesandeks on igasuguste teede korrashoiu järelevalve üldiselt, siis ei olnud keelatud politseil kihelkonna- (kiriku-) teede revideerimist maavalitsustega kokkuleppel osalt enda peale võtta. (Lõpp järgneb.)

Eesti kodanike perekonnaseisu muudatuste registreerimise võimalusist välismaal meie diplomaatiliste ja konsulaaresindajate juures.

T. Teder

Perekonnaseisu seaduse § 4 (RT 191/192 — 1925) lubab Eesti kodanikel välismaal oma perekonnaseisu muudatusi registreerida ka meie kohaliku diplomaatilise esindaja või ametkonsuli juures, kes toimib sel alal ühistel alustel perekonnaseisuametnikega.

Tegelikult võivad perekonnaseisu muudatusi registreerida ainult need meie diplomaatilised esindajad ja ametkonsulid, kellel olemas vastavad registreerimisraamatud ja kes asuvad sealjuures riiges, kus meie välisesindajate poolt registreeritud perekonnaseisu muudatused leiavad tunnustust.

Välismaal Eesti kodanike perekonnaseisu muudatuste registreerimiseks on vastavad raamatud olemas Põhja-Ameerika Ühendriigis meie New Yorgi peakonsulaadil, Belgias — Antwerpeni konsulaadil, Itaalias — Rooma saatkonnal, Kreekas — Ateena peakonsulaadil, Lätis — Riia saatkonnal, Leedus — Kaunase saatkonnal, Poolas — Varssavi saatkonnal, Prantsusmaal — Pariisi saatkonnal, Rootsis — Stokholmi saatkonnal, Saksamaal — Berliini saatkonnal, Soomes — Helsingi saatkonnal, Sotsialistlike Nõukogude Vabariikide Liidus — Moskva saatkonnal ja Leningradi peakonsulaadil.

Nimetan allpool Eesti ja teiste välisriikide vahel sõlmitud lepinguid, milles leidub määrusi perekonnaseisu muudatuste registreerimisest meie välisesindusis, ja toon neist mõned väljavõtted.

L e e d u s j a L ä t i s. Eesti-Leedu ja Eesti-Läti vahelise konsulaarlepingu kinnitamise seadused (RT 6 — 1922 ja RT 7 — 1922), mis sisult ühtuvad, määravad: „§ 15. Konsulitel on õigus, määral nagu seda lepingutegija volitaja riigi seadused neid seks õigustavad, selle poole alamate abielluastumisi kinnitada kokkukõlas maksvate seadustega.

See määrus ei käi nende abielluastumiste kohta, kus üks pool on konsuli asuriigi alam. Konsul on kohustatud teatama kohalikkudele võimudele neist abielluastumistest, mis ta eeloleva määruse põhjal on kinnitanud.

§ 16. Konsulitel on õigus, kokkukõlas lepingutegijate volitaja riikide seadustega ja määrustega, registreerida selle poole alamate sündimise ja surma juhtumisi.

Asjahuvilised on peale selle maa seaduste järele kohustatud sündimistest ja surmajuhtumistest teatama asuriigi kohalikkudele võimudele.“

Eesti konsulil Lätis tekkis kahtlus, kas on tal Eesti-Läti konsulaarlepingu § 15 põhjal õigus sõlmida abielusid vastavate Eestis maksvate seaduste või Läti seaduste alusel. Sel puhul Kohtu- ja Siseministeerium on asunud seisukohale, et Eesti konsulil Lätis on õigus sõlmida abielusid vastavate Eestis maksvate seaduste alusel (K.-S. adm.-o. kiri 20. V 1931. nr. 1527 — Välisministeeriumile).

Kuigi Leedus vastavate seaduste järgi on maksev ainult kiriklik metrikatsioon, kuid minnes välja seisukohast, et kõik toimingud, mis tehakse välisriigi asutise poolt ja kooskõlas vastava välisriigi seadustega, loetakse Leedus maksvaks, ei takistata ka välismaalaste perekonnaseisu muudatuste registreerimist vastava riigi välisesindusis (Eesti saatkonna kiri Kaunasest 18. IX 1931. nr. 525). Nii võivad siis meie esindused Riias ja Kaunasest tegelikult registreerida meie kodanike sünni-, abielu- ja surmajuhtumeid Eestis maksvate seaduste järgi.

P o o l a s. Eesti ja Poola vaheline konsulaarkonventsiooni (RT 117/118 — 1925 ja selle õiendus RT 171/172 — 1925) artikkel XII määrab: „Mõlema lepinguosalise konsulid ja konsulaaragendid võivad valmistada oma riigi kodanikkude sündimis- ja surmatunnistusi, niivõrd kui nad selleks on volitatud neid nimetatud riigi seaduste ja määruste järele.

Arusaadavalt ei või käesolev eeskiri ära muuta kohaliku maa seaduste läbi asjaosalistele isikutele peale pandud kohustust kohalikkudele võimudele sündimis- ja surmajuhtumistest teatada.“

Abielusõlmimist nimetatud konventsioonis ei ole juttu. Poolas abieluregistreerimisi konsulaatides ei tunnustata, kuna seal ei ole maksmas kodanlik abielu, arvatud välja endises Saksa provintsis Poznan, Pomorze (Eesti saatkonna kiri Poolamaalt 17. IX 1931. nr. 488).

S a k s a m a l. Eesti ja Saksa riigi vaheline konsulaarleping

(RT 39 — 1926) määrab: „Artikkel XVII. Konsulitel, konsulaaragendid välja arvatud, kui ka diplomaatilistel esitajatel on õigus oma maa kodanikkude sündimiste ja surmajuhtumiste kohta tõestusdokumente kokku seada oma seadusandluses ettenähtud vormides.

Selle maa seadustes ettenähtud asjaomaste isikute kohustus, kohalikkudele ametiasutistele sündimistest ja surmajuhtumistest teatada, jääb puutumata.

Artikkel XXVI. Kummagi lepinguosalise konsulid võivad peale selle vastastikkuse eeldusel teise poole territooriumil samu ametitoiminguid täita, kui enamsoodustatud riigikonsulid samasuguses liigis ning samal astmel.“

Nendes maades, kus sama tsiviil-abieluregistreerimine sundslik, nagu Saksamaal, ei ole Saksa saatkondadel ega konsulaatidel abieluregistreerimise õigust. Siia kuulub ka Saksa esindus Tallinnas, kellele abieluregistreerimine keelatud. Vastastikkuse alusel ei ole siis abieluregistreerimise õigust ka meie esindusel Berliinis (Eesti Vabariigi Berliini saatkonna kiri 9. I 1931, nr. 3739).

Belgias. Eesti ja Belgia vaheline konsulaarkonventsioon (RT 64 — 1927) määrab artikli IX esimeses lõikes: „Kummagi Kõrge Lepinguosalise konsulid võivad oma kaasmaalasi laulatada, niivõrd kui nende riigi seadused neid selleks volitavad ja vastavalt neile seadustele, ning niisugustel abieludel on konsuli asukoha riigis samasugune maksvus kui abieludel, mis asukoha riigi asjaomaste tsiviil- või vaimulikkude võimude poolt sõlmitud. Kuid konsulid ei tohi igatahes sarnaseid laulatusi ette võtta, missuguste tingimused käivad vastu seaduslike kudele normidele, mis abielu sõlmimiskohal on tunnustatud avaliku korra normidena.“

Mis puutub sünni- ja surmaregistreerimisse Belgias Eesti konsuli poolt, mis konventsioonis ei ole nimetatud, siis tuleb seda vaadelda analoogia seisukohalt (Eesti konsuli kiri Pariisist 7. IX 1931, nr. 3101). Järelikult on Belgias Eesti konsulil võimalik registreerida kõik perekonnaseisu muudatused.

Teiste riikidega sõlmitud lepinguis pole perekonnaseisu muudatuste registreerimise küsimus otsekoheselt puudutatud, kuid et meie lepingud on sõlmitud kõik enamsoodustuse alusel, siis tuleb lugeda, et meie konsulitel on neis riikides kõik need õigused, mis antud enamsoodustatud riigile või riikidele (Välisministeer. admin-osak. kiri 1. IX 1931, nr. 305 — P.).

Tegelik olukord selles küsimuses on alljärgnevais riiges järgmine:

Inglismaal. Briti seisukoht (Londoni saatkonna kiri 11. IX 1931, nr. 324 — V/2) on välismaalaste perekonnaseisu muudatuste registreerimise suhtes välisriikide esindusis Britis järgmine: Perekonnaseisu muudatuste registreerimine välismaa saatkonnas Londonis ei käi Briti jurisdiktsiooni alla. Seepärast tuleb teha täpne vahe registreerimise lubatavuse ja juriidilise maksvuse vahel. Registreerimine võib olla lubatud, kuid see ei tähenda samal ajal,

et Briti seadused seda tunnustaksid. Seepärast ei saa täielise kindlusega öelda, et niisugused abielud igal tingimusel on maksvad Briti seaduste järgi. Abielu registreerimisel, kus mõlemad pooled ei ole sama maa kodanikud, kelle saatkonnas registreerimine sünnib, tuleb Foreign Office'i arvates asuda seisukohale, et niisugused abielud Briti seaduse järgi ei ole maksvad. Mis puutub perekonnaseisu muudatuste registreerimisse välismaa konsulaatides Britis, siis on see vastolus Briti Registration Act'idega ja niisugused registreerimised ei ole lubatud Britis maksvate seaduste järgi.

P r a n t s u s m a a l. Prantsusmaal võivad välismaade konsulaar- ja diplomaatilised esindajad, kes täidavad konsulaarülesandeid, registreerida perekonnaseisu muudatusi, kui seda lubab neile oma maa seadusandlus (Eesti konsuli kiri Pariisist 7. IX 1931, nr. 3101).

H i s p a n i a s. Hispaanias ei ole Eestil sealse asukohaga kutselist esindust. Tegelikult on maksev Eesti kohta prantsuse kord (Eesti konsuli kiri Pariisist 7. IX 1931, nr. 3101).

T a a n i s. Taani seadused ei luba välismaalaste perekonnaseisu muudatuste registreerimist välisriikide esinduste poolt ega tunnusta nende poolt registr. perekonnaseisu muudatusi seaduslikuks (Eesti Vabariigi peakonsulaadi kiri 11. IX 1931, nr. 1/92, Kopenhaagenis).

H o l l a n d i s. Hollandi seadused lubavad registreerida ainult puhtvälismaalaste abiellumisi vastava riigi välisesindusis, kui viimased selleks on seaduslikult õigustatud. Kuid seesuguste paaride abiellumise registreerimisi Hollandi territooriumil asuvais välisesindusis, kus üheks pooleks on Hollandi kodanik, Hollandi seadus ei tunnusta.

Meie peakonsulaadil oleks võimalik perekonnaseisu muudatustest tegelikult registreerida ainult Eesti kodanike abiellumisi, kuna sünni- ja surmajuhumite registreerimisi Hollandis teostavad ainult Hollandi perekonnaseisumetnikud (Eesti Vabariigi peakonsulaadi kiri 15. IX 1931, nr. 212, Rotterdamis).

Abielude registreerimiseks puudub peakonsulaadil abieluregister, nii ei registreerita ka seal perekonnaseisu muudatusi.

R o o t s i s. Rootsi seadused ei tee takistusi Rootsis asuvate välismaalaste perekonnaseisu muudatuste registreerimisele vastava riigi välisesinduses. Kuid selline registreerimine ei vabasta välismaalast kohustusest toimetada registreerimist ka Rootsi vastavais registreerimisasutis, nagu Rootsi seadused seda nõuavad.

Selleks, et ka Rootsi võimud ametlikult tunnustaksid mõne Rootsis asuva välisriigi esinduse poolt teostatud registreerimist, on tarvis vastava riigi saatkonna ja Rootsi välisministeeriumi vahel eraldi kokku leppida selle kohta, et nimetatud saatkond on kompetentne registreerima perekonnaseisu muudatusi. Selline kokkulepe on teostatav vastastikkuse alusel. Eesti saatkond ei ole sellist kokkulepet sõlminud, kuna selleks on puudunud tarvidus.

N o r r a s. Norras puudub sellekohane seadus, mis takistaks välismaalaste perekonnaseisu muudatuste registreerimist vastava

riigi välisesinduses Norras. Kuid selline registreerimine ei vabasta välismaalast kohustusest toimetada registreerimist ka Norra vastavas ametkonnas, nii nagu Norra seadused kirjutavad seda ette (Eesti saatkonna kiri 3. X 1931, Stokholmis). Norras ei ole Eestil sealse asukohaga kutselist esindust, kes saaks toimetada perekonnaseisu muudatuste registreerimisi.

Ameerika Ühendriiges. Ameerika Ühendriikide osariigis maksvad seadused ei anna õigust välisesindusile registreerida vastavate välismaalaste perekonnaseisu muudatusi, mistõttu Eesti peakonsulaadil New Yorgis ei ole võimalik teotseda sel alal (Eesti peakonsulaadi kiri 21. IX 1931, New Yorgis).

Soomes. Välisesinduste sünni- ja surmajuhtumite registreerimise õiguse kohta ei sisalda Soome seadused mingisuguseid reguleerivaid norme. Soome välisministeeriumi juriidiline osakond seletab, et see küsimus on seni veel lahtine Soome seadusandluses. Kuid praktikas on siiski tunnustatud administratiivvõimude kui ka kohtu poolt sarnaseid registreerimisi, kuna nende põhjal väljaantud perekonnaseisu tunnistusi kompetentse asutise poolt väljaantuks loetakse. Mis puutub abielu registreerimisse välisesindusis Soomes, siis on see küsimus reguleeritud uue perekonnaseadusega 5/12. 1929, § 6. Selle paragrahvi põhjal võib välisriigi diplomaatiline või konsulaaresindaja, kui selleks on hangitud presidendi luba, oma maa seadusandluse järgi käies, registreerida abielusid välismaalaste vahel, kellest üks on selle maa kodanik, kelle esindaja abielu registreerib. Seadusest järgneb, et juhtumil, kui üks abiellujatest on Soome kodanik, siis võib sündida abielusõlmimine vaid Soome vastavas ametiasutises.

Tegelikult on Eesti saatkonnal Soomes olnud võimalik registreerida kõik Eesti kodanike perekonnaseisu muudatused. Abielu registreerimiseks on palutud ja saadud presidendi luba (Eesti saatkonna kiri 24. X 1931, nr. 975, Soomes).

Itaalias. Et Itaalia on liitunud Haagi konventsiooniga 18. jaanuarist 1906. a., mille artikkel VI näeb ette abielusõlmimist välisriikide esindajate, kui perekonnaseisuametnike, kaudu, tingimusel, et abielluv naiskodanik ei kuulunud selle riigi kodakondsusse, kus abielu sõlmitakse, siis lubavad Itaalia seadused registreerida välismaalase (meeskodaniku) abielu vastava riigi välisesinduses tingimusega, et temaga abielluv naiskodanik ei kuuluks Itaalia kodakondsusse. Sünni- ja surmajuhtumid peab Itaalia seaduste järgi registreeritama Itaalia perekonnaseisuametis, kes saadab saatkonnale Itaalia välismin. kaudu kinnitatud ärakirja sünni- või surmatunnistusest (Eesti saatkonna kiri 21. okt. 1931, nr. 469, Roomas).

Rumeenias. Kooskõlas Rumeenia perekonnaseisu seaduse § 86 ei ole välismaalased kohustatud abielusid sõlmima ainult Rumeenia ametivõimude juures, vaid nad võivad abielusid sõlmida ka oma riigi diplomaatiliste või konsulaaresindajate juures, kui nende rahvuslik seadus annab neile esindajaile perekonnaseisuametniku õigused. Seda õigust ei saa piirata mõne kokkuleppega (Kuning-

liku Rumeenia Varssavi saatkonna verbaalnoot Eesti saatkonnale Varssavis 2. veebr. 1932). Meil Rumeenias ei ole kohapealse asukohaga esindust, kes võiks registreerida perekonnaseisu muudatusi.

N õ u k o g u d e V e n e s. Eesti kodanike perekonnaseisu muudatuste registreerimiseks meie saatkonnas Nõukogude Venemaal ei ole kohapealsete seaduste järgi otseseid seaduslikke takistusi. Tegelikult on aga meie saatkonnal registreerimine väga raskendatud organiseerimatuse tõttu administratiiv-asutisist kohtadel ning registreerimine ei annaks tarvilist ülevaadet, sest paljudel juhtudel on selgitamata kodakondsuse küsimus, ja Nõuk. Venes peale selle on tendents võimalikult kõiki, kes asuvad Nõuk. Venes, lugeda Nõuk. Vene kodanikeks (Eesti saatkonna kiri Moskvast 3. II 1932, nr. 1788).

U n g a r i s. Välisesinduste perekonnaseisu muudatuste registreerimise õiguse kohta ei sisalda Ungari seadused norme, mis seda selgelt lubaks või keelaks. Selletaolised ametitalitused on lubatavad, ilma et selleks oleks tarvis Ungari riigi nõusolek, kuid nad ei loeta Ungaris maksvaks.

Sünni, abielu või surma registreerimine oma maa esinduses ei vabasta välismaalast kohustusest neid muuteid registreerimast Ungari vastavates asutistes. Asjaolu, et välismaalane registreerinud oma perekonnaseisu muudatuse saatkonnas, ei vabasta teda vastutusest (trahvist), mis nähtud ette Ungari registreerimise nõudmiste täitmata jätmise eest, sest Ungari seadused ei tee perekonnaseisu muudatuste registreerimise suhtes vahet välis- ja omamaalaste vahel (Ungari välisministeeriumi kiri meie Berliini saatkonnale 6. VII 1932).

Ülaltoodust näeme, et on riike, kus on võimalik Eesti kodanikel registreerida meie välisesindusis kõik oma perekonnaseisu muudatused, teistes riikides on aga võimalik registreerida ainult sünni- ja surmajuhtumeid või ainult abiellumisi, kolmandates riikides ei ole välisesindusis üldse võimalik registreerida perekonnaseisu muudatusi põhjusel, et niisugused registreerimised ei leia seal tunnustust, sest puuduvad vastavad kokkulepped jne.

Lõpuks olgu tähendatud, et on küsitud Kohtu- ja Siseministeeriumilt arvamust, kas võib meie diplomaatiline esindaja või ametkonsul registreerida ka niisuguseid abielusid, kus ainult üks pool on Eesti kodanik ja teine pool on mõne teise riigi kodanik või kodakondsuseta.

Sel puhul on seletatud, et meie diplomaatiline esindaja või ametkonsul võib registreerida Eesti kodaniku abielu kodakondsuseta isikuga või Eesti kodaniku abielu mõne teise riigi kodanikuga, arvatud välja selle riigi kodanikuga, kus asub saatkond või konsulaat, kuid ainult siis, kui niisugune abielu diplomaatilise esindaja või ametkonsuli asuriigis ja riigis, kus abiellujad kavatsevad endile valida domitsiili (elukoha), on tunnustatav, kuna vastasel korral võiks Eesti kodanik saada asetatud raskesse seisukorda (K.-S. adm.-osak. seletus 23. I 1929, nr. 4043 Eesti Vabariigi saatkonnale Pariisis).

Enamusvalimine.

„E. Politseile“ kirjutanud **dr. Karl Braunias**, Viinis.

Minnes välja demokraatlikust põhimõttest, et enamuse tahtmine on rahva tahtmine, vaadatakse enamusvalimise süsteemile kui demokraatiale vastavale valimiskorrale. Sellest peaks nüüd küll järgnema, et terve valijaskond valib saadikuid ühes valimisringkonnas, ja et need isikud, kes on saanud häälteenamuse, loetakse valituks. Kuna aga kõigi valijate kokkutulek ühes valimisringkonnas on võimatu igas suuremas riigis, siis jaotatakse riigi maa-ala mitmesse valimisringkonda, kus valitakse igaühes üks saadik häälteenamusega. Ja kuna demokraatlik doktriin läheb välja elanike ühevärsuse põhimõttest, siis on iga valimisringkond ainult väljalõige suurest elanikkonnast. Parlament koosneb üksikute valimisringkondade saadikutest.

Inglismaal maksis alul saadikute valimisel ühehäälsuse põhimõte, alles 1429. a. peale maksab relatiivse enamuse printsiip, kuna vastavalt statuudile 8 Henr. VI c. 7 loetakse kandidaatidest valituks see, kes on saanud kõige rohkem hääli. Relatiivse enamuse põhimõte maksis peaaesjalikult germaani riikides: Rootsis, Norras ja Taanis (Volkstingi jaoks), siis veel mõnes Shveitsi kantonis, aga ka Portugalis (alates 1884. a.) ja Hispaanias (1890 kuni 1917).

Prantsusmaal ja Saksamaal sai koduseks absoluutse enamuse põhimõte. Et seda enamust aga alati kätte ei saada, on vajalik teiskordne valimine, tarbekorral isegi veel mitmekordsed valimised. Prantsusmaal kirjutati 24. jaanuari 1789 määrusega parlamendi (Etats-Généraux) saadikute valimisteks ette absoluutne enamus; tarbekorral ettevõetava teise valimiskäigu jaoks oli samuti vajalik absoluutne enamus, kui seda aga kätte ei saadud, toimetati kandidaatide vahel, kes kõige rohkem hääli saanud, lõppvalimised. Rahvuskogu pooldas absoluutset enamust saadikute valimisel, kuid relatiivset — valijate-meeste valimisel (22. detsembri 1789 seadus ja 3. sept. 1791 konstitutsioon); eeltähendatud määruse lõppvalimiste kord võeti üle. Kuna 1793. aasta konvendi konstitutsiooniga pandi maksa otsekohene valimine, hakkas selle järeldusena maksa absoluutne enamus; esimesele tagajärjeta valimiskäigule järgnesid otsekohe lõppvalimised. Ka direktooriumi konstitutsioon ja järgneva monarhia valimisseadused jäid absoluutse enamuse põhimõtte juurde, kuid nad panid ka maksa komplitseeritud lõppvalimised, mida siiski polnud raske viia läbi, kuna valijate arvu vähesuse tõttu kõik valijad võisid ühiselt kokku tulla ja pärast esimest tagajärjeta valimiskäiku võtta ette otsekohe teised ja kolmandad valimised. Kui 1848. a. revolutsiooniga pandi maksa üldine valimisõigus, ei võidud enam jääda senise korra juurde. 5. märtsi 1848 dekreet oli veel varjatult (määrusega, et valitav peab saama vähemalt 2000 häält) ja 15. märtsi 1849 seadus juba avalikult relatiivse enamuse poolt; kuid viimase seaduse järgi pidi valitud kandidaat saama vähemalt $\frac{1}{8}$ kõigi nimekirja kantud valijate häältest. 2. veebruari

1852. a. dekreet pani jällegi maksma absoluutse enamuse, kusjuures valitav pidi saama vähemalt $\frac{1}{4}$ nimekirja kantud valijate häältest; muidugi tegi absoluutse enamuse nõue tarvilikuks veel teiskordse valimise, milles otsustav oli relatiivne enamus, seda täiendvalimist polnud aga enam nii raske läbi viia kui 1848. a., sest vahepeal kuulutati vallas ja omavalitsused valimiskohtadeks, kuna 1848. a. oli terves kantoonis ainult üks valimiskoht. 1852. a. dekreedid määrused võeti siis üle kolmandasse vabariiki (30. novembri 1875 seadus).

Saksamaal maksis kuni 1848. a. eriti valijate-meeste valimisel relatiivse enamuse põhimõte, saadikute valimisel aga harilikult — absoluutse enamuse põhimõte. Kuna Frankfurti rahvuskogu seadis sisse parlamendi jaoks otsekohese valimise, sai selleks valimiseks tarvilikuks absoluutne enamus. Seda moodust eeldas ka riigi valimisseadus 12. aprillist 1849. Kui esimestel valimistel ei saadaks absoluutset enamust, korraldatakse täiendvalimised, kus samuti maksab absoluutse enamuse nõue, tarbekorral korraldatakse siis veel lõppvalimised kandidaatide vahel, kes on saanud kõige enam hääli täiendvalimistel. 1869. a. riigi valimisseadusega jäeti täiendvalimised ära, ja esimestele valimistele järgnesid otsekohe lõppvalimised. Riigi seadusandluse mõjul pääsis absoluutse enamuse põhimõte ka üksikute osariikide seadusandlusse, samuti Austria ja selle osade seadusandlusse, kuigi lõppvalimiste teistmoodi korraldamisega. Absoluutne enamus maksis varem ka Ungaris (kõigis valimisringkonnis), Hollandis, Itaalias, Belgias, Luksemburgis ja Shveitsis. Itaalias, Ungaris ja Hollandis korraldati tarbekorral lõppvalimised kahe kandidaadi vahel, Belgias ja Luksemburgis korraldati täiendvalimised, millised võeti ette kaks korda nii palju kandidaatide vahel, kui oli isikuid valida, kusjuures täiendvalimistel maksis relatiivne enamus; Shveitsis korraldati 1872 kuni 1900 täiendvalimised, kus kandidaatide arv pidi olema kolm korda suurem valitavate saadikute arvust, tarbekorral korraldati veel kolmandad valimised lõppvalimistena; alates 1909. aastast järgneb valimistele kohe lõppvalimine.

Enamusvalimise süsteem maksis kuni maailmasõjani peaaegu kõigi Euroopa parlamentide valimistel. Selle süsteemi head omadused on kõigepealt järgmised: Ühtluse põhimõtte tarvitamine, sest igal valijal on harilikult ainult üks hääl; valimiste kerge läbiviimine; valimiste tagajärgede üldine arusaadavus; valijate ja valitava otsekohene kokkupuutumine, mistõttu tähtsad on kandidaadi isikulised omadused ja mispärast tuleb kandidaadina seada üles silmapaistvaid isikuid. Peasjalikult seisab aga selle süsteemi hea külj selles, et ta võimaldab tugevaid valitsuse enamusi ja sellega võimaldab stabiilseid valitsusi. Enamusvalimine soodustab suuri parteisid, ja tema suhtes maksab Poisson'i seadus, mille järgi võimalus on saata parlamenti esindajaid rohkem, kui seda peaks järeldama saadud häälte arvust, on seda suurem, mida suurem on partei. Inglismaal, kus maksab relatiivne enamus, on harilikuks nähteks, et vahekord saadud häälte ja läbiläinud kandidaatide vahel võrdub

vastavate arvude kolmandale astmele, s. o. kui kahele parteile antud häälte vahekord on 11:9, siis on läbiläinud kandidaatide arvu vahekord $11^3:9^3$ ehk 1331:729 ehk umbes 2:1. Tänu enamusvalimise süsteemile oli kõigil inglise valitsustel enne sõda kindel enamus parlamendis, millele vastas ka rahva enamus, kuigi mitte alati nii kindlal kujul. Nii, näiteks, olid enamused parlamendis alates 1885. aastast järgmised (klambrites enamus, mis oleks saadud antud häälte enamuse põhjal): 1885 — liberaalid 108 (92), 1892 — liberaalid 44 (40), 1895 — konservatiivsed 150 (2), 1900 — konservatiivsed 134 (2), 1906 — liberaalid 356 (114), 1910 — liberaalid 124 (54).

Enamusvalimise süsteemi headel külgedega seisavad vastasrinnas ka paljud halvad küljed.

Tähtsaim motiiv enamusvalimise vastu on põhjendus, et valitud rahva esindus ei moodusta enesest rahva enamust, vaid tihti vähemuse esindust. On võimalik säärane juhtum, et tugev partei, kes kõigis valimisringkonnis saab ühe hääle võrra vähem teisest parteist, üldse parlamendis esindust ei saa. Nii näitab tegelik elu, et paljud parlamendid enamusvalimise süsteemiga ei ole rahva enamuse, vaid ainult vähemuse esindajaks. Sarnane oli olukord Prantsusmaal kuni 1928. a. enamusvalimise süsteemi ajal:

	Häälte arv, mis langes valitud	mittevalitud kandidaatidele
1876	4 458 584	5 422 283
1889	4 526 086	5 800 000
1902	5 159 000	5 818 000
1914	4 810 693	6 366 786
1928	4 830 244	4 717 532

1928. aasta valimistel valiti esimest korda parlament, mille liikmetele langes väike enamus antud häältest, 51%. See protsent moodustab aga ka ainult 42% nimekirjades seisvaist valijaist, nii et ka see esindus on ainult rahva vähemuse esindus. Kui sarnases parlamendis võetakse vastu otsused liht-häälteenamusega, siis seisab otsusetegijate selja taga ainult 21% valijaist. Kuna aga otsuste tegemiseks on harilikult vaja ainult saadikute üldarvust poole viibimine parlamendis, siis võib otsus vastu võetud saada saadikute poolt, kes esindavad ainult 10,5% valijaist (Lachapelle, Elections Législatives, 1928).

Inglismaal olid valitsused pärast maailmasõda, mis valiti ametisse parlamendi enamusega, õigupärast ainult rahva vähemuse esindajad, kuna parlamendi enamuse taga seisis valijate vähemus: 1922. a. konservat. 344 kohta ja 6.990.477 häält, opositsioonil 271 kohta ja 9.349.849 häält; 1924. a. konservatiivs. 412 kohta ja 8.545.029 häält, opositsioonil 203 kohta ja 9.172.029 häält.

Enamusvalimise süsteemi juures mängivad osa ainult mõned üksikud häälled, et anda ülekaalu ühele kandidaadile. Tegelikult

valiti Prantsusmaal 1928. a. 27 saadikut häälteenamusega 1 kuni 150 häälega. Suur-Britannias ja Põhja-Iirimaal valiti 1929. a. 27 saadikut häälteenamusega alla 500 hääle, seejuures 4, 11, 40 ja 43 (Austen Chamberlain) hääle enamusega. Eriti omapärast tagajärge andis 1929. a. valimine Northwichi valimisringkonnas:

Crichton-Stuart (kons.)	15 477	häält
Mrs. Gould (tööerak.)	15 473	,,
Barlow (lib.)	14 163	,,

Seega siis valiti konservatiivne kandidaat 4-häälelise enamusega, olgugi et tema sai 14.159 häält vähem kui tema vastased kokku.

Just seetõttu, et mõned üksikud hääled on mõõduandvad, omab valimisvõitlus äärmiselt terava kuju. Vastased võtavad tarvitusele kõige halvemaid abinõusid, et saada enamust: valimise mõjutamisi, häälte-ostmisi, altkäemaksu maksmisi, surveavaldusi jne. Valimisvõitlus võib enamusvalimise süsteemi mõjul muutuda päris metsikuks.

Mõned üksikud hääled võivad enamusvalimise süsteemi juures muuta valitsust ja panna maksma uue kursi, mis seisab täiesti vastolus endise kursiga. Väike häälte arv viis Ühendriikide presidendid valimistel, tänu enamusvalimise süsteemile, demokraatliku kandidaadi Wilsoni võidule vabariikliku rahuarmastaja Roosevelti üle, kellest oleks võidud oodata teissugust suhtumist maailmasõjale. Kreekas sai tänu enamusvalimise süsteemile 1920. a. valimistel monarhistlik partei suure enamuse rahvuskogus, millele vastas aga ainult väike monarhistlik enamus valijaskonnas; see rahvuskogu kutsus kuningas Konstantini eksiilist tagasi, kes siis hakkas sõdima Väike-Aasias kuni kokkuvarisemiseni. Iiris viis enamusvalimise süsteem katoliku rahvusliku lõuna vastollu protestantliku konservatiivse põhjaga, mille tulemuseks oli saare kahte ossa lagunemine.

Enamusvalimiste tagajärg oleneb tähtsal määral sellest, kuidas kandidaatide ülesseadmine on korraldatud. Inglise relatiivse enamuse süsteem on mõeldud kahele parteile, nii et enamusele alamkojas vastab ka alati rahva enamus; sellel süsteemil on aga otsekohe teissugune mõju, kui ühes valimisringkonnas seisavad üksteise vastas mitte enam kaks, vaid kolm või rohkem kandidaati. Kuna varem olid „three-cornered contests“ erandid (1886 ainult 4), on nad nüüd muutunud reeglilik: 1918 oli neid 234, 1922 — 233, 1923 — 253, 1924 — 225, 1929 isegi 470 üldisest valimisringkondade arvust 595. Seetõttu on suurim saadikute osa ainult vähemuse poolt valitud.

Kandidaatide ülesseadmise kord võib väga halvavalt mõjuda valimistele, nimelt siis, kui maksab kord, et hääletamine ära langeb, kui valimisringkonnas pole üles seatud rohkem kandidaate, kui läheb parlamenti saadikuid: kandidaadid loetakse sel puhul kõik valituks. Säärased eeskirjad soodustavad vastaste kandidaatide ärajätmise katseid, eriti siis, kui valimisaparaat on kindlasti valitsuse käes. Nii korraldasid Hispaania valitsused tihti valimisi: 1919. a. valiti 81, 1920. a. — 23 ja 1923. a. isegi 146 saadikut ilma vastukandidaad-

tideta. Umbes samasugused on lood Ungaris, näiteks 1926. aastal. Sama määrus leidis ka fashistlikus 1925. a. valimisseaduses, mida aga kunagi pole tarvitatud.

Saadikute otsekohene kokkupuutumine rahvaga, mida kiidetakse enamusvalimise hea küljena, omab ka palju varjukülgi. Saadikud muutuvad oma valijate komisjonärideks, selle asemel, et tegutseda üldsuse huvides. „Les députés sont trop près des électeurs; ils subissent trop leur influence; et inversement ils exercent trop de pression sur leurs électeurs. Soucieux de leur réélection, ils se préoccupent plus de satisfaire les intérêts particuliers de leur arrondissement, que des intérêts généraux du pays. — De plus, ils ont une tendance à se servir des fonctionnaires comme d'agents électoraux; les fonctionnaires ne sont plus les serviteurs de la chose publique; ils deviennent les créatures du député. Toute l'administration est faussée. — Comme l'a dit M. A. Briand, la plupart des arrondissements électoraux sont devenues aujourd'hui des mares stagnantes. Ils s'en dégagent des miasmes de corruption mortels pour le pays.“ (Gaston Jèze, Jahrbuch des öffentl. Rechts VII/1913, lhk. 300 j. e.). Kuigi enamusvalimise hävitav mõju administratsiooni peale väikeses valimisringkonnas kuskil pole nii suur kui Prantsusmaal, viib liig tihe ühendus väikese valimisringkonnaga päris kindla vaimlise suhtumiseni, mis pooldab ainult ringkonna huvisid, kuid mitte terve riigi tarbeid. Nii tekib see, mida sakslased nimetavad Kirchturmspolitik, prantslased — politique au clocher, inglased — parochi al policy ja itaallased — campenilismo. Vaatamata mitmesugustele nimetustele, mõtlevad kõik need rahvused nende all üht ja sama. Selle tagajärjeks on see, et kohalik, väiksemate võimetega inimene loetakse paremaks kui võõras, suurte võimetega riigimees. Nii pidi Friedrich Naumann endale ikka otsima uue valimisringkonna ja mitmed silmapaistvad poliitilised suurused said valimistel lüüa kohalikkude kandidaatide poolt, kellel õige väikesed võimed.

Ka ei pea alati paika enamusvalimise süsteemi tähtis pluss, et ta nimelt võimaldab enamuste loomist. Prantsusmaal polnud enamusvalimise süsteemi ja ühe kandidaadi valimisringkondade korra juures 1889. aastast kuni maailmasõjani ühtki kindlat enamust, nii et loodi ebakindlaid koalitsioone, mis kergendasid valitsuse kukutamisi. Inglismaal ei saanud 1923. ja 1929. a. valimistel ükski partei enamust, nii et tuli moodustada vähemusvalitsusi:

	Konservatiivsed		Tööerakond		Liberaalid	
	kohti	hääli	kohti	hääli	kohti	hääli
1923	258	5 538 824	191	4 555 134	159	4 630 759
1929	260	8 664 243	289	8 362 594	58	5 300 947

Pärast valimisi moodustas tööerakond vähemusvalitsuse; 1923. aastal oli tema parteiks, mis sai kolmest parteist kõige vähem hääli; 1929. a. oli temal küll 29 kohta rohkem kui konservatiivsetel, kuid 300.000 häält vähem. Valimisõigust sarnaste tagajärgedega võrdles Lloyd George ruletimänguga Monte Carlos.

Vastukaaluks säärastele juhtudele on seatud sisse teine valimiskäik. Sellel valimiskäigul võib olla lõppvalimiste kuju, kus võistlevad esimesel valimiskäigul kõige rohkem hääli saanud kaks kandidaati, või aga n. nim. romaani teise valimiskäigu kuju, millest võtavad osa kõik esimesest valimiskäigust osavõtnud kandidaadid ja peale nende veel uued, ja kus otsustab juba relatiivne enamus. Mida suurem on poliitiliste parteide arv, seda suurem on ka lõppvalimiste arv. Kui viimaste arv aga tugevasti ülekaalus, võivad nad muududa päris nuhtluseks. Nii tuli Prantsusmaal lõppvalimisi läbi viia: 1889. a. — 211, 1896. a. — 178, 1902. a. — 174, 1906. a. — 157, 1910. a. — 227, 1912. a. — 252. Soov neist lõppvalimistest vabaneeda andis tõuke enamusvalimiste äramuutmiseks 1919. a.; kui aga Prantsusmaal see süsteem 1927. a. pandi jälle maksma, tuli 1928. a. korraldada isegi 422 lõppvalimist, ainult 187 valimist olid lõplikud esimeses valimiskäigus. Peamotiiviks lõppvalimiste vastu ei ole aga valijaskonna uuesti kokkukutsumine ja valimiste kulude tõusmine, vaid see asjaolu, et säärased valimised toovad endaga kaasa hukkamõistvaid mahhinatsioone. Lõppvalimistel peavad parteid võtma teise seisukoha kui esimestel valimistel, kui neil veel oli lootust oma kandidaadi läbiviimiseks. Lõppvalimine toob endaga kaasa kõige loomuvastasemaid kombinatsioone; kokkulepe ühe kandidaadi läbiviimiseks on lehmakauplemise tagajärjeks: üks partei on nõus teise partei kandidaadi eest hääletama, kui see, juhul, kui teda valitakse, teise partei teatud sihtide eest lubab parlamendis seista jne. Nii seatakse valitud isiku käed; valijad aga peavad kõike seda kaasa tegema, sest muidu aitavad nad kaasa kindla poliitilise vastase võidule.

Lõppvalimiste varjukülgede vastu võitlemiseks aitab kaasa Inglismaal ja tema asumaades propageeritud „Alternative Vote“. Enamusvalimiste juures, kui tuleb valida ainult üks saadik, kirjutab valija peale kandidaadi nime, kelle poolt ta hääletab, veel ühe teise nime hääletamissedelile. Kui keegi kandidaatidest ei saa absoluutset häälteenamust, loetakse neile kahele kandidaadile, kes on saanud kõige enam hääli, veel need hääled juurde, mis nad said teise häälena nende kandidaatide hääletamissedelitelt, kes langesid välja otsekohe pärast esimest valimiskäiku kui liig vähe hääli saanud kandidaadid. See on siis lõppvalimiste lihtsam kuju, millega hoitakse ära valijaskonna uuesti kokkukutsumine ja vähendatakse parteide lehmakauplemist pärast esimest valimiskäiku; kuid viimane võib siiski ette tulla, nimelt enne valimisi, kus parteid vastavalt saavutatud kokkuleppele soovivad oma valijatele „alternatiivset häält“ anda teatud kandidaadile.

Teised enamusvalimise halvad küljed seisavad veel valimisringkondade moodustamise raskustes ja võimalustes nende moodustamisega sihilikult ja ebaõiglaselt talitada. Valimisringkonnad peavad olema täiesti ühtlased, s. o. neis peab olema ühepalju valijaid, ainult nii on kodanikkude üheõiguslus teostatud. Kuid õigest põhimõttest, et valimisringkondades peab olema ühepalju valijaid, minnakse sihilikult kaugele ja seatakse ideaalina üles, et ringkondades peab olema

ühedalju elanikke või vähemalt ühepalju riigikodanikke. See aga jääb ideaaliks, mille kättesaamisest tegelikult ollakse õige kaugel. Kõige kergemini teostatav näib see olevat linnades, kuid siin viib ühe kandidaadi valimisringkondade moodustamine tänavate ja majade kokkuliitumisele, millel puudub igasugune orgaaniline side.

Mannermaa arvates kuulub enamusvalimise süsteemi pahede hulka ka täiendvalimiste korraldamise tarvidus, kui üks parlamendi liige lahkub parlamendist selle volituste kestvuse ajal. Sarnane täiendvalimine võib koosneda kahest valimiskäigust, mis annab jällegi kulusid ja toob endaga kaasa alalise valijaskonna tülitamise ning sunnib parteisid alatasa otsima uusi valimise lõoknumbreid. Inglise arusaamine näeb aga täiendvalimistes maa poliitilise meelsuse baromeetrit ja annab nende valimiste tulemustele süntoomse tähtsuse.

Eeltähendatud pahed on veelgi suuremad, kui ühendatakse enamusvalimisi nimekirjade valimise süsteemiga. Nii langevad Rumeenia senati valimistel valimisringkonna kõik kohad (kuni 7) sellele nimekirjale, mis on saanud kas või ühe hääle rohkem kui järgmine. Nimekirjade süsteemi juures kaoks ka teatud isiku valimise süsteemi head küljed, näiteks isiklik kokkupuutumine valija ja valitava vahel. Parem on juba Kreeka 1928. a. valimisseadus saadikute kohta; selle järgi võib valija valimisringkondades, kus valitakse 2 kuni 10 saadikut, ühe nime muuta nimekirjal, kui on rohkem valida kui 10 saadikut, võib ta muuta kaks nime. Ta võib aga ka kustutada nii palju nimesid, kui ta soovib, ta võib edasi kasutada tühja hääletamissedelit ja sellele kirjutada kandidaate mitmest nimekirjast ja ka uusi kandidaate. Valituks loetakse need kandidaadid, kes on saanud relatiivse häälteenamuse.

Enamusvalimise maksvuse maa-ala on pärast maailmasõda tähtsal määral vähenenud. Mis puutub saadikute kohta, siis maksab ta praegu veel Suur-Britannias ja Iiris; valimisringkondades valitakse harilikult üks kandidaat. Inglismaa on ka, kui mitte arvesse võtta mõnd Shveitsi kantooni, ainsaks riigiks Euroopas, mis on truuks jäänud enamusvalimisele. Teistes maades on ta uuesti mõjule pääsenud ainult pärast teatud puhkeaga: Ungaris — 1922. aastast peale maa valimisringkondades ja neis linna valimisringkondades, kus tuleb valida üks saadik (igal juhul lõppvalimistega); Prantsusmaal — ühe kandidaadi valimisringkondades alates 1927. a. (romaani teise valimiskäiguga); Kreekas — 1928. a. 46 ühe kandidaadi valimisringkonnaga ja 50 valimisringkonnaga, kus tuleb valida 2—22 kandidaati (otsustava relatiivse enamusega); Põhja-Iiris — Belfasti alamkotta inglise süsteemi järgi; Itaalias — 1925. a. ja siis 1928. a. valimisseaduses; lõpuks peetakse kõik valimised Nõukogude Venemaal relatiivse enamuse põhimõtte alusel.

Mis puutub ülemkotta, siis korraldatakse enamusvalimisi: prantsuse senati (mitme kandidaadi valimisringkonnad, absoluutne enamus, tarbekorral teine valimiskäik relatiivse enamusega), rumeenia senati (v. eelpool) ja mõnes Shveitsi kantonis. Mõnes Shveitsi kantonis, millel on ainult üks saadik rahvusnõukogus, valitakse viimane enamusvalimistel (absoluutne enamus, tarbekorral lõppvalimised).

Ameerika Ühendriiges, nii unioonis kui osariiges, maksab peale väikeste erandite enamusvalimine (relatiivne enamus).

Me näitasime ülal enamusvalimise mõningaid kasusid ja veel suuremat arvu pahesid. Siiski võib pooldada enamusvalimisi, kui leitakse, et enamusvalimiste vastand — proportsionaalsed valimised — on veel halvem, nii et lepitakse enamusvalimise pahedega. Sest pole olemas absoluutselt parimat valimisõigust: peab seda pooldama, mis teatud tingimustel omab kõige vähem pahesid.

Poliitiliste dokumentide võltsimisest.

A. Kask

Vist kunagi varem ajaloos pole õitsenud salakuulamine nii lõpsakalt kui praegu, kusjuures see spionaaž tegutseb mitmel alal: mitte ainult sõjaväelisel ja majanduslikul-tehnisel nagu varem, vaid ka sisepoliitilisel alal. Viimast liiki tegevust avaldasid mitmesugused organid ja asutised ka varem, näitena võiks tuua selles mõttes klassilise tsaariaegse Venemaa, kus valitsusvõimud igasuguste abinõudega katsusid selgusele jõuda teatud inimgruppide ja üksikute isikute poliitilisest meelsusest, tuntud revolutsionääride kavatsustest jne. Säärane salakuulamine, õigemini teadete kogumine, piirdus aga kõikjal ainult oma riigi piiridega, välismaad huvitasid teatud riiki ainult niivõrd, kuiivõrd seal tegutsesid emigrantidena oma maa revolutsionäärid. Nüüd on ka ses osas teadete kogumine muutunud ja meelsuse uurimist jne. toimetatakse ka välisriigi pinnal välisriigi kodanike ja asutiste keskel. See sünnib, nagu teada, peamiselt vene GPU ülesandel, kes ongi õieti säärase salakuulamise õitseaja vaimliks isaks.

Peale selle on Euroopa poliitiline olukord, suured tehnilised leidused ja hiiglavõimalused tehnika alal pannud õitsema varem vähe tuntud majandusliku ja tehnilise spionaaži.

On muidugi selge, et sellel — salakuulamise ja teadete kogumise — alal sünnib siis ka petmisi, sissekukkumisi jne. suurel viisil. Salakuulajad on tihti juhusteotsijad, kes ei tunne ega tunnusta mingisugust ideede pärast võitlemist, kes antud olukorda katsuvad kasutada krosside teenimiseks võimalikult kerge vaevaga. Ei saa salata, et salaluurete teenistuses seisab ka palju väga väärtuslikke inimesi, kes kõiksugustele ohtudele vaatamata täidavad raskeid ja tihti elule hädaohtlikke ülesandeid, kuid neist ei ole käesolevas kirjatusis jutt.

Petmised kõnesoleval alal on seepärast kergesti teostatavad ja võimalikud, et salaluure sünnib loomulikult igalpool suure saladuse katte all, et sissekukkumisest ei teatata tihti (kui on tegemist eriorganisatsioonidega või selle katte all tegutsevate välisasutistega) ja et „kaup“ käib käest kätte sularaha eest.

Kuiivõrd primitiivselt mõnikord teotsevad „salakuulajad“ ja kui kergeusklikud on mõnikord teatud asutised ja isikud, seda näitab

õige kujukalt järgmine juhtum, mis toodud ajakirjas „Die Polizei“ dr. Ariani poolt („Politische Nachrichten und Dokumentenfälschungen“).

Tegelastena selles loos figureerisid kaks vene emigranti: nime-tame neid A ja B. Esimene neist, A, sündis Teheranis, tuli lapsena Odessasse, siirdus siit pärast revolutsiooni Istambuli, siis Irakusse, Beirutisse, Pariisi, Brüsseli, Rootsi ja sattus lõpuks 1931. aastal Berliini, kus ta kokku sai B-ga, endise vene ohvitseriga ja mitmel korral juba eelkaristatud isikuga.

Salakuulamise erialaks valisid mehed kõige tänuväärsema ala: teadete andmise Nõukogude Vene üle. Kõigepealt seadsid nad kokku kommunistliku partei tegevusplaani: seda müüdi siis mitmele asutisele ja isikule. Kuna aga neilt nõudma hakati üksikasjaliku-maid andmeid, hakkasid nad neid vabritseerima. Selleks nad valmis-tasid šabloonilise kirjelduse, milles nad muutsid — vastavalt töö-andja päritolule — ainult linnade, tänavate, asutiste, võõrastema-jade, isikute jne. nimesid. Töötati n. öelda en gros. Sealjuures võis neile juhtuda, et nad, näiteks, ei teadnud Chile pealinna nime: mindi postile ja päriti sealt. Tänavate, võõrastemajade, platside jne. nimetused võeti aadressraamatutest, reklaamkuulutustest, mit-mesugustest brošüüridest jne. See materjal leidis ostjaid! Tõsi küll, mitmelt poolt saadeti mehed kättega tagasi, kuid siis ka harilikult põhjendusel, et säärane materjal on juba olemas.

Asi läks juba raskemaks, kui asjast huvitatud hakkasid nõudma dokumente üldiste kirjelduste asemel. Tuli valmistama hakata do-kumente. Nende valmistamiseks läks A kuhugile Berliini ärisse ja laenas sealt väikese tasu eest venekeelse kirjutusmasina. Nurga-stamp tehti harilikult võimalikult suurekõlaline, nagu SSSR täide-saatev komitee jne. Tähtis oli nüüd veel pitsat. Ka sellest saadi üle. A oli võrdlemisi hea joonistaja ja valmistas joonistatud pitsati, mis siis kleebiti vastavale „dokumendile.“ Et aga joonistamise ja kleepimise jälgi kaotada, pildistati dokument ja kaubast huvitatule müüdi juba dokumendi ülesvõte — soovikorral ühes negatiiviga. A ja B olid head inimeste ja olude tundjad, seetõttu nad taipasid alati, missugune dokument kellelegi kõige parem sobib. Üldiselt peab ütleva, et dokumentide sisu on küll võrratu naiivne, mida ostjatele — välismaalastele — oleks võinud tõendada iga Berliini vastav ametiasutis. Kuid sinna, eriti politsei poole ei pöördutud — arusaadavalt põhjusil.

Üks neist müüdüd dokumentidest (mille nurgatempliks on: „SSSR Täidesaatev komitee. Moskva. GPU“ ja mis kannab 11. veebruari 1932 kuupäeva) kõlab järgmiselt: „SSSR täisvolilisele esindajale, seltsimees Leon Kintschukile Saksamaal. 8. veebruari 1932 istungil otsustas GPU nimetada seltsimees C. K. Chungi pea-agendiks Tokiosse ja uue organisatsiooni Krassny Dragum juhata-jaks Kobis. 9. veebruari 1932 istungil otsustas rahvakomissaride nõukogu assigneerida 500000 rubla, välisvaluutas 250000 dollarit meie propaganda jaoks Jaapanis ja uue organisatsiooni Krassny

Dragun jaoks. Seltsimees C. K. Chung sõidab 12. veebruaril 1932 kõigi instruksioonidega Moskvast Berliini. Berliinist Moskvasse peavad teda saatma seltsimees Rolstein, seltsimees Michailovitsh ja seltsimees dr. Rapoport. GPU otsusel peab Kobis asuv Murin Moskvasse toimetatama elusalt või surnult.“ Sellele järgneb siis allkiri ja pitsat. Dr. Arian tähendab selle „dokumendi“ kohta, et see on sarnane „kuidas väike Moorits endale kujutab maailmarevolutsiooni.“ Ja sellele pole midagi lisada juurde.

Mõnel korral katsusid A ja B ennast näidata eriti tublidena — muidugi hea tasu eest. Nad töid oma leivaandjaile „kardetavate“ isikute päevapildid. Allkaks oli üks Berliini eeslinna päevapiltnik, kelle kliendid — korralikud saksa väikebürgerid — sel teel said revolutsionäärideks, kardetavateks agentideks ja tont teab milleks. Need päevapildid asetati ka mõnel puhul vormulaaridele (mida vene saatkonnast saadi vabalt ja mis olid määratud täitmiseks neile, kes soovivad Venemaale sõita), vormulaarid lõigati katki, nii et pildi ümber jäid mõned vene tähed püsima — ja kõige ehtsamad bolshevikude näopildid olid valmis. Seejuures juhtus aga A-ga esimene tõsine äpardus: ta pakkus sarnast päevapilti ühe Vahemerel asuva riigi esindajale, kes päevapildis tundis ära ühe teise Vahemerel asuva riigi esinduse ametniku, kes õige kaugel seisis Venemaast, enamlusest ja revolutsioonidest kapitalistliku maailmakorra vastu! Seevastu aga naeratas aferistidele mõnel korral ka õnn. Nad teatasid ühele *Balkani riigi esindajale, et selle pealinna teatud võõrastemajas peatuvad enamlaste salaagendid. Ja tõesti läkski selle riigi politseil korda A poolt nimetatud võõrastemajas tabada kolm enamlaste agenti!*

Virkadele aferistidele maksti kaunis head tasu: 20—150 saksa marka. Üks saatkond kulutas kõnesolevate petiste peale kokku 1500 saksa marka: kaunis auväärt summa!

On selge, et sääraseid pettused on võimalikud ainult seal, kus ka tööandja peab tegutsema suurima saladuse katte all, kus ta seetõttu parima tahtmise juures võib langeda aferistide lõksu. See isendast lihtne ja primitiivne juhtum näitab aga ka väga kujukalt, missuguse ettevaatusega, hoolega ja tähelepanuga peab töötama mõni asutis, kelle ülesandeks on maksva riigikorra õonestajate ja vaenlaste vastu võitlemine.

Kohtuotsuseid.

Kohtu- ja Siseminister võib vallasekretäri lõplikult ametist tagandada mitte ainult ameti mitteoskuse, vaid ka korratuste pärast.

(Riigikohtu administratiiv-osakonna t. nr. 566-II — 1932.)

Baltimaade vallakoguk. valitsem. sead. (VSK II k., Üld. kub. sead. § 18 märk. lisa 1912) § 30, Baltimaa talur. asut. juhtim. sead. (VSK II k., Üld. kub. sead. § 21 märk. lisa 1912) § 17 p. 3 ja Omav.

ajut. järelevalve sead. (RT 1919 nr. 78, sead. 149) § 12... annavad õiguse vallasekretäri ametist lõplikult tagandamiseks mitte ainult ilmsiks tulnud väärtegade pärast, vaid ka vallasekretäri võimetuse ja saamatuse puhul. Vallasekretär võib ju oma ametit tunda, kui ta aga siiski korralikult ei täida oma ametikohuseid, siis tuleb seda nähtust viia isiku võimetuse ja saamatuse alla, mis tema lõplikult ametist tagandamist õigustab.

Ametlik osa.

Vallasvara aresti alla panemise ja müügi asjus Tsiviilkohtupidamise seaduse muutmise ja täiendamise seadus.

(Kohtu- ja Siseministri ettepanek Vabariigi Valitsusele
17. augustist 1932.)

Tsiviilkohtupidamise seaduse § 973 märkus (RT 12 — 1932) muudetakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

Märkus: Punktides 8 ja 10 tähendatud vallasvara kuulub nõudja palvel arestimisele elatisrahade (alimentide), haigekassamaksude ja mitte rohkem kui ühe aasta teenistuse või töötasu sissenõudmisel. Samuti kuulub eelpool tähendatud vallasvara arestimisele riigi- ja omavalitsuste maksuseaduste põhjal määratud maksuvõlgade ja nende pealt määratud viivitus- ja lisarahade ning trahvide sissenõudmisel.

Kohtu- ja Siseministeeriumi ringkiri 8. juunist s. a. nr. 1178 — 31 kõikidele Rahukogude Esimeestele.

Viimasel ajal on kohtuotsuste täitmisel väljaspool linnade ja alevite piirkonda tulnud ette arusaamatusi kutsete kättetoimetamisel sissenõudjatele, võlgnikkudele ja üleskirjutatud vara hoidjatele ning Tsiviil-kp. s. §§ 1031 ja 1148 ettenähtud enampakkumise kuulutuste ülespanemisel, kusjuures kohtupristavite poolt on nende kutsete kättetoimetamine ja kuulutuste ülespanemine ülesandeks tehtud kohalikkudele vallavalitsustele või politseile, need aga on keeldunud selle ülesande täitmisest, mispärast enampakkumised on pidamata jäänud.

Edaspidiste arusaamatuste ärahoidmiseks palun Rahukogu esimehi eeltoodud asjas teha teatavaks kohtupristavitele käsitamiseks järgmised eeskirjad:

1) Tsiviil-kp. s. § 1022 järgi on kohtupristav kohustatud määrama üleskirjutatud vara nimekirjal enampakkumise koha ja päeva. Sellest eeskirjast tuleb saada aru niiviisi, et enampakkumise päeva ja koha määramine peab teostuma nimekirjal enne selle koostamise lõpetamist, nagu seda on ka seletanud protsessualistid — vaata muuseas Annenkov lhk. 238, milline kord võimaldab harilikult kuulutada asjaosalistele ning varahoidjale enampakkumise koha ja aja, hoides ära vajaduse samadele isikutele, kes vara üleskirjutamisel

viibisid, saata erilisi kutseid ja sellega teha kulusid pooltele. Ühtlasi sellega on kohtupristavil enesel võimalus ja ta on kohustatud asetama enampakkumise kuulutuse selle maja välistele uksele, milles enampakkumine on määratud, ja andma ära sama kuulutuse teise eksemplari kohalikele politseile ülespanemiseks selle ruumides ning seadma üles sama kuulutuse järgmised eksemplarid turgudel (Tsiivilk. s. § 1031), kuivõrd politseiasutus ja turud on talle kätte saadavad samal päeval.

Üldse on kohtupristavid kohustatud igal väljasõidul koha peal täitma isiklikult kõiki seaduse eeskirju, kuivõrd nende täitmine on kuidagi võimalik, hoidudes kutsete kirjutamisest ja saatmisest, kuna sellest tekib kulu pooltele.

Juhtudel, kus on vaja kuulutada enampakkumisest Riigi Teatajas (Harjumaal), tuleb täitmislehe ja sõiduraha vastuvõtmisel nõuda sisse ka kuulutusraha, et selle puudumine ei võiks olla takistuseks enampakkumise määramisel koha peal.

2) Juhtudel, kui enampakkumise määramist ei saanud teostada üleskirjutamise lõpul koha peal, — kui näiteks ei olnud esitatud kuulutusraha — või koha peal määratud enampakkumine jäi pidamata olgu poolte palvel või muudel põhjustel ilma väljasõiduta, ja tekib vajadus määrata uus enampakkumine, tuleb kuulutuste väljapanemine koha peal teha ülesandeks kohalikele konstaablile, kes on kohustatud selle täitma tasuta senati üldkogu otsuse põhjal nr. 10 — 1893. a., kuna kutsete kätteandmine koha peal varahoidjale ja pooltele teostada neil kordadel sama kohaliku konstaabli kaudu tasu eest (50% taksitasust), saates temale ühes kutsega posti kaudu nii taksitasu kui ka sõidurahad vajaduse korral — analoogiliselt korrale, mille järgi kohtupristav saadab täitmiskutse võlgnikule, kelle elukoht on väljaspool tema jaoskonda või isegi teise rahukogu ringkonnas, millistel juhtudel ei ole vajadust kohaliku otsusetäitja määramise järgi, nagu seda on seletanud senati esimese ja kassatsiooni departemangude ühendatud koosolek otsuses nr. 174 — 1888. aastal.

A. Anderkopp,

Kohtu- ja Siseminister.

Politseivalitsuse ringkiri 4. juulist s. a. nr. 879-p.

kõigile prefektidele, politseikooli direktorile, raudteepolitsei ülemkomissarile, kriminaal- ja poliitilise politsei komissaridele.

Selle kättesaamise päevast arvates tuleb teil nende vakantkoha täitmisel, mis kuuluvad politseiasutiste kujundamise määruse alusel teie määramisele, küsida enne ametniku teenistusse määramist politseivalitsuse nõusolek vakantsi täitmiseks.

N. Reiman,

Direktor.

V. Pelder,

Politsei van. assistent.

Käskukiri 20. juulist s. a. nr. 33.

Riigikogu poolt 19. juulil 1932. a. ametisse kutsutud Vabariigi Valitsuse liikmena jatkan Kohtu- ja Siseministeeriumi juhtimist tänasest päevast arvates.

A. Anderkopp,
Kohtu- ja Siseminister.

Käskurjaga 1. juulist s. a. nr. 25

avaldatakse teadmiseks Vabariigi Valitsuse otsusega 22. juunist s. a. kinnitatud Piirivalve lipu riikliku külje ja lipu väeosa külje üksik-asjaline kirjeldus:

1. Lipu suurus on 140×110 cm. Lipu üks külg nimetatakse riiklikuks küljeks, teine — väeosa küljeks.

2. Lipu riikliku külje kirjeldus.

a) Lipu riiklikuks küljeks on riigilipp, millele on paigutatud riigi suur vapp ja lipukiri „Eesti kodukaitseks“.

b) Riigi suur vapp — leopardid peadega varda poole, on asetatud lipuvälja keskele. Vapi kilp ulatub läbi musta välja ühevõrra ülesse ja alla. Vapi läbimõõt on pool lipu laiusest.

c) Lipukiri „Eesti kodukaitseks“ on paigutatud kaarena üle vapi sinisele väljale, otsadega võrdses kauguses lipu otsadest ja vapist. Lipukirja alg- ja lõputäht asuvad mustal väljal. Lipukirja alumise piirijoone ja kilbi ülemise ääre vahe kumeruse kõrgemal kohal võrdub ühele kolmandikule kilbi ja lipu ülemiste äärte vahelise ala laiusest.

d) Lipukiri koosneb suurtest ladina tähtedest. Tähtede pikkus 8 cm., värv — hõbedane. Tähed on paigutatud radiaalselt lipukirja kumeruse keskpunkti.

3. Lipu väeosa külje kirjeldus.

a) Lipu väeosa külje põhivärv on orange — kollane.

b) Lipuvälja keskele on paigutatud Piirivalve embleem: laiailaotatud tiibadega kotkas, kes hoiab kaheteralist mõõka; kotka taga on piiritulp, mille peal üleval asetseb riigivapp. Embleem on ümbritsetud tammelohist pärjaga. Embleemi kujutised asuvad kullasel põhjal. Embleemi alumisel äärel on Piirivalve asutamise kuupäev ja aasta „1. XI 1922“. Kotka sulestik on hallis ja mustas värvitoonis. Embleem oma kujul on ovaalne. Embleemi kõrgus 50 cm. ja laius 43 cm.

c) Embleemi ümbritseb rahvuslik ornament, pehmeis hallikais, pruunikais ja kollaseis värves. Ornamendi laius 95 cm. ja kõrgus — 90 cm. Ornamendis on 11 kullakarvalist kilpi maavappide asetamiseks. Iga üksiku kilbi laius 7 cm. ja kõrgus — 8 cm.

d) Nimetus „Piirivalve“ on asetatud kaares, 100 cm. raadiusega lipu alumisest äärest, kaunistuse kohale. Tähed on kuldsed ja tähtede kõrgus — 8 cm.

4. Lipu äär on ümbritsetud siidinarmastega. Narmaste pikkus 8 cm. Narmaste nõör on valmistatud mustjassinisest ja hõbedasest siidinööri.

5. Lipu väljaõblemiseks tarvitatakse ainult siidi.

6. Lipu varras on puust. Varda ots piigikujuline, mille tera sees kolm leopardi. Varda ümber, lipu alumise ääre kõrgusele on kinnitatud hõbe võru, millele on peale graveeritud ladina keeles „Piirivalve 1. XI 1922“.

7. Lipuvarda puuosa pikkus võrdub lipu $2\frac{3}{4}$ laiuksle, varda läbimõõt umbes 4 cm.

8. Lipuvarda piigikujuline ots on kullatud vasest; pikkus 22 cm., laius 6,5 cm., leopardide pikkus piigil 5 cm.

9. Varda hõbevõru laius 5 cm. Hõbevõru ülemine äär on asetatud ühele joonele lipu narmaste alumiste otsadega. Varda puuosa ülemine ots ulatub narmaste pikkuselt üle lipu ääre. Selle osa külge kinnitatakse lipu nõõrid.

10. Varda külge lipu pealmise ääre kõrgusel on kinnitatud kahekordne nõõr. Nõõride pikkus võrdub lipu laiuksle ja nõõride otsa on kinnitatud siidituti. Tuttide pikkus 8 cm.

11. Lipp kinnitatakse varda külge hõbedast üle kullatud laia ümmarguse peaga naeitega.

Vabariigi Valitsuse otsusega 22. juunist s. a. lubatakse vastu võtta Piirivalvele Eesti Maavalitsuse Liidu algatusel Maavalitsuste poolt annetatav piirivalve lipp.

Käskuri 5. juulist s. a. nr. 27 Kohtu- ja Siseministeeriumile.

Tartu ülikooli 300-a. juubelipidustuste puhul ja sellega ühenduses Rootsi Kroonprints'i meie maad külastamise puhul oli meie politsei rohkesti tööd korra ja julgeoleku kindlustamisel. Kuna politsei selle tööga ülihästi on toime tulnud, on mul heameel kinnitada, et meie politsei oskab, suudab ja tahab oma raskeid ülesandeid täita, ja tänada kõiki politseiametnikke, kes neil päevil kaasa töötasid, tehtud töö ja nähtud vaeva eest. Korra ja julgeoleku kindlustamise kavad olid juhtivate ametnikkude poolt hoolikalt ja asjatundlikult välja töötatud ja alluvate ametnikkude poolt hästi täide viidud. Viimaste töö oli tihtipeale õige raske: paljudelgi tuli unepuhtusest loobuda ja ennast töös üleväsitada, — mispärast ennast kohustatuks loen veel eriti tänada ametnikke, kel tuli pidada postiteenistust.

Ma arvan, et mõni üksik juhtum, kus kordnikkude käitumine publiku vastu soovida jättis, ei tumesta üldist head hinnangut meie politseile. Mul on päris kindel lootus, et need harvad nähtused meie politseist sootuks kaovad ja et selle saavutamiseks juhtivad ametnikud oma oskuse ja alluvad ametnikud oma hea tahtmise maksma panevad, pidades silmas, et meie publiku vastu, kes oskab korrast lugu pidada, ei ole järsu tooni tarvitamine oma kohal, ja et hea hinnang rahvalt, kelle teenistuses politsei seisab, on politseile väärtuslikuks tasuks tema töö eest.

A. Anderkopp,

Kohtu- ja Siseminister.

Käskkirjaga 11. juulist s. a. nr. 29

on vabastatud ametist kodifikatsiooni osakonna liige (ministeeriumi nõunik) Karl Selter tema oma palvel, arvates 8. juulist 1932. a.

Kohtu- ja Siseministri käsukiri 15. juulist s. a. nr. 31.

Kokkuhoiu vajaduse tõttu politseikooli tegevus katkestada käesolevaks eelarve aastaks.

Politseikooli personaali töäjõud alates tänasest päevast kuni korralduseni ära kasutada järgmiselt:

1) politseikooli direktor E. Mets komandeerida politseivalitsuse juure politseivalitsuse direktori poolt antavate ülesannete täitmiseks, eeskätt aga töö jätkamiseks politsei määrustikkude ja instruksioonide alal; ülesanded politseikooli alal selle tegevuse katkestamise vältel jäävad politseikooli direktori täita;

2) komissar M. Mällo komandeerida Tallinna-Harju prefekti käsutusse;

3) abikomissar H. Tann komandeerida Tallinna-Harju kriminaalkomissari käsutusse;

4) abikomissar J. Pallas komandeerida Tallinna-Harju prefekti käsutusse, jättes ühtlasi J. Pallas'i valitseda ja korraldada politseikooli majanduse ja tehes temale ülesandeks täita vajalikud tööd politseikooli alal selle tegevuse katkestamise vältel politseikooli direktori juhataste kohaselt;

5) asjaajaja H. Kahkra komandeerida Tallinna-Harju prefekti käsutusse.

Asutiste juhtidel, kelle käsutusse need ametnikud komandeeritud arvestades töäjõu juuresaamisega, jätta vastav arv ametikohti vakantseks.

Tekkinud ja tekkivaid vakantse võib käesoleva eelarve aasta jooksul täita üksnes politseivalitsuse loal.

A. Anderkopp,

Kohtu- ja Siseminister.

Käsukirjaga 28. juulist s. a. nr. 40

on nimetatud õigusteadlane Johannes Klesment kodifikatsiooni osakonna liikme (ministeeriumi nõuniku) kohustetäitjaks, arvates 1. augustist 1932. a.

Käsukirjaga 9. aug. s. a. nr. 44

on kriminaalpolitsei assistent Tallinnas Kalju Raag määratud kriminaalkomissariks Petseris, arvates 15. augustist 1932. a.

Käsukirjaga 13. augustist s. a. nr. 46

avaldatakse teadmiseks Vabariigi Valitsuse otsus 10. augustist s. a. (prot. nr. 80 p. 1):

„Kinnitan prefektiks Petseri-Võru prefektuuri senise prefekti kohustetäitja Albert Lapmann'i, arvates 15. augustist 1932. a.“

Kohtu- ja Siseministri käsukirjaga 17. aug. s. a. nr. 47

on kriminaalpolitsei vanem assistent Karl Podrätsik paigutatud ümber teenistuse huvides ja ümberpaigutatava nõusolekul Narvast Viljandisse, arvates 1. septembrist 1932. a.

Kriminaalpolitsei vanem assistent Georg Bachmann on paigutatud ümber teenistuse huvides ja ümberpaigutatava nõusolekul Petserist Narva, arvates 1. septembrist 1932. a.

Käskkirjaga 23. aug. s. a. nr. 49

on paigutatud ümber poliitilise politsei 1. järgu abikomissar Julius Eiskop Tallinna komissari juurest samale kohale Narva komissari juure, teenistuse huvides ja ümberpaigutatava nõusolekul, arvates 20. augustist 1932. a.

Julius Eiskop on teeninud Tallinnas poliitilise politsei abikomissari kohal kümme aastat, täites suure hoole ja erapooletusega kõiki raskeid ja vastutusrikkaid teenistuse ülesandeid. Hinnates kõrgelt seda abikomissar J. Eiskop'i tööd ja tegevust meie riigi heakorra ja julgeoleku kindlustamise alal, avaldatakse temale teenistuse nimel tänu senise pikaajalise eeskujuliku teenistuse eest.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 15. aug. s. a. nr. 11

avaldatakse Vabariigi Valitsuse otsused 17. juunist ja 3. aug. s. a.: „Vallandada teenistusest abielulised Kohtu- ja Siseministeeriumi ja omavalitsuste alal, arvates 1. augustist 1932. a., kui allpool vastavalt ei ole näidatud muu tähtaeg:

Kohtu- ja Siseministeeriumis:

Tartumaa 1. jsk. politseikom. Elistvere raiooni konstaabel Paul Kahro, arvates 1. septembrist 1932. a.

Vallandada Kohtu- ja Siseministeeriumi alal Võrumaal Põlgaste raiooni konstaabel Elmar Värs, arvates 15. septembrist 1932. a. vastavalt abielupoolte soovile.“

Tartu-Valga prefektuuri kordnik Ilmar Veskimets, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse 11. märtsil s. a., on määratud konstaabliks Tartu-Valga prefektuuri koosseisu, arvates 16. augustist 1932. a.

Politseikooli kõrgema klassi kursuse lõpetanud Anton Erilane on määratud kriminaalpolitsei vanemaks agendiks, arvates 16. augustist 1932. a.

Politseivalitsuse direktori käskkiri 19. aug. s. a. nr. 12.

Kohtu- ja Siseminister on määranud rahalist autasu Pärnu linna jaoskonna kordnikkudele: Karl Leets'ile ja Arnold Volter'ile kummalegi 30 krooni ning Arnold Moos'ile ja Aleksander Annuver'ile kummalegi 20 krooni 6. augustil s. a. Pärnu linnas aastalaada puhul asetleidnud kakeluse likvideerimisel, kus rohkearvuline määratsev rahvahulk segas end jõuga politsei tegevuse vahele, ülesnäidatud eeskujulise julguse, mehisuse ja kohusetruuduse eest, mille tagajärjel rahvahulgal ei läinud korda vabastada nimetatud kordnikkude poolt vahistatud korrarikkujaid.

Tartu-Valga prefektuuri allikonstaabel Tõnis Ausmann, kes politseikooli kõrgema klassi kursuse lõpetanud, on määratud konstaabliks sama prefektuuri, arvates 1. septembrist 1932. a.

Narva prefektuuri konstaabel Elmar Tool on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. septembrist s. a.

Piirivalve valitsuse ülema käskkirjaga 22. juunist s. a. nr. 91

on Tallinna jaoskonna van. mootorrattajuht kapral Ottomar Schmidt ülendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest noorem-allohvitseriks.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 7. juulist s. a. nr. 97

on avaldatud kiitust Lääne jaoskonna Haapsalu raiooni kordoni ülemale v.a.o. Ernst Ilmele, sama raiooni valvuritele reamees Vassili Kollale ja n.a.o Jaan Seelemile ennastsalgava abiandmise eest tulekustutamisel, tulekahju ajal Vormsi saarel Sviby külas.

Piirivalve valitsuse ülema käsukiri 15. juulist s. a. nr. 100.

Petseri jaoskonna Valga raiooni kordoni ülema k. t. n.a.o Aleksander Saks on ülendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest vanalohvitseriks ja kinnitatud kordoni ülemaks, arvates 15. juulist s. a.

Piirivalve valitsuse ülema käsukiri 22. juulist s. a. nr. 103.

Tallinna jaoskonna Loksa raiooni mootorrattajuht n.a.o Alfred Nessel on ülendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest vanemalohvitseriks, arvates 22. juulist s. a.

Petseri jaoskonna Kivitee raiooni valvurile kapral Jaan Ermus'ele on määratud 30 kr. rahalist autasu 1. juulil s. a. energilise teotsemise eest salaja ülepiirikäija tabamisel.

Piirivalve valitsuse ülema käsukiri 9. augustist s. a. nr. 109.

Kapten Susi on 4. augustil s. a. Lääne jaoskonna Haapsalu raiooni ülemale kapten Martinson'ile annud üle ja 5. augustil s. a. Petseri jaoskonna ülema käsutusse sõitnud.

Korraliku teenistuskohuste täitmise eest Haapsalu raionis avaldatakse kapten Susi'le kiitust ja soovitakse temale jõudu ja õnne teenistuses uuel vastutusrikkal raiooniülema kohal N. Vene piiril.

Piirivalve valitsuse ülema käsukirjaga 13. aug. s. a. nr. 110

on teenistuse huvides määratud 1. septembrist s. a.:

1) Narva jaoskonna Narva-Jõesuu raiooni ülema k. t. leitnant Julius Laas Lääne jaoskonna Orisaare raiooni ülema kohustetäitjaks.

2) Lääne jaoskonna Orisaare raiooni ülem kapten Jaan Jaagund Narva jaoskonna Narva-Jõesuu raiooni ülemaks.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) ajaleht „Otepää Uudised“, ilmub Otepää alevis, üks kord nädalas, igal reedel; väljaandja ja vastutav toimet. — Eduard Kukk;

2) ajaleht „Eesti Haritlane“, ilmub Tartus, tarvidust mööda; väljaandja — Töötute Haritlaste Ühing, vastutav toimetaja — Ervin Laarman;

3) ajaleht „Tartu ülikooli 300-a. kestvuse mälestuspäeva bulletin“, ilmub Tartus, tarvidust mööda; väljaandja — Akadeemiline Kooperatiiv, vastutav toimetaja — Paul Kanarik;

4) ajaleht „Lääne Teataja“, ilmub Haapsalus, kolm korda nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Paul Tamverk;

5) ajaleht „Tulevik“, ilmub Tartus, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — August Koit;

6) ajaleht „Uudne Linn“, ilmub Tartus, tarvidust mööda, väljaandja — Tartu Aedlinna Majaomanikkude Selts, vastutav toimetaja — Peeter Panksep;

- 7) ajaleht „Kunstileht“, ilmub Tallinnas, tarvidust mööda; väljaandja ja vastutav toimetaja — Gustav Einpaul;
- 8) ajaleht „Revaler Bote“, ilmub Tallinnas, 6 korda nädalas; väljaandja — Eestimaa Kirjastusühisus V. Kentmann ja Ko., vastutav toimetaja — Hans Kentmann;
- 9) ajaleht „Üleriikliku Kaupmeeste Seltside Keskliidu Teated“, ilmub Tallinnas, tarvidust mööda; väljaandja — Üleriiklik Kaupmeeste Seltside Keskkliit, vastutav toimetaja — Adolf Virma;
- 10) ajaleht „Nõmme Uudised“, ilmub Nõmmel, tarvidust mööda; väljaandja ja vastutav toimetaja — Villem Tikk;
- 11) ajaleht „Rabočaja pravda“, ilmub Narvas, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Aleksander Silverstov;
- 12) ajaleht „The Tourist News“, ilmub Tallinnas, tarvidust mööda; väljaandja ja vastutav toimetaja — Axel Nippak;
- 13) ajaleht „Aeg“, ilmub Aakre vallas, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — August Toomingas;
- 14) ajaleht „Tööliliste Võitluse Aeg“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas, igal laupäeval; väljaandja ja vastutav toimetaja — Vladimir Ivanov;
- 15) ajaleht „Uus Võitluse Aeg“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Adrian Kera;
- 16) ajaleht „Rahvusvõitlus“, ilmub Tartus, tarvidust mööda; väljaandja ja vastutav toimetaja — Bertha Uus;
- 17) ajaleht „Nõmmelane“, ilmub Nõmmel, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Voldemar Viidas;
- 18) ajaleht „Zveno“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Boris Bessonov;
- 19) ajaleht „Tööliste Lipp“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Evald Sennon;
- 20) ajaleht „Tööliste Võitlus“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Heinrich Rotka;
- 21) ajakiri „Ü. E. Meremeeste Liidu Teataja“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja — Üle-Eestimaaline Meremeeste Liit, vastutav toimetaja — Rudolf Rosenfeld;
- 22) ajakiri „Kirjastus Minevik“, ilmub Paines, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Alfred Klimann;
- 23) ajakiri „Eesti Majanduse Edendamise Seltsi Teataja“, ilmub Tallinnas, üks kord kuus; väljaandja — Eesti Majanduse Edendamise Selts, vastutav toimetaja — Ferdinand Kroon;
- 24) ajakiri „Golovolomka“, ilmub Pärnus, kaks korda kuus; väljaandja — Koppel Vigodski, vastutav toimetaja — Gedalie Michelson;
- 25) ajakiri „Pečerskji Kurjer“, ilmub Petseris, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — Dimitri Grušin, ja
- 26) ajakiri „Hääl“, ilmub Rõngus, kaks korda kuus; väljaandja ja vastutav toimetaja — August Toomingas.

Politseivalitsuse poolt on antud load:

Laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks: Oskar Aleksandri p. Viegandt'ile Pärnus, Rüütli 24, maksvusega 2. juulini 1933; Eduard Johani p. Meks'ile Tartus, Kauba 7, maksvusega 4. juulini 1933; Hans Mihkelson'ile Kolga-Jaani alevikus, maksvusega 29. juunini 1933; Robert Iisaki p. Verev'ile Antsla alevis, Jaani 6, maksvusega 24. juulini 1933; Marta Ellert'ile Rakveres, Tallinna 16, maksvusega 27. juulini 1933; August Juku p. Taal'ile Võrus, Tartu 15, maksvusega 17. augustini 1933; Harald Gustavi p. Vohrmann'ile Viljandis, Tartu 6-a, maksvusega 6. augustini 1933, ja Avelinius Matsi p. Tõnisson'ile Türil, Jaama 17, maksvusega 3. aug. 1933.

Laskemoonaga kauplemiseks: Kärü tarvitajate ühisusele Kärus, maksvusega 22. juunini 1933; Ivan Mihaili p. Tschernovitsky'le Märjamaa alevikus, maksvusega 10. juunini 1933; Konstantin Haugele Petseris, Turuplats 10, maksvusega 29. juunini 1933, ja Gustav Johannese p. Esken'ile Püssi vallas, Irvalla külas, maksvusega 1. augustini 1933.

Laskeriistade parandamiseks: Joosep Jaani p. Rätsepale Avinurme vallas, Västriku külas, maksvusega 2. juunini 1933; Jaan Anne p. Kõivule Otepää alevis, Valga tän. 10, maksvusega 12. juulini 1933, ja Mihkel Tõnu p. Kleits'ile Simunas, maksvusega 1. juulini 1933.

Politseivalitsuse direktori otsustega on tühistatud: Narvas, Linavabrikus 41 elava Udo Richardi p. Lange, Einmani v. elava Johannes Hansu p. Viksi, Kuivajõe vallas elava Timofei Andrei p. Metsniidu ja Pada vallas elava Priidik Tiinase laskeriistolad ja Säreveere vallas elavate Rudolf Leberecht'i ja Voldemar Adamberg'i ning Viljandi-Pärnu prefektuuri piirkonnas elava Johan Johani p. Maide laskeriistolad jahipüüsi hoidmise ja kandmise osas.

Üleriikliku Tuletõrje Liidule on lubatud tuletõrje abinõude muutmiseks 10. ja 11. septembril s. a. karbikorjandust panna toime kohapealsete ühingute kaudu.

Vabariigi Valitsuse otsusega 5. augustist s. a. on Eesti Lauljate Liidu juhatusel lubatud panna toime preemiate loosimisi rahalise loterii piletiomanikkude vahel: 16. nov. 1932. a., 4. jaan. 1933. a., 10. apr. 1933. a. — iga kord 250 võitu, koguväärtuses 1213 krooni; pileтите müüjate vahel: 16. dets. 1932. a. 625 võitu, 1250 kr. väärtuses; 31. jaan. 1933. a. 625 võitu, 1700 kr. väärtuses; 18. märtsil 1933. a. 625 võitu, 1500 kr. väärtuses ja 6. juulil 1933. a. 1000 võitu, 1700 kr. väärtuses. Samuti on lubatud Liidu juhatusel müüa rahalise loterii pileteid osaviisi maksuga: esiteks 35 senti ja hiljem 65 senti, jättes järelmaksuga piletiostjale õiguse loobuda lõpposa maksimisest ning algosa tagasisaamiseks.

Küsimusi ja kostmisi.

A. M. Küsimus. Adm.-sissen. s. § 63 põhjal antakse asjad, millele ei leidu ostjät kahel enampakkumisel, võlgnikule tagasi, kui maksunõudev asutus ei soovi neid jätta endale hinnatud summa eest. Teatud vara pole kahekordsel enampakkumisel ostjate puudusel korda läinud müüa ja maksuinspektsioon ei soovi jätta vara endale, vaid palub arestist vabastada ja sama maksu sissenõudmiseks kohe teiskordselt arestida ja müügile määrata.

Nii kujuneks lõpmatuseni ühe ja sama vara arestist vabastamine ja uuesti arestimine teatud maksu sissenõudmiseks, mis on minu arvates vastolus Adm.-sissen. s. § 63 sisuga.

Vastus. Ei peaks odema kahtlust, et vara, mis ei ole korda läinud müüa kahel enampakkumisel ja mida maksuasutus ei ole soovinud endale jätta hinnatud summa eest, ei saa määrata uuesti enampakkumisele sama nõude katteks. Teisiti ei oleks Adm.-sissen. s. § 63 eeskirjal mingit mõtet.

A. S. Küsimused. 1) 29. X. 31. a. kirjutasin üles tsiviilkohtuotsuse täitmiseks kostja töövankri. Kostjal oli tol ajal veel teine töövanker, mis oli aresti all, kuid vabastati arestist 3. XII. 31. a. võla tasumise puhul. Selle vankri müüs kostja ära samal päeval. Nüüd esines kostja palvega tema ülejäänud vankri, mille müük kohtu poolt on pandud seisma kui raudvara — R.T. nr. 12 — 1932 avaldatud seaduse põhjal — vabastamiseks arestist. Kas kuulub see vanker arestist vabastamisele, kui üleskirjutamise ajal oli kostjal talu, mille põllumaa suurus ei ületanud 8 ha, kuid praegu ei ole temal oma talu, vaid on pooleterameheks talus, mille põllumaa suurus on üle 8 ha.

2) Kas kuulub ka rentniku ja pooleteramehe vallasvara raudvara seaduse alla, või ainult omaniku vallasvara?

3) Kui on peremehel ja rentnikul alla 8 ha põlluga talus kumalgi kaks lehma, kas tuleb siis kõik neli lehma raudvaraks lugeda või on võimalik ainult kaks kirjutada üles, jaataval korral kelle lehma?

Vastused. 1) Vanker kuulub arestist vabastamisele.

2) Seadus kõneleb põllumajapidamisest ja ei tee erandit rentniku ja pooleteramehe põllumajapidamiste vahel, seepärast peab järelutama, et ka rentniku ja pooleteramehe vallasvara käib raudvara seaduse alla.

3) Ühe isiku vara ei ole võimalik teise isiku vastu sihitud nõude katteks kirjutada üles, seepärast ei saa olla küsimust, kelle lehma tuleb kirjutada üles. Küsimuse otsustamisel, kas vara kuulub raudvara seaduse alla, on mõõduandev see, kas isikul on iseseisev põllumajapidamine.

H. V. Küsimus. Kohtu- ja Siseministri ringkiri 8. VI s. a. nr. 1178 — 31 käsitab tsiviilkohtu otsuste täitmise kutsete kätetoimetamise korda väljaspool linnade piire. Kuidas tuleb kohtu-

otsuse täitjal politseiametnikul saata kutsed ja kuulutused kätte pooltele, kes elavad väljaspool tema tegevuspiire, linnas, kas kohtupristavi või politsei kaudu. Kui kohtupristavi kaudu, kas poole või täie taksitasu eest. Pidades silmas, et otsuse täitja politseiametnik saab ise pool taksitasu.

Vastus. Esimene kutse tuleks kätte toimetada kohtupristavi kaudu. Tasu tuleks pristavile maksta täies suuruses ja see summa niisuguses suuruses nõuda sisse.

K. v.-s. Küsimused. 1) Aj. sead. v. ja m.-omav. aruannete kohta § 14 ütleb, et „masinate, mootorite ja jalgrataste omanikkudelt, kes maksu tähtajal ära ei ole maksnud ehk seda mitte täies summas ei ole teinud, nõutakse maksuvõlg kahekordselt sisse“.

Vallavolikogu maksude määramisel määras kõigi ülaltähendatud maksude viivitusrahaks ½% kuus. Järelevalveasutise poolt aga seletatakse, et see vallavolikogu otsus pole seadusega kooskõlas ja ülaltähendatud maksusummad tuleks nende maksutähtaja mööduda laskmisel ikkagi kahekordses suuruses sisse nõuda, kuigi maa-avalitsuse poolt sama vallavolikogu otsust ei protesteeritud koh- tus ega saadetud tagasi vallavolikogule uueks otsustamiseks.

Kas tuleb ülaltähendatud maksu tähtajaks tasumata jätnud kodanikelt maks nõuda sisse k a h e k o r d s e l t või toimida volikogu otsuse kohaselt, s. o. võtta viivitusraha ½% kuus. Kas on mainitud seaduse § 14 praegu üldse maksev, kuna see oleks viivitusraha võtmine 100% kuus.

2) a. Kui vallal on tsiviilnõudmine kellegi isiku vastu ja selle tsiviilnõudmise kindlustuseks kohtupristav paneb kostja varandusele eelaresti, kas on vallavalitsus, kui omavalitsusasutis, kohustatud maksma kohtupristavile tema sõitude eest selles asjas sõidu- ja päevaraha? b. Kohtupristav samal ajal saadab vallavalitsustele teadaandeid ja kuulutusi vallas elavaile kodanikele väljastamiseks, millise toimingu pealt tema saab eritasu. Kas selliseid pristavi poolt pealepandud kohustusi vallavalitsus on kohustatud täitma, ja mil- liste maksvate seaduste alusel?

3) Kohtupristav pöördus vallavalitsuse poole ja teatas, et nõud- mise kindlustuse asjus eraisiku vastu on vallal maksta sõidu- ja taksiraha, paludes seda temale ära maksta, kuna vastasel korral lubab pöörduda nõudmisega vallavalitsuse vallasvara peale. Kas on kohtupristav õigustatud vallavalitsuse kui omavalitsusasutise kinnis- või vallasvara tema või kellegi teise nõude kindlustuseks või võlgade katteks üles kirjutama ja seda müüma, kui vallavalitsusel ei ole või- malik tasuda nõutavat summat, kas vastava krediidi eelarves puudu- mise või valla-kassa halva seisuga tõttu, eriti praegu, mil maksude lae- kumine aeglane.

Vastused. 1) Ajutise seaduse valla- ja maakonna-omavalit- suste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete kohta (RT 18/19 — 1920) § 14 on seni muutmata; järelikult tuleb käia sel- les sisalduva eeskirja järgi. Vallavolikogu ei saa oma otsustega muuta seaduse eeskirja.

2) a. Kohtupristavid saavad tasu Kohtupristavite taksi seaduses (RT 36 — 1927) ettenähtud alustel ja korras. Viimane ei näe eite, et omavalitsused oleksid vabastatud kohtupristavitele kuuluva tasu maksmisest. Seepärast tuleb seatud küsimusele vastata jaatavalt. b. Pristavite poolt kohtuotsuste täitmise asjus teadaannete kättetoimetamise asjas vaata Kohtu- ja Siseministri ringkiri nr. 1178 — 31 — 8. VI 32. („E. P.“ nr. 5 — 1932).

3) Omavalitsusasutistele on kohaldatavad Ts. kp. s. riigiasutiste suhtes maksvad eeskirjad (§§ 1282 ja edasi). Viimaste järgi ei ole võimalik müüa asutiste päralt olevat vara nõudmiste katteks. Kuid vallaorganid peavad hoolitsema, et vastavad summad leitaks ja vastavalt eelarve kokkuseadmisel silmas peetaks.

Välismaailm.

Kinolintide tsenseerimine Ühendriiges, Inglismaal, Prantsusmaal, Venemaal ja Austrias.

Ameerika Ühendriiges valvab 1909. a. alates kinode tegutsemise üle „National Board of Review“. See on eraorganisatsioon, mis koosneb peaaegjalikult naisühinguist. Mis puutub kinolintide tsenseerimisse, siis käsitatakse seda üksikutes osariikides isemoodi. Iseloomustav sellele tsenseerimisele aga on see valjus, millega ta läbi viiakse, ja need nõuded, mis filmide vastu esitatakse, nõuded, millest eurooplane tihti ei oska aru saada: nii on, näiteks, Ühendriiges keelatud näidata kinolinte, kus kujutatakse joobnud isikuid, suitsetavaid naisi jne. Pennsylvania oli esimene Ühendriikide osariigest, kus kinolintide tsenseerimine reguleeriti (1913). Veidi hiljem tehti seda ka Ohios (1913). Neile järgnesid Maryland (1916), Kansas (1917), Virginia (1922). Mõõduandev kõigis filmide tsenseerimise küsimusis on aga New York. Paljudes osariikides võib kinolinti alles siis demonstreerida, kui see on lubatud New Yorgis ettekandmisele. Praegu, pärast helifilmide tsenseerimise maksmapanemist, on Ühendriiges märgata voolusid, mis töötavad tsenseerimise vastu. Üleriiklikule parlamendile olevat isegi esitatud seaduseelnõu, mis eeldab kinolintide tsenseerimise kaotamist osariiges. — Vanim kinolintide seadus maailmas on inglise Cinematograph Act (25. novembril 1909). Õieti pole sellel seadusel midagi ühist filmide tsenseerimisega, nagu nähtub pealkirjast ja sisust. See seadus käib ainult tuldkartvate tselluloidfilmide kohta ja selles leidub ainult telekaitse ja ehitustehnilisi eeskirju. Hiljem hakati seda seadust kasutama ka politseiliste määruste andmisel korra kaitseks ja kindlustuseks kinodes. Inglismaal seati kinotsensuur sisse alles maailmasõja päevil. Praegu on kord seal järgmine: Kinoomanikule antakse pärast filmi demonstreerimist luba vastava filmi ettekandmiseks. Lube, n. nim. tsertifikaate on praegu kaks: n. nim. U-tsertifikaat ja n. nim. A-tsertifikaat. U-tsertifikaat (universal) annab õiguse

kinolindi üldiseks ettekandmiseks, s. o. ka alaealistele; A-tsertifikaat (adull) annab õiguse filmi ettekandmiseks ainult täiskasvanuile. Lähemal ajal kavatakse sisse seada veel n. nim. D-tsertifikaat, mis õigustab vastavat filmi ette kandma ainult teatavaile ringkonnile, mis üldse kaunis teravalt piirab vastava filmi ettekandmist. — Prantsusmaal hakati filme tsenseerima 1912. a. alates, kusjuures igas departemangus maksis erikord, mis seati sisse politseimäärustega. Esimene säärane määrus ilmus 26. juunil 1912. a. Marseilles linnas ja teine 13. novembril 1912 Gironde departemangus. Nende määrustega keelati kinolintide demonstreerimine, mille sisuks olid kriminaalkuriteod. Üldine kinolintide seadus hakkas maksma 1919. a. ja oli muuseas paljudes osades eeskujuks vastavale saksa seadusele. Nii, näiteks, on ka prantsuse seaduses nähtud ette põhjusena kinolindi demonstreerimise keeluks rahvusliku au alandamine. Seda määrust kasutati kuulsa filmi „Lääne rindel seisukord muutuseta“ mõne osa mahakustutamiseks. Kohalik tsensuur kestab aga sealjuures edasi. Prantsuse haridusminister on kutsunud ellu komisjoni, kellele tuleb esitada kõik filmid, mis kavatakse avalikult demonstreerida. Selle nõude alla ei käi n. nim. erakinod, kus võidakse demonstreerida kõiki filme, mistõttu just need kinod teevad palju kahju n. nim. avalikkudele kinoteatritele. — Venemaal maksab kõva kinolintide tsenseerimise kord. Kinolinte, mis välismail valmistatud, ostab muidugi ainult riik, kelle käes on teadupärast väliskaubanduse monopol. Ka riigi poolt ostetud filmid tsenseeritakse. Seda tehakse Moskvast, kohe pärast filmi kohale jõudmist. Mis puutub vene filmidesse, siis algab tsensuur juba käsikirja juures. Aegajalt annab ülim tsensuuriinstants (Glavreportkom) välja nimekirju, mis sisaldavad ettekandmiseks keelatud filmide pealkirju. Vene tsensuuri peaeesmärk on riigi poliitiliste huvide kaitse, kunsti ja kultuuri küsimused ja huvid on nihutatud rohkem tahaplaanile. — Austrias maksis kuni 1918. a. tsensuur, mis põhjenes 1851. a. seadusele ja mis oli seetõttu igapidi puudulik. Üldist tsensuuri Austrias ei tuntud, iga osa reguleeris seda küsimust isemoodi. Ajutine rahvaskogu muutis tsensuuri Austrias 1918. a. Kuid sellele vaatamata püsib eeltsensuur, kuigi varjatud kujul. Ka praegu pole selles mõttes Austrias üldist korda, iga maa korraldab isemoodi neid asju. Viinis maksab 1926. a. kinoseadus ühes 2 elluviimise määrusega. Selle järgi tuleb iga filmi enne ettekandmist demonstreerida magistraadile. Siis antakse filmi müüjale või valmistajale kaart, milles on tähendatud, et see kaart tõendab ainult filmi demonstreerimist magistrandi ees ja ei tähenda sugugi ametliku loa andmist, ka ei kaitsvat kaart vastavat isikut vastutusele võtmise eest kriminaalkorras, kui filmi sisu seda nõuab. Ühe sõnaga — maskeeritud eeltsensuur. Alaealised (3—16 eluaastani) võivad ainult sääraste filmide ettekandmisele minna, mis on lubatud alaealistele näitamiseks ja ainult kella 9-ni õhtul. Ka reklaamplakatid ja ülesvõtted käivad mõnes Austria osas tsensuuri alla, näiteks Tiroolis.

Autode maksimaalse sõidukiiruse kaotamine Shveitsis.

Shveitsis maksis, samuti nagu Inglismaalgi, seni kord, mille järgi piirati autode sõidukiirust. Kes kiiremini sõitis, kui seda lubasid seadused, pidi maksma trahvi. Shveitsis valvati eriti hoolsasti nende määruste täitmise järele, sest paljud kantonid said trahvirahadest kenakese sissetuleku, ja kaitsesid südilt seda korda, mitte seepärast, et see oleks eriti hea olnud üldisele julgeolekule ja heakorraale, vaid et ta andis sissetulekuid. Nüüd aga otsustas rahvusnõukogu kaotada maksimaalse sõidukiiruse piirid. Tulevikus maksab ainult nõue, et autojuht alati suudaks valitseda oma sõiduki üle, ja et ta sõidaks sarnase kiirusega, nagu seda nõuavad teolud. Seega siis katsutakse autojuhi vastutustunnet suurendada, kaotades ära kitsendavad ja tihti liiklemist takistavad määrused.

Alkoholi salavedu lennukite abil.

Muidugi mõista sünnib sarnane salavedu Ameerika Ühendriiges, kus salakaubavedajad iga päev mõtlevad välja uusi abinõusid seaduse rikkumiseks. Alkoholi salavedu Mehhikost Ühendriigesse olevat osutunud niivõrd tulutoovaks, et salakaubavedajad ja -müüjad, bootlegger'id, otsustasid märjukest vedama hakata lennukite abil: vedu toimub kiiresti ja lennukite tabamine on võrdlemisi raske, seda enam, et maandumiskohti leidub palju, kuhu ametivõimud igakord ei pääse tarvilise kiirusega. Bootlegger'id on endile soetanud terved lennukite eskadrillid, mis peavad alalist ühendust Mehhiko ja Ühendriikide vahel. Siiski äpardub ka asi mõnel korral. Ühendriikide tollivõimudel läks korda kinni võtta kolm salavedajate teenistuses seisvat lennukit, mida kohe hakati kasutama salavedajate vastu. Ja varsti pärast selle uue „õhusõja“ algust said ametivõimud esimese võidu osaliseks. Piiril märgati kahtlase lennuki tulekut; tõusti õhku, et tarbekorral sundida lennukit maanduma. Selgus, et kahtlase lennuki juhiks oli tuntud juht W. T. Ponders, kes võttis osa maailmasõjast, kuulus silmapaistvamate Ühendriikide lendurite hulka ja sai hukka aumärke sõjas ülesnäidatud vahvuse, leidlikkuse ja osavuse eest. Mees oli astunud bootlegger'ite teenistusse ja vedas väsimatult alkoholi. Muidugi ei annud mees alla. Tollilennuk ajas teda taga seni, kuni vahval lenduril tuli alistuda. Viimasel lõppes bensiin, nii et ta oli sunnitud hädamaandumise ette võtma. Lennuki läbiotsimisel leiti selles 1500 pudelit õlut, mis muidugi ühes lennukiga kohe pandi aresti alla. Huvitav on seejuures, et isegi õlle vedu ennast nähtavasti hästi tasub, nii et seda isegi lennukil võib transporteerida.

Jõuvankrite juhtimine sundusliku õppeainena.

Ameerika Ühendriiges kuulub jõuvankrite juhtimise õppimine politseikooli õppekavasse. Iga politseinik peab koolis ära õppima lennuki juhtimise ja peab seda ainet sama hästi tundma nagu iga teist sunduslikku õppeainet; kooli lõpetamisel tuleb politseinikel sooritada katse auto ja mootorratta juhtimises, kusjuures harilikult just sel alal õige nõudlik ollakse kooli kasvandike vastu. Viimasel

ajal on ka Itaalias ja Nõukogude Venemaal hakatud erilist tähelepanu pöörama autode juhtimisele ja selle õpetamisele mitmesugustes koolides. Nii on, näiteks, Itaalias autojuhtimise äraõppimine võetud metsa-, laeva- ja põllutöökoolide õppekavasse. Ka Saksamaal on avaldatud soovi, et politseinikud õpiksid jõuvankrite juhtimist. Nähtavasti ei suudeta seal teostada seda kavatsust raha puudusel, nii et isegi liiklemist reguleeriv politsei tihti ei tunne tegelikult jõuvankrite juhtimist.

Hamburgi „mängutänav“.

Mõni kuu tagasi kuulutas Hamburgi liiklemispolitsei Hamburgi St. Georg linnaosas asuva Tüngelstrasse ühe osa „mängutänavaks“. Asi seisab selles, et St. Georg linnaosa kuulub Hamburgi vanimate linnaosade hulka, kus tänavad on kitsad ja kõik platsid täis ehitatud, nii et majadel pole hoove, aedadest rääkimata, kus lastel oleks võimalus mängimiseks. Lapsed mängisid seetõttu tänavail kõigile keeldudele vaatamata ja hoolimata hädaohtudest, mis ühenduses autode liikumisega. Asja oleks võidud kuidugi lahendada mänguplatsi sisseseadmisega, kuid see oleks nõudnud Hamburgi linnalt sääraseid kulusid, mida ta praegu ei suuda kuidagi kanda. Siis tuli politsei heale mõttele mänguplatsina kasutada eelnimetatud tänav üht osa, mis liiklemisele vähese tähtsusega. See osa eraldati suurte märkidega tänav muudest osadest ja selles tänavas on üldse keelatud igasugune liikumine. Osa alguseks ja lõpuks on tänavale asetatud kaks suurt silti sõidukeelu märkide tähistega ja pealkirjaga „mängutänav“ (Spielstrasse). Lapsed olevat õige ruttu kohanenud uue olukorraga ja vabastanud teised tänavad ning asunud mängima neile määratud tänavale.

Autobuste vaksal Flensburgis.

Viimasel ajal on hakatud mitmes suurlinnas, eriti Inglismaal, ehitama jaamahooneid autobuste seisukohtadele. Nüüd on sarnane vaksal valmis saanud ka Saksamaal, Flensburgi linnas, ja see hoone kuulub suuremate selletaoliste hulka. Flensburgi linn andis jaama püstitamiseks selleks ellukutsutud seltsile kasutada endise raudtee-hoone, mis kasutamata seisis. Viimane ehitati põhjalikult ümber: uues hoones asub suur ooteruum restoraniga, telefoni kõnepunktiga, rahavahetamise kontoriga, ajalehtede ja ajakirjanduse kioskiga, seltsi kontoriga ja teadete bürooga. Peale selle on jaamas suur pakkide vastuvõtu- ja hoiuruum. Nimelt võidakse jaamas ära anda pakke, kohvreid, riideid, jalgrattaid jne. hoiule. Jaam võtab enda peale ka kraami toimetamise jaamast koju ja ümberpöördukt. Jaamast viivad inimesi ja kraami laiali 22 autobuseliini, äripäevadel väljub jaamast 100 autobust. Ka riik on seda jaama kasutama hakanud posti laialisaatmiseks maale.

Prantsuse politseiaumärk.

1903. aastal loodi Prantsusmaal eriline aumärk politseiametnikele kauaaegse kohusetruu teenistuse eest. Aumärk annetati harilikult

pärast 20-aastast teenistust politseis, kusjuures ei mängi osa, mis-
 suguses politsei eriharus vastav isik on teeninud. Aumärgi statuudi
 järgi saavad aumärgikandjad aastas 50 franki lisapalka; see palk
 kõrgeneb 100 frangini aastas pärast 25-aastast politseiteenistust.
 Kuna aga 1903. a. võrreldes frank on tublisti langenud, otsustati
 mõne aja eest eeltähendatud autasu kõrgendada 100 prots. võrra,
 selleks võeti ka juba käesoleva aasta eelarvesse tarvilikud summad.
 Nii on asi riiklikult organiseeritud politsei suhtes enam-vähem kor-
 ras, kuid sootuks teine on lugu konnaalpolitseiga, kelle kohta
 maksab sama 1903. a. seadus ühes muudatustega. Omavalitsused
 nimelt ei maksa seda autasu oma ametnikele, vaid annavad polit-
 seinike aumärgi saamisel 50 franki ühekordse toetusena, jättes aas-
 tatasu maksmata. Omavalitsuse politseiametnikud on nüüd kesk-
 valitsuse tähelepanu sellele juhtinud ja paluvad keskvalitsust võtta
 vastavad summad riigi eelarvesse ja maksta riigikassast ühistel alus-
 tel riigi politseiametnikega, põhjendades seda seega, et ka omavalit-
 suse politsei on lõpuks ikkagi riigi teenistuses, kuigi teisiti organiseer-
 ritult kui riiklik politsei.

Väljaandja: *Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*
 Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised isikutunnistused:

- V i i t o l**, Anna-Kristine Mihkli
 t., välja antud Talli vallaval.
 19. 4. 26 a. nr. 29/277664.
- K r u u s m a n n**, Osvald Alek-
 sandri p., välja antud Tartu
 2. jsk. politseikomissarilt 28. 1.
 27 a. nr. 8306.
- S c h m i d t**, Jaan Karli p., välja
 antud Uue-Vändra vallaval.
 2. 8. 28 a. nr. 610694.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

- M e k l e r**, Marta, üliõpilastun-
 nistus ja legitimatsioonikaart
 nr. 140, välja antud 4. 10. 19
 a. Tartu ülikooli valitsuselt.
 (28761)
- S k o t t**, Karl-Aleksander, kaitse-
 väest vabast. tunnistus nr.
 1257, välja antud 1. jalaväe
 rügemendi ülemalt 8. 4. 26 a.
 (28763)

R e i t m a n n, Eduard, kaitse-
 väest vabastamise tunnistus
 nr. 6292, välja antud 10. ja-
 laväe polgu ülemalt 31. 10.
 22 a. (28764)

S a r a p u u, Mart, kaitsevää-
 teenistusest vabast. tunnistus
 nr. 297, välja antud 6. rüge-
 mendi ülemalt 20. 1. 28 a.
 (28765)

S e p p, Aleksander, kaitsevääst
 vabast. tunnistus nr. 13306,
 välja antud Tallinna tagava-
 rapolgu ülemalt 28. 4. 20 a.
 (28766)

P e n u j a vallavalitsuse poolt
 12. 9. 28 a. väljaantud hobu-
 sepass nr. 16.

R ä p p, Elmar Jüri p., kaitse-
 väest vabast. tunnistus nr.
 2762, välja antud 3. suurtüki-
 väe rügemendi ülemalt 3. 9.
 24 a.

- Ott, Hans Hansu p., kaitseväeteenist. kõlbmatuse tunnistus nr. 3268, välja antud Järva maak. rahvaväe komisjonilt 20. 5. 19 a.
- Niks, Johannes Johani p., kaitseväest vabast. tunnistus nr. 1719, välja antud Valga maak. rahvaväe ülemalt 16. 12. 26 a.
- Ivan, August Villemi p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 101, välja antud 1. soomusrongide rügemendi ülemalt 30. 11. 32 a.
- Selling, Johan, jõuvankri juhtimise luba nr. 3, välja antud Pärnu maavalitsuselt 10. 6. 29 a. (28762)
- Kõresaar, Johan, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 12074, välja antud Viljandi maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 20. 10. 20 a.
- Atsõ, Johannes, kaitseväest vabast. tunnistuse duplikaat nr. 12559, välja antud Harju maak. rahvaväe ülemalt 29. 12. 25 a.
- Õis, Johannes, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 11749, välja antud 4. rahvaväe polgu ülemalt 10. 8. 20 a.
- Jersmann, Nikolai, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 9204, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 8. 5. 20 a.
- Andresson, Gustav, laske-riista luba nr. 2604, välja antud Tallinna-Harju prefektilt 7. 10. 30 a.
- Roosenberg, August, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 141/2694, välja antud Sakala jalaväe rügemendi ülemalt 1. 11. 25 a.
- Kongi, Osvald, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 130, välja antud Varustusvalitsuse ülemalt 19.8. 21 a.
- Preikov, Julius, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 3179, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 26 a.
- Vunder, Villem, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 4004, välja antud 1. jalaväe polgu ülemalt 20. 3. 20 a.
- Tuttentball, Hans, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 9095, välja antud Tallinna tagavara-pataljoni ülemalt 20. 3. 20 a.
- Finborg, Aleksander, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2846, välja antud 1. suurtükiväe grupi ülemalt 31. 10. 25 a.
- Reinberg, Otto, kaitsev. väeteenistuse tunnistus nr. 1242, välja antud Ratsarügemendi ülemalt 23. 2. 28 a.
- Heinluht, Jaan Mihkli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 854, välja antud 2. diviisi eesrinna etapi komandandilt 28. 2. 20 a. (25289)
- Saar, Theodor, kaitsev. vabast. tunnistuse duplikaat nr. 7789, välja antud Harju kaitsev. väeringkonna ülemalt 1. 7. 29 a. (28752)
- Lerts, Alfred, kaitsev. vabast. tunnistuse duplikaat nr. 3037, välja antud Viru kaitsev. väeringkonna ülemalt 16. 10. 26 a. (28754)
- Liblik, Arnold, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3885, välja antud Lennuväe rügemendi ülemalt 2. 10. 26 a. (28755)
- Palk, Eduard, sõjav. vabast. tunnistus nr. 21674, välja antud Sõjav. tervishoiuvalitsuse ülemalt 24. 12. 20 a. (28757)

- Johanson, Albert, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3549, välja antud Harju maak. rahvaväe ülemalt 20. 4. 26 a. (28758)
- Müllersohn, August, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 1392, välja antud Transpordija etapivalitsuse ülemalt 14. 4. 20 a. (28759)
- Kaev, Johannes, sõjav. vabast. tunnistus nr. 2827, välja antud Soomusautode kolonni ülemalt 10.8. 20 a. (3608)
- Sneider, August, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 3859, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 1. 10. 25 a.
- Tahvel, Johannes, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 1583, välja antud Lennubaasi ülemalt 14. 10. 30 a. (28756)
- Kallas, Johannes, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 1164, välja antud Peipsi laevastiku divisjoni ülemalt.
- Jõks, August, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 56, välja antud Võru maak. rahvaväe komisjoniilt 16. 3. 21 a. (28767)
- Murd-Murru, Blandine, Tartu ülikooli legitimatsioonikaart nr. 2015, välja antud 7. 9. 21 a. (28768)
- Made, Raimund, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 3459, välja antud 2. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 25 a. (28769)
- Mosna, Karl, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 135, välja antud Peipsi laevastiku div. ülemalt 1. 4. 30 a. (28770)
- Veinberg, Johannes, 1. liigi jõuvankrijuhtimise luba nr. 1871, välja antud Tallinna linna ehitusosakonnalt 1930 a. (28772)
- Ruubel, Villem, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 471, välja antud Soomusr. brigaadi st. ülemalt 31. 10. 22 a. (28771)
- Laberg, Villem, kaitseväest vabast. tunnistuse duplikaat nr. 3510, välja antud Viru kaitseväe-ringkonna ülemalt 6. 7. 28 a. (28773)
- Ots, Oskar, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 1747, välja antud Käsisõjariistade osak. ülemalt 8. 4. 20 a. (28774)
- Olbrei, August, II liigi jõuvankrijuhtimise luba nr. 1850, välja antud Tallinna linna ehitusosakonnalt 17. 4. 30 a. (28775)
- Ello, August, kaitseväest vabast. tunnistuse duplikaat nr. 9414, välja antud Harju maak. rahvaväe ülemalt 19. 8. 24 a. (28776)
- Jürgens, Aleksander, kaitseväest vabast. tunnistuse duplikaat nr. 808, välja antud Saare kaitseväe-ringkonna ülemalt 7. 5. 27 a. (28777)
- Olbrei, August, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 22510, välja antud Harju maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 28. 10. 21 a. (28778)
- Kivi, Robert, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 12369, välja antud Võru maak. rahvaväe ja K. L. ülemalt 28. 10. 20 a.

Kohvik ja Kondiitriäri

H. Feischer

Tallinn,

Harju 45. Tel. 445-00.